

Prognoza
Oddziaływania na
Środowisko dla
Strategii Rozwoju
Miasta Marki na
lata 2022-2030

Opracowanie:

Marki, czerwiec 2022 r.

Autor opracowania: mgr Paweł Czupryn

A handwritten signature in blue ink is written over a red stamp. The stamp contains the text "Zakład Analiz Środowiskowych" and "EKO-PRECYZJA" in red. Below the signature, the text "mgr Paweł Czupryn" is printed in red.

Spis treści

Przedmiot i zakres opracowania	5
1. Zakres Prognozy.....	6
2. Metody pracy i materiały źródłowe	8
3. Opis projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 oraz główne cele i kierunki działań	8
3.1. Zawartość Strategii Rozwoju	8
3.2. Założenia Strategii Rozwoju.....	10
3.2.1. Wizja rozwoju miasta Marki	10
3.2.2. Misja Marek	10
3.2.3. Strategiczne wymiary interwencji.....	11
3.3. Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi	12
4. Analiza i ocena istniejącego stanu na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji	18
4.1. Charakterystyka miasta Marki	18
4.2. Struktura demograficzna	21
4.3. Ruch ludności.....	23
4.4. Edukacja.....	24
4.5. Kapitał społeczny	26
4.6. Kultura, sport i rekreacja	31
4.7. Rynek pracy	36
4.8. Finanse samorządowe	40
4.9. Infrastruktura, łączność	42
4.10. Gospodarka komunalna.....	43
4.11. Istniejący stan środowiska	45
4.11.1. Klimat	45
4.11.2. Jakość powietrza	46
4.11.3. Państwowy Monitoring Środowiska	47
4.11.4. Wody.....	55
4.11.5. Hałas	57
4.11.6. Zasoby przyrodnicze	62
5. Przewidywane oddziaływanie na środowisko w wyniku realizacji zapisów dokumentu	66
6. Przewidywane oddziaływanie działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Miasta Marki na wybrane elementy środowiska.....	90
6.1. Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko	90
6.2. Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody.....	91
6.3. Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	96
6.4. Ludzie.....	96
6.5. Powietrze atmosferyczne	97
6.6. Klimat.....	98
6.7. Zabytki oraz dobra materialne	99
6.8. Zasoby naturalne	100
6.9. Wody	100

6.10.	Krajobraz i powierzchnia ziemi	103
6.11.	Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne	104
7.	Analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodnicza negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu	105
8.	Propozycja działań alternatywnych	109
9.	Potencjonalne oddziaływanie transgraniczne.....	109
10.	Monitorowanie realizacji Strategii Rozwoju	110
11.	Podsumowanie i wnioski	114
12.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	115
13.	Zestawienie tabel oraz rysunków	120

Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko do projektu *Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030*. Opracowanie zostało wykonane w oparciu o art. 46 oraz art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029).

Zgodnie z zapisami artykułów 46 Ustawy OOS, przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty następujących dokumentów strategicznych:

1. koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
2. polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
3. polityki, strategii, planu i programu innego niż wymienione w pkt 1 i 2, którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Zgodnie z artykułem 47 Ustawy OOS przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektu dokumentu innego niż wymieniony w art. 46 ust. 1 oraz w przypadku projektu zmiany takiego dokumentu, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57 Ustawy OOS, organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów, innych niż wymienione powyżej, jeżeli wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko. Projekt Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 wpisuje się w powyższy katalog dokumentów.

Cel i zakres merytoryczny opracowania

Głównym celem prognozy jest ustalenie, czy zapisy projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, a cele ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju są spójne z celami i priorytetami zaplanowanymi w dokumentach wyższego szczebla. Prognoza ma za zadanie także ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

1. Zakres Prognozy

Zakres prognozy powinien być zgodny z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029).

Prognoza oddziaływania na środowisko zawiera:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania;
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko;
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Prognoza ponadto określa, analizuje i ocenia:

1. istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
2. stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
3. istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
4. cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;

5. przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne.

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Prognoza przedstawia:

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarowych form ochrony przyrody;
- rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zakres i stopień szczegółowości Prognozy oddziaływania na środowisko został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie (pismo znak: WOOŚ-III.411.171.2022.JD) oraz z Mazowieckim Państwowym Wojewódzkim Inspektoratem Sanitarnym w Warszawie (pismo znak: ZS.7040.90.2022KB).

2. Metody pracy i materiały źródłowe

Prognoza została opracowana zgodnie z zaleceniami zawartymi w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029). Przy sporządzaniu niniejszego dokumentu zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Autor kierował się swoją wiedzą i doświadczeniem stosownie do stanu wiedzy współczesnej. Wszystkie zastosowane metody oceny są dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. Część dotycząca oceny oddziaływania na środowisko w projektowanym opracowaniu przedstawiono tabelarycznie. Oceny dokonano w oparciu o analizę poszczególnych elementów środowiska w zależności od zagrożeń stwarzanych przez oddziaływanie na środowisko planowanych inwestycji.

3. Opis projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 oraz główne cele i kierunki działań

3.1. Zawartość Strategii Rozwoju

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 składa się z następujących elementów:

- Wstęp;
- Uwarunkowania, kontekst i kluczowe ustalenia diagnostyczne;
- Założenia koncepcji strategicznej dla miasta Marki;
- Część wdrożeniowa.

We wstępie przedstawiono cel tworzenia Strategii oraz jej ogólny opis.

W ramach prac przygotowawczych przeprowadzono analizę desk research, a następnie sporządzono "portret" społeczno-gospodarczy gminy, w tym analizę uwarunkowań geograficzno-przyrodniczych, tworząc diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, stanowiącej załącznik do strategii. Równocześnie prowadzono badania ankietowe (w postaci ankiety internetowej i papierowej) i warsztaty strategiczne. W badaniach ankietowych wzięli udział mieszkańcy miasta Marki oraz uczniowie liceum i szkół podstawowych zlokalizowanych w mieście. W spotkaniach konsultacyjnych oraz warsztatach strategicznych udział wzięli radni, przedstawiciele Urzędu Miasta i instytucji samorządowych, przedstawiciele organizacji społecznych, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy. Zawarte

w programie Strategii rozwoju zapisy wynikają zatem wprost z postulatów i ocen sformułowanych przez liderów społeczności lokalnej miasta Marki, a także stanowią wyraz aspiracji i dążeń samorządu jako wspólnoty mieszkańców. W postaci finalnej niniejsze opracowanie składa się z trzech głównych elementów, takich jak: część diagnostyczna, część planistyczna oraz system wdrażania.

W części diagnostycznej przedstawiono dane statystyczne w ujęciu statycznym oraz dynamicznym, obrazujące sytuację miasta, wskazując najważniejsze uwarunkowania rozwojowe oraz szanse i zagrożenia. Uzupełnieniem tej części było przedstawienie wyników badania ankietowego, które przeprowadzone zostało wśród dorosłych mieszkańców oraz młodzieży. W badaniach wzięło udział 1416 dorosłych mieszkańców oraz 683 osoby w wieku szkolnym. Wyniki przeprowadzonych badań zostały uzupełnione i skorelowane z wynikami badania prowadzonego w Markach przez samorząd w marcu 2021 r. Badanie miało charakter ankiety internetowej, a jej celem było poznanie mocnych i słabych stron miasta z perspektywy mieszkańców. Uzyskane wyniki umożliwiły również zdefiniowanie profilu mieszkańca Marek, w oparciu o udzielone odpowiedzi dotyczące m.in. formy spędzania czasu wolnego czy miejsc i preferencji dotyczących dokonywania zakupów. Uzyskane i zebrane informacje oraz opinie stanowiły podstawę do sformułowania koncepcji strategicznej.

Drugim, najistotniejszym elementem jest **część planistyczna/strategiczna**, która stanowi rdzeń dokumentu i identyfikuje kluczowe cele i plany na poziomie strategicznym oraz operacyjnym, wskazując również misję i wizję rozwoju miasta Marki w perspektywie do roku 2030. Opracowanie zamyka **część wdrożeniowa**, w której określone zostały mechanizmy związane z realizacją strategii na kolejnych etapach.

Strategia rozwoju miasta Marki na lata 2022-2030 aspiruje do roli kluczowego dokumentu polityki lokalnej. Wyznacza optymalny scenariusz przemian społecznych, gospodarczych i przestrzennych na najbliższą dekadę. Strategia ma również stanowić realne wsparcie dla władz samorządowych i wskazówkę w zarządzaniu strategicznym oraz umożliwić skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych zarówno z zasobów krajowych, jak i z funduszy Unii Europejskiej.

W ostatnim etapie strategii określono system wdrażania dokumentu, w tym metod monitoringu skuteczności osiągania celów wypracowanych na etapie planowania. Kluczowe było zdefiniowanie struktur wdrażania strategii oraz mechanizmów ewaluacji. System monitoringu i ewaluacji uwzględnia specyfikę działania gminy. Na potrzeby projektowanych procedur wykorzystano najlepsze praktyki w zakresie ewaluacji strategicznej.

3.2. Założenia Strategii Rozwoju

3.2.1. Wizja rozwoju miasta Marki

Wizja jest rezultatem i prostym przełożeniem wdrażania modelu partycypacyjno-eksperckiego w procesie budowy Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030. Jej treść stanowi redakcję postulatów i wskazań mieszkańców, przedstawicieli samorządu oraz wszystkich interesariuszy uczestniczących w zorganizowanych spotkaniach warsztatowych i konsultacyjnych. Przygotowanie wizji zostało poprzedzone zebraniem najczęściej podnoszonych haseł, wątków oraz zgłaszanych wskazań mieszkańców.

Treścią wizji Marek z 2030 roku jest wieloaspektowy rozwój, których zasadniczą częścią są forma, czyli zapanowanie nad kwestiami trwających procesów rozwojowych i inwestycyjnych, oraz treść, czyli triada: jakość życia, tożsamość, wspólnota. Z przywołanych elementów można podkreślić, że podnoszenie standardów życia i budowanie tożsamości miejskiej będzie skutkowało integracją obywateli zamieszkujących Marki, a co za tym idzie nową jakością czy też wartością dodaną w postaci kapitału społecznego.

Szczególnie ostatni element wizji, czyli ocena okresu realizacji strategii, powinna podlegać ewaluacji i badaniom jako ważny filar interwencji.

3.2.2. Misja Marek

Miasto lub jego dowolna część może być traktowane jako niezależny produkt. W ujęciu tym miasto może być postrzegane jako dobro lub usługa, odnosząca się do jego całości, a także dowolnego fragmentu jego przestrzeni wraz z jej zagospodarowaniem, tradycjami, klimatem, krajobrazem czy kulturą. Wobec powyższego, Marki należy traktować jako podmiot naturalnej gry rynkowej, w której oprócz miasta jako takiego, toczy się konkurencja o skojarzenia, ofertę, elementy dodatkowe stanowiące realną przewagę konkurencyjną. Innymi słowy, w koncepcji traktującej miasto jako produkt, kluczowe znaczenie ma rynkowy aspekt jego funkcjonowania (realia podaży-popytowe), a tym samym jego atrakcyjność¹. Ponadto należy podkreślić, że przyjęcie produktowej wizji rozwoju silnie uzasadnionej ekonomicznie nie wyklucza nawiązywania do innych koncepcji, których wdrożenie może wzmacniać konkurencyjność miasta, sprzyjać jego wizerunkowi i realnie uzupełniać jego ofertę. Najpopularniejsze w ostatnim czasie koncepcje to m.in. idea miasta inteligentnego (smart city), zielonego (green city), piętnastominutowego (15-minute city), wrażliwego (soft city) czy odpornego (resilience city). Każdy z tych elementów znajdzie swoje odzwierciedlenie w planach strategicznych

¹ Czornik Małgorzata. 2013. „Miasto i jego produkty”. Studia Ekonomiczne / Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach nr 147 Turystyka miejska. Prawidłowości i determinanty rozwoju: 36--52

i operacyjnych. Tym niemniej, przytoczona wcześniej już wizja w sposób koherentny odnosi się przede wszystkim do mieszkańców jako podstawowej grupy docelowej oraz ich jakości życia. Tym tropem podąża misja stawiając mieszkańca w centralnym miejscu „Strategii rozwoju miasta Marki na lata 2022-2030”.

3.2.3. Strategiczne wymiary interwencji

Tworząc plany rozwojowe dla Marek należy rozpocząć od krótkiej refleksji na temat istoty samego miasta. Jest to ważne w perspektywie zapisów ideowych głównie wizji, ale również misji, a przede wszystkim w obrębie celów strategicznych i operacyjnych. W największym uproszczeniu, miasto to ukształtowane w procesie historycznym jednostka osadnicza o kilku cechach: (1) wysokiej intensyfikacji zabudowy i gęstości zaludnienia, (2) maksymalnym ograniczeniu funkcji rolniczej na rzecz pracy ludności w przemyśle i usługach oraz (3) prowadzeniu przez mieszkańców miejskiego stylu życia. To ostatnie z kryteriów jest najmniej ostrym, niemniej można je sprowadzić do umiejętności korzystania z urządzeń miejskich, uczestnictwa w różnorodnych grupach i organizacjach społecznych. Innymi słowy, identyfikowane postawy „nowych mieszczan”² to aktywne korzystanie z przestrzeni miejskich usług, wyrażone poprzez sposoby spędzania czasu wolnego, ale również przyjmowane normy czy wartości (choćby anonimowości czy tolerancji). Ponadto z punktu widzenia nauk społecznych miasto jest zjawiskiem kulturowym, generującym własny styl życia (różny w zależności od skali i kraju), wytwarzającym oraz rozwiązującym nowe problemy i konflikty, które nie odnoszą się bezpośrednio do świata władzy czy ekonomii³. W takim ujęciu misją Marek jako samorządu jest oczywiście rozwiązywanie sytuacji związanych z konfliktem interesów, ale co ważniejsze stymulowanie tworzenia się tożsamości mareckiej jako elementu spajającego lokalną społeczność.

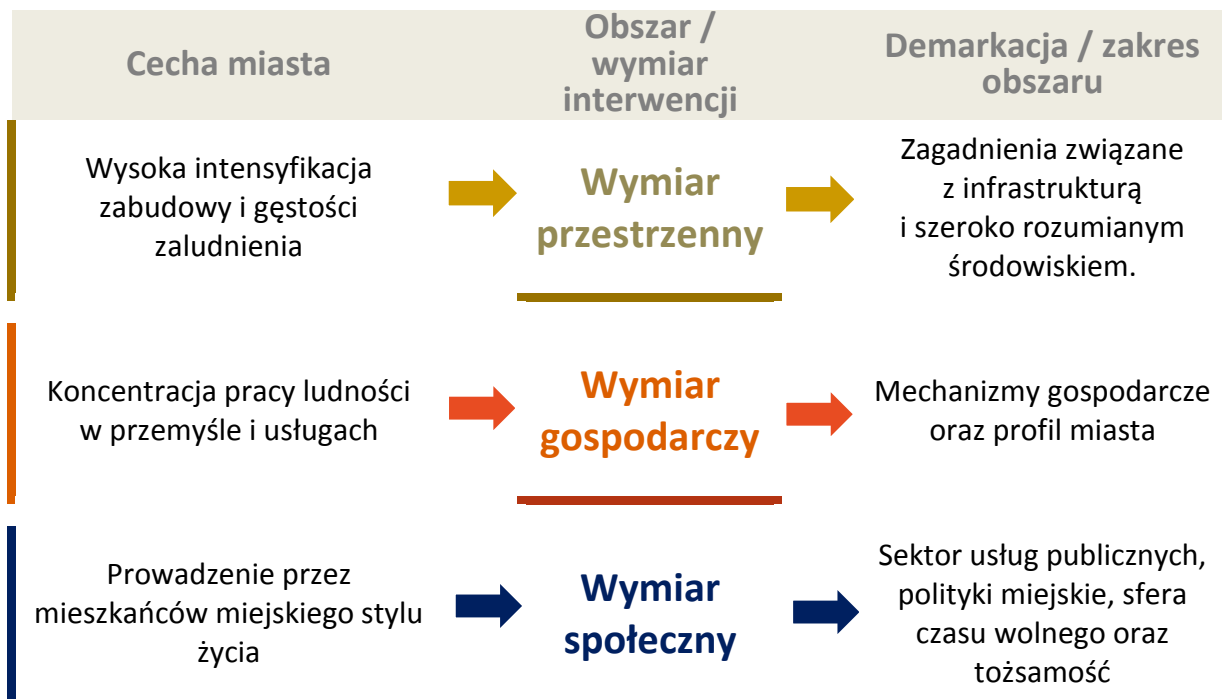
Istotna obecność Marek w szerszej świadomości społecznej to lata 80. XIX wieku. Przed tą datą możemy mówić jedynie o małej miejscowości zamieszkiwanej przez kilkuset mieszkańców. W tym okresie bracia Briggsowie uruchomili fabrykę przędzalniczą, co zainicjowało proces industrializacji i urbanizacji Marek. Marki otrzymały prawa miejskie w 1967 roku tworząc organizm miejski składający się z kilku odrębnych części. Pokłosiem tej historii jest układ urbanistyczny, z jego niedoskonałościami i zaletami, dziedzictwo przemysłowe i jego potencjał rewitalizacyjny. Tym samym Marki z ośrodka przemysłowego w zaborze rosyjskim u swojego zarania stały się areną intensywnych

² Kubicki Paweł. 2011. „Nowi mieszczanie – nowi aktorzy na miejskiej scenie”. *Przegląd Socjologiczny* 60(2–3): 203–227.

³ Matyja Rafał. 2017. „Miasto jako przestrzeń, węzeł i system. Analiza z perspektywy badań politologicznych”. *Acta Politica Polonica* nr 3/2017 (41)

i realnych procesów miastotwórczych na przełomie XIX i XX wieku. Przywołane wydarzenia historyczne doprowadziły do powstania dzisiejszych Marek⁴.

Powyższe ustalenia determinują kształt dokumentu i wpływają na układ poszczególnych jego elementów (wynikający również z przepisów prawa). Każda z przywołanych cech pozwala na określenie, gdzie przebiega granica pomiędzy poszczególnymi wymiarami interwencji.

3.3. Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

Prezentowany dokument wpisuje się w ustalenia nadrzędnych dokumentów planistycznych, szczególnie tych na poziomie krajowym i regionalnym oraz wykazuje spójność z dokumentami niższego szczebla – lokalnego. Dokumenty będące bazą do opracowania oraz te, z którymi korespondują zapisy niniejszego dokumentu, przedstawione zostały w rozdziale „Materiały wyjściowe”. Z uwagi na nowelizację przepisów i wzrost znaczenia oraz roli strategii wojewódzkiej, poniżej odniesiono się do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. Punktem odniesienia dla niniejszej strategii są również, wskazane w kolejnym rozdziale, obszary strategicznej interwencji, które wymienione zostały w strategii wojewódzkiej.

⁴ http://www.marki.pl/311-historia_miasta [6.12.2021]

We wspomnianej strategii wojewódzkiej cel główny został zdefiniowany jako: zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałą i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa. Jego realizacja odbywać się będzie poprzez pięć celów strategicznych, które przedstawiono poniżej wraz z opisem:

1. **Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze** – wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii,
2. **Dostępne i mobilne Mazowsze** – poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego,
3. **Zielone, niskoemisyjne Mazowsze** - poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody,
4. **Mazowsze zintegrowane społecznie** - poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki,
5. **Mazowsze bogate kulturowo** - wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia.

Ponadto istotna z punktu widzenia strategii rozwoju jest realizacja przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233, 2368, z 2022 r. poz. 88) w szczególności art. 315 i art. 326, wskazujące dokumenty planistyczne ważne w procesie gospodarowania wodami, które powinny zostać uwzględnione w strategiach rozwoju gminy. Niniejsza strategia uwzględnia dokumenty planistyczne wskazane w przywołanej ustawie. Poniżej przywołano zapisy tych dokumentów w zakresie bezpośrednio odnoszącym się do granic administracyjnych miasta Marki.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Ważnymi dokumentami planistycznymi są plany gospodarowania wodami, które stanowią podstawę do podejmowania decyzji, które mają wpływ na kształtowanie stanu zasobów wodnych i zasad gospodarowania. Obszar Wisły podzielony jest na 7 regionów wodnych. Miasto Marki położone jest w obszarze dorzecza Wisły, w regionie wodnym Narwi.

Wyznaczając cele środowiskowe dla poszczególnych jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) brano ponadto pod uwagę ocenę stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego. Zgodnie z tym, celem środowiskowym dla JCWP rzecznych jest dobry stan chemiczny wód i elementów hydromorfologicznych. Osiągnięcie tych celów związane jest z umożliwieniem swobodnej migracji organizmom wodnym, które wpływają na zachowanie lub przywrócenie ciągłości ekologicznej ciekom wodnym. Ważne jest również zwiększenie retencji wodnej na terenach leśnych i urbanizowanych, poprzez prawidłowe użytkowanie gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych czy tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków.

Poniższe tabele przedstawiają szczegółowe informacje na temat JCWP (jednolitych części wód powierzchniowych) i JCWPD (jednolitych części wód podziemnych) zlokalizowanych na terenie miasta Marki.

Tabela 1 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych zlokalizowanych na terenie miasta Marki

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Typologia JCW	Status	Stan ogólny	Cel środowiskowy		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
					Stan lub potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
RW20000267182	Kanał Bródnowski	kanały i zbiorniki zaporowe	sztuczna część wód	zły	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW200002671852	Długa od Dopływu z Rembertowa do ujścia	kanały i zbiorniki zaporowe	silnie zmienione części wód	zły	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW20001726718496	Długa od źródła do Kanału Magenta	Potok nizinny piaszczysty	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000172671869	Czarna	Potok nizinny piaszczysty	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

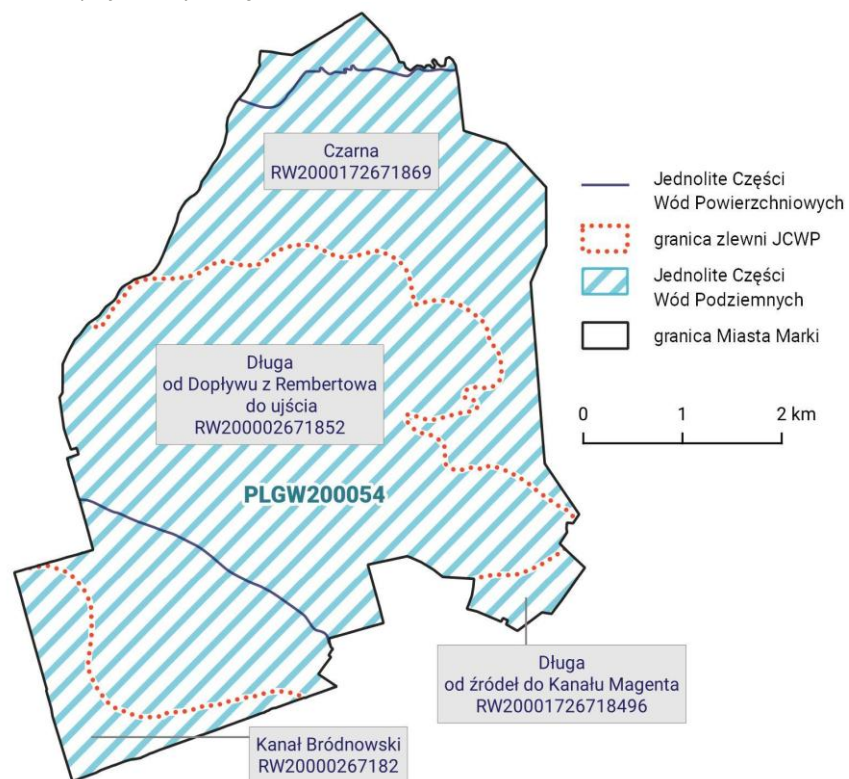
Wszystkie JCWP charakteryzują się złym stanem ogólnym i są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Natomiast JCWPD zlokalizowane na terenie gminy miasta Marki cechują się dobrym stanem ogólnym.

Tabela 2 Charakterystyka jednolitych części wód podziemnych zlokalizowanych na terenie miasta Marki

Numer JCWPD	Ogólna ocena stanu	Cel dla stanu chemicznego	Cel dla stanu ilościowego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
PLGW200054	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030

Rysunek 1 Mapa jednolitych części wód na terenie miasta Marki

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju

Jednym z podstawowych dokumentów planistycznych w zakresie ochrony, zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami w Polsce jest *Program wodno-środowiskowy kraju*, który został opracowany w celu programowania i koordynowania działań, które zmierzają do realizacji celów środowiskowych. Wśród głównych celów można wymienić:

- nie pogarszanie stanu części wód;
- osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych;
- spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych;
- zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.

Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK) uwzględnia rozróżnienie na poszczególne kategorie podziału jednolitych części wód: powierzchniowych i podziemnych oraz obszarów chronionych, z uwzględnieniem podziału na obszary dorzeczy.

Poniżej zostały przedstawione działania podstawowe, wyróżnione w aPWŚK dla poszczególnych cieków występujących na obszarze miasta Marki.

Tabela 3 Działania podstawowe przewidziane do realizacji w ramach Programu Wodno-Środowiskowego Kraju

Jednolita część wód	Działania podstawowe
Kanał Bródnowski	<ul style="list-style-type: none"> • kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata • kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata • regularny wywóz nieczystości płynnych
Długa od Dopływu z Rembertowa do ujścia	<ul style="list-style-type: none"> • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących • regularny wywóz nieczystości płynnych
1. Długa od źródeł do Kanału Magenta 2. Czarna	<ul style="list-style-type: none"> • regularny wywóz nieczystości płynnych
PLGW200054	<ul style="list-style-type: none"> • coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia • ograniczenie poboru wód podziemnych w obszarach o możliwej ascenzji i ingresji wód o podwyższonym zasoleniu do poziomu umożliwiającego utrzymanie składu chemicznego określonego dla wód pitnych • przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Nadrzędnym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń.

Wśród celów głównych wymienia się:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego,
2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego,
3. Poprawę systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Z uwagi na obecność w mieście terenów zagrożonych wystąpieniem powodzi, powinno się dążyć do unikania wzrostu lub wyeliminowania zagospodarowania tych obszarów.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) jest dokumentem, który został sporządzony na podstawie art.183 – 185 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 2233, 2368). Teren gminy Marki znajduje się na obszarze, który został zakwalifikowany w klasach zagrożenia suszą rolniczą do klasy I – słabo zagrożone, w klasach zagrożenia suszą hydrologiczną do klasy II – umiarkowanie zagrożone, a hydrogeologiczną do klasy I – słabo zagrożone. Według klas łącznego zagrożenia suszą, obszar Gminy Miasto Marki określono jako umiarkowanie zagrożony suszą.

Wśród celów szczegółowych PPSS znajduje się:

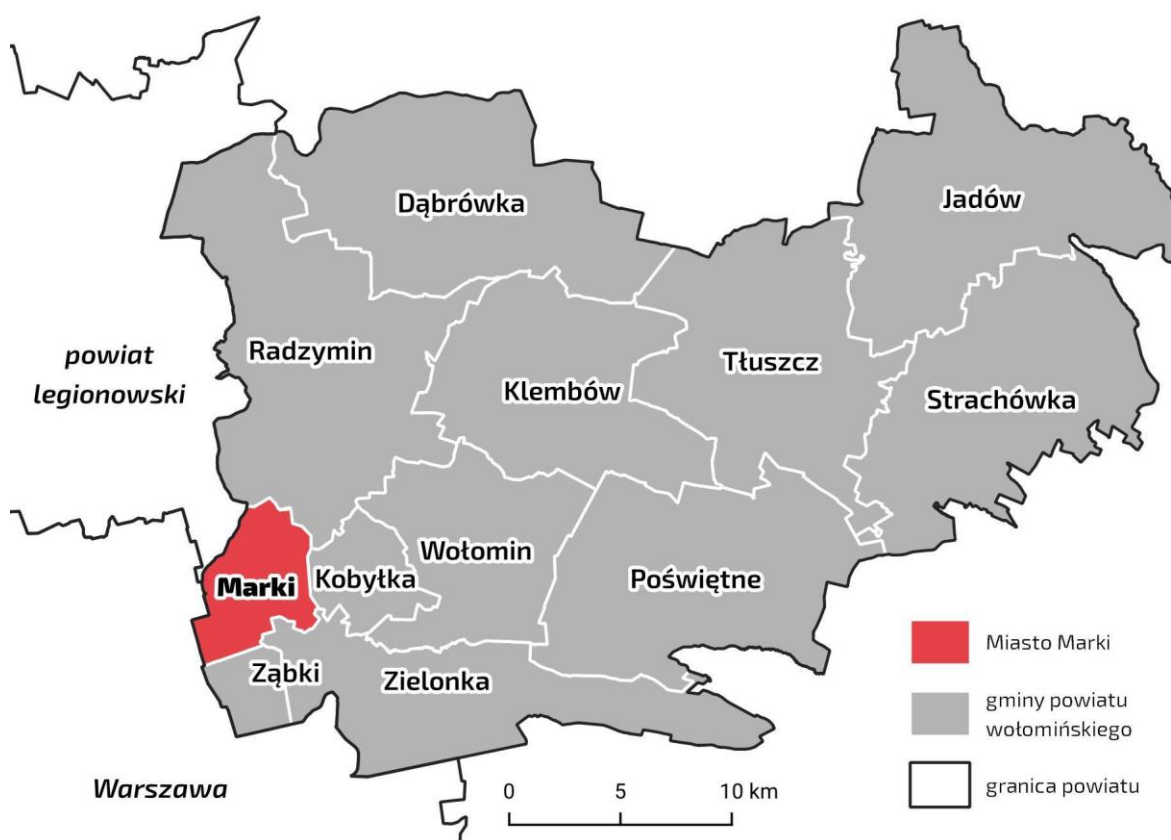
- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

4. Analiza i ocena istniejącego stanu na terenach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji

4.1. Charakterystyka miasta Marki

Miasto Marki położone jest w powiecie wołomińskim, w województwie mazowieckim. Powierzchnia miasta wynosi 26 km².

Rysunek 2 Położenie miasta Marki na terenie powiatu wołomińskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta Marki ukształtowana została w oparciu o bezpośrednie sąsiedztwo miasta Warszawy. Główną osią miasta jest droga wojewódzka nr 629 relacji Warszawa – Radzymin. Ważnym elementem struktury miasta jest kompleks leśny stanowiący fragment Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, a także rezerwat przyrody Horowe Bagno. Miasto przecinają poprzecznie dwa główne ciek: rzeka Czarna i Długa.

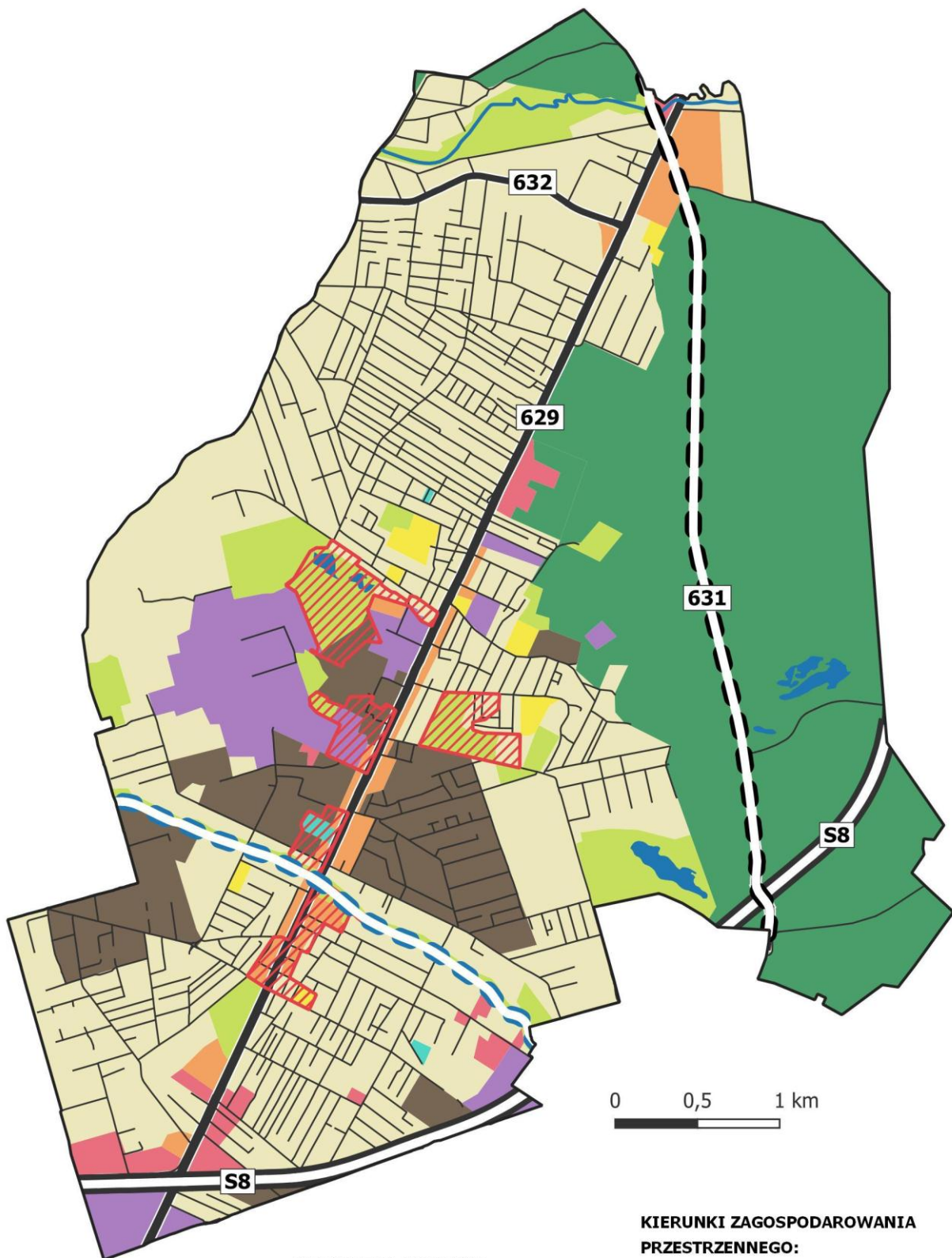

**MIASTO MARKI
- UWARUNKOWANIA -**

- DZIEDZICTWO KULTUROWE:**
- stanowiska archeologiczne
 - strefa ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego
 - obiekty wpisane do rejestru zabytków

- ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE:**
- obszar chronionego krajobrazu
 - rezerwat przyrody
 - pomniki przyrody
 - udokumentowane złoża kopalin
 - wody powierzchniowe
 - rzeki

- INFRASTRUKTURA:**
- drogi ekspresowe
 - drogi wojewódzkie
 - inne drogi
 - linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia
 - gazociąg wysokiego ciśnienia
 - stacja transformatorowa 110/15 kV
 - stacja redukcyjno-pomiarowa gazu
 - sieć TEN-T

MIASTO MARKI
- MODEL STRUKTURY
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ-

OSI KLUCZOWE DLA GMINY:

 kompleksowa rewitalizacja

INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO
O ZNACZENIU PONADLOKALNYM:

 Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 631

 Remont obwałowania rzeki Długa

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO:

- tereny mieszkaniowe wielorodzinne
- tereny mieszkaniowe i mieszkaniowo-usługowe
- tereny usługowo-mieszkaniowe
- tereny usług
- tereny usług kultury
- tereny usług oświaty
- tereny zieleni
- tereny lasów
- tereny usługowo-produkcyjne i techniczne

4.2. Struktura demograficzna

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2020 r. miasto zamieszkiwało 36 816 osób, gdy w 2011 – 27 675. Widoczny jest wzrost populacji w ostatniej dekadzie.

Dla weryfikacji danych GUS zdecydowano się na odniesienie do użytkowników sieci wodociągowej oraz złożonych deklaracji śmieciowych. Analizując liczbę osób korzystających z infrastruktury wodociągowej spółki Wodociąg Marecki, można twierdzić, iż rzeczywista liczba mieszkańców miasta Marki jest wyższa. Dane udostępnione przez spółkę mają charakter szacunkowy⁵. Według nich liczba ludności w 2016 r. wynosiła 32 851, a w 2020 r. już 39 915 osób. Zatem przyrost liczby ludności wyniósł 17,7% przez ostatnie pięć lat. Jeszcze inną liczbę ludności wskazują dane agregowane na podstawie składanych deklaracji śmieciowych. Według zadeklarowanej liczby osób w 2016 r. liczba ludności miasta wynosiła 31 337. W ostatnich pięciu latach odnotowano wzrost liczby osób zadeklarowanych w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi. Według najbardziej aktualnych danych (stan na dzień 31.07.2020) liczba wszystkich osób zgłoszonych do systemu wynosiła 35 762. To o 1 054 (2,9%) mniej niż w przypadku danych GUS i o 4 153 (11,6%) mniej w stosunku do danych udostępnianych przez Wodociąg Marecki. Z uwagi na wysoką atrakcyjność osiedleńczą miasta oraz widoczną suburbanizację Warszawy można przypuszczać, że liczba osób faktycznie mieszkających w Markach jest dużo wyższa niż dane GUS i mogła przekroczyć w 2020 r. 40 tys. osób.

Obserwowane na przestrzeni lat tendencje, a także przygotowana prognoza liczby ludności dla miasta Marki wykazują, że liczba ludności będzie stopniowo rosła, co należy uznać za pozytywne, jednakże jest to również wyzwanie dla władz miasta. Według prognozy opracowanej na podstawie danych GUS, w 2030 r. miasto Marki prawdopodobnie zamieszkiwać będzie 46 252 mieszkańców, jednakże biorąc pod uwagę brak spójności co do liczby ludności, udostępnianych w różnych statystykach, można przypuszczać, że liczba mieszkańców Marek obecnie jest bliska wartości prognozowanej w następnej dekadzie. Prognoza stworzona na podstawie danych udostępnionych przez Wodociąg Marecki wskazuje, że w 2030 r. Marki zamieszkiwać będzie 57 613 mieszkańców, to o 24,5% więcej w stosunku do prognoz opracowywanych na podstawie danych GUS.

Piramida wieku ludności miasta przedstawia progresywny typ społeczeństwa, który cechuje się wyższym udziałem najmłodszych roczników w strukturze wieku oraz niższym udziałem osób najstarszych. Taka struktura ludności wskazuje na konieczność rozbudowy usług, głównie edukacyjnych, a także poszerzenie oferty czasu wolnego. Jest również znaczącą szansą rozwojową dla miasta i jest stosunkowo rzadką sytuacją w aktualnych realiach demograficznych w Polsce. Dominującą grupę ludności stanowią osoby w wieku 40-44 lata. Widoczna jest przewaga liczebna

⁵ Szacunkowa liczba mieszkańców wyliczana jest w oparciu o ilość obiektów podłączonych do sieci wodociągowej, pomnożonych przez przeciętną liczbę osób przypadających na jedno mieszkanie oraz liczbę mieszkańców zamieszkujących budynki wielolokalowe zadeklarowaną przez wspólnoty i spółdzielnie.

mężczyzn nad kobietami w najmłodszych rocznikach. Kobiety natomiast przeważają nad liczbą mężczyzn w starszych rocznikach, dominują w grupach osób w wieku produkcyjnym oraz poprodukcyjnym. Współczynnik feminizacji w ostatnich pięciu latach wynosił 110, co potwierdza dominującą liczbę kobiet w strukturze ludności miasta. W porównaniu do wartości dla powiatu (108) i województwa (109), Marki charakteryzuje nieco wyższa wartość tego wskaźnika.

Analizując udział ludności według ekonomicznych grup wieku można zauważyć, że dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym (61,0%). Drugą najliczniejszą grupą są osoby w wieku przedprodukcyjnym. Ich udział wzrósł o 1,6 pp. w ostatnich pięciu latach. W 2020 r. osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 25,4% ludności ogółem, jest to wartość wyższa w porównaniu do wartości dla powiatu wołomińskiego (22,8%) i województwa mazowieckiego (19,4%). Co wskazuje na to, że społeczność marecka jest wyjątkowo młoda. Niewielką zmianę (wzrost 0,1 pp.) odnotowano w przypadku liczby osób w wieku poprodukcyjnym, udział osób w tej grupie wiekowej wynosił 13,6% i był dużo niższy, niż wartość dla powiatu (17,2%) czy województwa (22,1%). Przedstawione dane wyraźnie wskazują, że miasta Marki w przeciwieństwie do ogólnokrajowej tendencji nie dotyka gwałtowny problem starzenia się społeczności lokalnej, który obserwowany jest w innych miastach, co należy uznać za pozytywne.

Na terenie miasta Marki w ostatnich pięciu latach nastąpił wzrost liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2016 r. liczba ta była równa 59,5, natomiast w 2020 r. wzrosła o 4,4 i wynosiła 63,9.

Analizy sytuacji dokonano również w oparciu o porównanie z wybranymi gminami powiatu wołomińskiego (Kobyłka, Wołomin, Ząbki, Zielonka). We wszystkich analizowanych jednostkach widoczny jest wzrost wartości wskaźnika, jednakże dla Marek osiąga on (zaraz po mieście Ząbki) jedną z niższych wartości. Najwyższą wartość tego wskaźnika w 2020 r. odnotowały miasta Wołomin i Zielonka.

W Polsce obserwuje się tendencję związaną z widocznym starzeniem się społeczeństwa. W przypadku miasta Marki odsetek osób najstarszych, czyli w wieku 65 lat i więcej w populacji, w ostatnich latach zwiększył się zaledwie o 0,5 pp. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w 2016 r. wynosiła 4 264 i wzrosła w 2020 r. do 4 997. Odnotowano wzrost o 17%, co pokazuje, że miasto dotyka zjawisko starzenia się społeczności lokalnej, jednakże obecnie skala problemu nie jest duża w porównaniu z pozostałymi gminami powiatu wołomińskiego, czy szerzej województwa mazowieckiego.

4.3. Ruch ludności

Na sytuację demograficzną w mieście mają wpływ dwa procesy: naturalny ruch ludności oraz migracje. W 2016 r. liczba urodzeń wynosiła 462, a w 2020 r. 568. Zatem, w przypadku liczby urodzeń odnotowano wzrost o 106 w stosunku do 2016 r. Liczba zgonów na terenie Marek również wzrosła, jednakże jest o ponad połowę niższa, niż liczba urodzeń. W 2020 r. liczba zgonów była równa 262, to o 55 więcej niż w 2016 r. Wskazane wartości jednoznacznie wskazują na dodatnią wartość przyrostu naturalnego w mieście, co należy uznać za pozytywne zjawisko. Wartość przyrostu naturalnego wzrosła z 255 w 2016 r. do 306 w 2020 r.

Analizując wartość przyrostu naturalnego na 1 000 ludności w porównaniu do analizowanych jednostek można zauważyć, że miasto Marki jest jedną z gmin cechujących się najwyższym przyrostem naturalnym. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2020 r. osiągnął wartość 8,5. Wartość wyższą uzyskało jedynie miasto Ząbki (9,8 na 1000 osób). Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Markach utrzymuje się na zbliżonym poziomie, natomiast w przypadku Kobyłki, Wołomina i Zielonki widoczny jest spadek od 2018 r. Również w porównaniu do wartości dla powiatu i województwa, sytuacja dotycząca przyrostu naturalnego w Markach przedstawia się najkorzystniej. Wartość w przeliczeniu na 1 000 ludności w 2020 r. była wyższa o 5,68 w stosunku do wartości powiatowej (2,77). W województwie wartość ta kształtowała się na poziomie ujemnym i wynosiła - 1,99.

Saldo migracji jest jednym z procesów wpływających na sytuację demograficzną w mieście. W celu zbadania atrakcyjności osiedleńczej Marek, analizie poddano dane dotyczące zameldowań i wymeldowań, czyli migracji zarówno wewnętrznych, jak i zagranicznych. Saldo migracji wewnętrznych w mieście z roku na rok rośnie. W 2016 r. wynosiło 849, natomiast w 2020 r. wzrosło do 1018. Liczba zameldowań w 2020 r. była równa 1 431, natomiast liczba wymeldowań wynosiła 367. W przypadku zameldowań przeważają zameldowania z miast (1 088), a następnie ze wsi (296). Tendencja dotycząca wymeldowań jest analogiczna, w 2020 r. 233 osoby wymeldowały się do miast, a 133 na wieś. W przeliczeniu na 1 000 ludności saldo migracji wewnętrznych w 2020 r. osiągnęło poziom 28,1 (spadek o 7,7 w stosunku do roku poprzedniego). Wartość ta jest najwyższa w porównaniu do analizowanych jednostek.

Analizując migracje w ruchu zagranicznym również widoczne są pozytywne tendencje związane ze wzrostem liczby osób meldujących się z zagranicy i jednoczesnym spadkiem osób wymeldowujących się za granicę. W 2020 r. saldo migracji zagranicznych w Markach było dodatnie i wynosiło 46 (w tym roku za granicę wymeldowała się tylko jedna osoba), co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje wartość 1,3.

W przypadku salda migracji ogółem na 1000 ludności w analizowanych latach miasto Marki odnotowuje dodatnie wartości. W 2020 r. ten wskaźnik wyniósł 29,4 osoby, czyli o 1,4 więcej niż w 2016 r. W 2020 r. miasto odnotowało najwyższą wartość salda migracji na 1000 osób na tle analizowanych jednostek – Zielonki, Ząbek, Kobyłki i Wołomina. Przedstawione dane pokazują, że Marki są najbardziej atrakcyjne pod względem osiedleńczym. Wysoką wartość wskaźnika uzyskało również miasto Kobyłka (24,2). Saldo migracji na 1000 osób w przypadku Wołomina w ostatnich latach ulegało niewielkim wahaniom, jednakże w większości utrzymując się na poziomie ujemnym. Przedstawione dane wskazują na wysoką atrakcyjność osiedleńczą Marek oraz wyraźne procesy suburbanizacyjne.

Analiza przepływów migracyjnych w mieście w 2020 r. pokazuje, że ponad 61% przeprowadzających się do miasta wcześniej zamieszkiwała Warszawę (w szczególności jej północno-wschodnią część). Większość osób przeprowadzających się do Marek mieszkała w dzielnicy Targówek oraz dzielnicy Białołęka. Na trzecim miejscu (89 osób) były osoby z gminy Ząbki, sąsiadującej z Markami. W przypadku odpływu mieszkańców głównym kierunkiem w 2020 r. była gmina Radzymin (57 osób), a następnie Warszawa-Białołęka (32 osoby) i Warszawa Targówek (22 osoby), tak samo jak w przypadku tendencji imigracyjnych. Przedstawione dane wskazują, że dotychczasowi mieszkańcy Marek jako miejsce do zmiany zamieszkania wybierają Warszawę oraz gminy w sąsiedztwie (gm. Radzymin, Kobyłka, Ząbki czy Nieporęt).

4.4. Edukacja

Przeprowadzona analiza pozwoliła na zdiagnozowanie sytuacji w Markach dotyczącej funkcjonowania różnego rodzaju placówek: żłobków, przedszkoli i szkół oraz zapotrzebowania na usługi edukacyjne i wychowawcze. W Markach nie funkcjonuje publiczny żłobek. Jednakże na terenie miasta rodzice mogą skorzystać z usług 6 niepublicznych żłobków oraz 6 klubów dziecięcych. Od 2020 r. zgodnie z uchwałą Rady Miasta Marki nr XXIII/300/2020 z dnia 22 lipca 2020 r. w sprawie wprowadzenia świadczenia pieniężnego "Marecki Bon Żłobkowy" dla rodzin z dzieckiem w wieku od 1 roku do lat 3 zamieszkujących na terenie Marek, rodzice dzieci mogą skorzystać ze wsparcia finansowego. Marecki Bon Żłobkowy ma na celu umożliwienie rodzicom szybkiego powrotu na rynek pracy. Świadczenie w kwocie 300 zł wypłacane jest co miesiąc osobom, które spełniają warunki m.in. pozostają w zatrudnieniu lub wykonują inną pracę zarobkową, oboje mieszkają w Markach, a ich dochód nie przekracza kwoty 1922 zł netto w przeliczeniu na osobę w rodzinie. W 2020 r. wpłynęło 207 wniosków o przyznanie wsparcia, a wydano 192 pozytywne decyzje je przyznające. Kwota ze środków własnych gminy, którą

wydatkowano na to świadczenie w 2020 r., wynosiła 409 718,80 zł o 37% mniej w porównaniu do roku poprzedniego. Wynika to z faktu wprowadzenia kryterium dochodowego. W przypadku opieki żłobkowej widoczne są pozytywne tendencje związane ze wzrostem odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach⁶ z 3,2% w 2016 r. do 11,8% w 2020 r. Odsetek ten jest wyższy w porównaniu do wartości dla powiatu wołomińskiego (9,4%) oraz niższy niż w przypadku wartości dla województwa mazowieckiego (13,9%). Dynamika wzrostu wartości tego odsetka jest najwyższa w przypadku Marek, wzrost o 8,6 pp. w ostatnich pięciu latach. W przypadku powiatu i województwa był to wzrost kolejno o 4,4 pp. i 5,2 pp.

W mieście aktualnie funkcjonują cztery publiczne przedszkola miejskie oraz 3 publiczne przedszkola prowadzone przez osoby fizyczne. Dodatkowo na terenie Marek działają również liczne placówki niepubliczne. Analizując dane dotyczące dzieci w wieku przedszkolnym, widoczny jest wzrost liczby dzieci w wieku 3-6 lat. W 2016 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym była równa 1 798, w ostatnich pięciu latach odnotowano wzrost o 23%. W 2020 r. liczba dzieci w wieku 3-6 lat była równa 2 212. W 2016 r. odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosił 98,2%, w 2020 r. wzrósł do 104,1%, co wskazuje na to, że do przedszkoli w Markach uczęszczają również dzieci mieszkające w sąsiednich gminach. Wartość ta była wyższa w porównaniu do powiatu (100,1%) i województwa (94,9%).

Na terenie Marek działa 5 publicznych szkół podstawowych oraz jedna publiczna szkoła ponadpodstawowa – liceum ogólnokształcące. W 2020 r. do szkół podstawowych uczęszczało 4 178 uczniów, w porównaniu do 2016 r. nastąpił wzrost o 64% (wynika to po części z likwidacji gimnazjów). Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych w 2020 r. była równa 22. W przypadku liceum widoczny jest wzrost liczby uczniów z 144 w 2016 r. do 461 w 2019 r., a liczba uczniów przypadających na 1 oddział w 2019 r. była równa 21 (spadek względem 2018 r. o 3).

Analizując współczynnik skolaryzacji, który rozumiany jest jako relacja liczby osób (w danej grupie wiekowej) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania, widoczne są pozytywne tendencje, związane ze wzrostem wartości tego współczynnika. Od 2016 r. miasto Marki odnotowało wzrost o 8,1 pp. W 2020 r. wartość współczynnika skolaryzacji brutto wynosiła 100,4%.

W celu lepszego zobrazowania sytuacji w mieście przedstawione dane odniesiono do wyników uzyskanych przez cztery wybrane gminy z powiatu wołomińskiego. W porównaniu do analizowanych jednostek miasto oznacza się jedną z niższych wartości współczynnika skolaryzacji brutto (zaraz po

⁶ Wartość odnosi się do placówek niepublicznych.

Kobyłce – 96,6%). Najwyższą wartość wskaźnika w ostatnich pięciu latach odnotowano w gminie Zielonka.

Badając jakość edukacji, analizie poddano wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego z 2021 r. W przypadku wyników egzaminu ósmoklasisty uczniowie Marek uzyskali lepsze wyniki w porównaniu do średniej powiatowej (64,2%) i wojewódzkiej (63,7%) z języka polskiego (68,3%). Podobnie było w przypadku wyników z języka angielskiego, średnia dla miasta wynosiła (73%) i była wyższa niż średnia dla powiatu (69,2%) i województwa (70,9%). Gorszy wynik w porównaniu do średniej dla województwa mazowieckiego (52,4%) uzyskano tylko z matematyki (51,4%), jednakże wynik ten był wyższy w porównaniu do średniej dla powiatu wołomińskiego (48,9%). Analizując wyniki egzaminu maturalnego z 2021 r. sytuacja jest analogiczna. Wyniki z języka polskiego (62,5%) i języka angielskiego (83,5%) w przypadku uczniów szkół w Markach są wyższe od średniej dla powiatu i województwa. W przypadku matematyki średni wynik dla miasta wynosi 55,6% i jest wyższy w stosunku do wartości powiatowej (49,4%) i niższy w odniesieniu do wartości wojewódzkiej (60,9%).

Kwota przeznaczona na oświatę i wychowanie w 2020 r. wynosiła 81 093 367,23 zł. Wśród wydatków najwięcej przeznaczona się na szkoły podstawowe, następnie na przedszkola, kolejno na liceum. Od 2016 r. do 2019 r. widoczny był również wzrost wydatków związanych z dowożeniem uczniów do szkół, jednakże w 2020 r. odnotowano spadek wysokości wydatków o około 175 tys. zł, co może mieć związek z wystąpieniem pandemii COVID-19 oraz ograniczeniami i wprowadzeniem w szkołach zdalnego nauczania.

Obsługę organizacyjną, administracyjną i finansową miejskich przedszkoli oraz szkół na terenie Marek pełni gminna jednostka organizacyjna – Centrum Usług Wspólnych, do którego zadań należy przede wszystkim prowadzenie spraw finansowych, planowanie sieci oraz granic obwodów placówek edukacyjnych, a także koordynacja, wsparcie i nadzór podczas rekrutacji.

4.5. Kapitał społeczny

Poziom kapitału społecznego oraz aktywność obywatelską w Markach zbadano w oparciu o wykorzystywane w mieście instrumenty i mechanizmy wspierania partycypacji, wśród których można wskazać m.in.: „Program współpracy Gminy Miasto Marki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, Marecki Budżet Obywatelski, Marecką Radę Seniorów, Marecką Kartę Mieszkańca czy analizę wyników frekwencji w wyborach samorządowych.

W 2020 r. na terenie Marek funkcjonowały 24 organizacje pozarządowe⁷. Badając sytuację i aktywność trzeciego sektora skupiono się na analizie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Należy jednak pamiętać, że analizowany wskaźnik dotyczy liczby zarejestrowanych podmiotów w odniesieniu do populacji danej jednostki, a nie jest narzędziem pokazującym realny poziom uczestnictwa w działalności „trzeciego sektora”. W przypadku liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, widoczny jest nieznaczny wzrost w ostatnich pięciu latach. Obecnie wartość ta wynosi 2,15 i jest niższa niż wartość dla powiatu wołomińskiego (2,44) oraz województwa mazowieckiego (4,79). Widoczny jest niższy poziom aktywności społecznej ludności lokalnej w stosunku do analizowanych jednostek, a wzrost działalności w ostatnich pięciu latach jest nieznaczny. Na tle analizowanych miast miasto Marki zaraz po Ząbkach (1,74 organizacje na 1000 osób) charakteryzuje się najniższą wartością wskaźnika fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 ludności. Największą wartość wskaźnika uzyskało miasto Zielonka (2,86).

Rada Miasta Marki co rok przyjmuje uchwałę „Program współpracy miasta Marki z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. Głównym celem programu na 2020 r. była poprawa jakości życia mieszkańców miasta poprzez wspieranie działań organizacji pozarządowych i umacnianie ich potencjału. W przypadku źródeł finansowania działań organizacji pozarządowych, jednym z najczęstszych źródeł są dotacje. Jest to finansowanie lub współfinansowanie zadań publicznych gminy, które są realizowane przez organizacje pozarządowe dla mieszkańców Marek. W analizowanym okresie widoczny jest wzrost dotacji dla NGO, w 2016 r. kwota ta wynosiła 404 468,00 zł, natomiast w 2020 r. wzrosła do 1 111 932, 75 zł.

W 2020 r. Marki sfinansowały 6 zadań powierzonych do realizacji oraz współfinansowały 23 zadania realizowane przez organizacje pozarządowe. Jak można zauważyć w 2020 r. liczba złożonych wniosków wynosiła 37 (to mniej o 8 w stosunku do roku poprzedniego), a kwota wydatkowana na te działania była prawie dwukrotnie wyższa niż w poprzednich latach, jednakże należy mieć na uwadze, że w 2020 r. realizowano również zadania z 2018 i 2019 r.

W 2020 r. o dotacje ubiegało się 27 organizacji, a zadaniami, na które przyznano najwyższe kwoty finansowania w tym roku, były:

- Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej – 2020 – 195 824,25 zł,
- Młodzieżowy Klub Socjoterapeutyczny „Otwarte serce” - 190 000 zł,

⁷ http://www.marki.pl/233-baza_organizacji_pozarządowych

- Prowadzenie w latach 2019-2021 programu integracji społecznej i zawodowej dla mieszkańców Gminy Miasto Marki w Centrum Integracji Społecznej - 157 860 zł.

Istotną rolę w Markach i wpływ na trzeci sektor oraz wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego ma obecność Centrum Aktywności Fabryczna 3 (CAF 3). Obiekt ten stanowi miejsce integracji i spotkań miejscowej ludności i organizacji pozarządowych funkcjonujących w mieście. CAF 3 zostało otwarte w maju 2018 r. Jest miejscem, w którym mieszkańcy mogą spędzić wolny czas, obejrzeć seans filmowy czy zorganizować spotkanie. Ponadto, jest to miejsce zbiórek harcerskich, miejsce gdzie odbywają się różnego rodzaju koncerty i wykłady. Stanowi również istotny element budowania tożsamości lokalnej oraz integracji społecznej. Obiekt ten jest dostosowany do osób ze szczególnymi potrzebami, aby umożliwić wszystkim mieszkańcom skorzystanie z jego oferty i ograniczyć zjawisko wykluczenia społecznego. Organizowane w CAF 3 wydarzenia są bezpłatne, a odbywające się tam zajęcia finansowane są przez miasto Marki.

Burmistrz Miasta Marki przyznaje patronat honorowy przedsięwzięciom z zakresu kultury, sztuki, biznesu, nauki i sportu, organizowanym przez instytucje, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty. Zgłaszający może otrzymać dofinansowanie np. na zakup pucharów czy medali. O patronat można wystąpić również bez ubiegania się o środki finansowe. W ostatnich pięciu latach liczba wydarzeń objętych honorowym patronatem burmistrza wynosiła 76, z czego najwięcej - 36 zorganizowano w 2016 r. Również w tym roku kwota uzyskanego dofinansowania była najwyższa - 72 325 zł, co stanowi blisko 49% ogółu dofinansowania uzyskanego w latach 2016-2020.

Jednym z instrumentów wspierania partycypacji społecznej w Markach jest Marecki Budżet Obywatelski (MBO). Jest on pewną formą konsultacji obywatelskich w sprawie przeznaczenia części wydatków z budżetu na wskazane przez mieszkańców zadania, które mają charakter lokalny, a ich realizacja wpisuje się w kompetencje miasta. Celem MBO jest wskazanie istotnych z perspektywy mieszkańców i ich potrzeb zadań, które powinny zostać zrealizowane. Dzięki budżetowi obywatelskiemu mieszkańcy Marek mają możliwość współdecydowania o tym, na co przeznaczane zostaną publiczne pieniądze. Zgłaszane propozycje przyczyniają się do poprawienia funkcjonowania miasta. W 2020 r. z uwagi na okoliczności i wystąpienie pandemii COVID-19 zrezygnowano z przeprowadzania MBO jednakże realizowano i kontynuowano niektóre działania, m.in. zakończono prace nad stroną, na której znajdują się informacje na temat MBO - www.zdecyduj.marki.pl. W 2021 r. w ramach budżetu obywatelskiego zgłoszono 27 projektów, a do głosowania dopuszczono 17 z nich. Zadania zostały podzielone na zadania twarde (11 projektów) i miękkie (6 projektów). W konsultacjach wzięło udział 2 035 mieszkańców Marek. W kategorii zadań twardych wygrały następujące zadania:

- Wiaty przystankowe na al. Piłsudskiego i ul. Legionowej – 348 oddanych głosów,
- Łączą nas czyste Marki – zakup i montaż łącznie 100 koszy na śmieci i stacji dla psów – 347 oddanych głosów.

Natomiast w kategorii przedsięwzięć miękkich wygrały projekty:

- Struga na rowerze – 497 oddanych głosów,
- Pomagamy! Kurs pierwszej pomocy, w tym pierwszej pomocy pediatrycznej dzieciom – 495 oddanych głosów.

W ramach Mareckiego Budżetu Obywatelskiego (MBO), łącznie na realizację w 2022 r. przewiduje się 800 tys. zł, w tym 650 tys. zł na realizację zadań twardych.

W przypadku Budżetu Mareckiego w 2018 r. (w 2019 r. MBO również się nie odbywał z uwagi na unieważnienie uchwały Rady Miasta), do procedury głosowania dopuszczono 13 projektów, a w konsultacjach wzięło udział 1 482 mieszkańców.

Istotne jest prowadzenie działań mających na celu zapobieganie i ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego, a także aktywizowanie lokalnej społeczności i zwracanie uwagi na ich potrzeby. Uchwałą nr LIV/443/2017 Rady Miasta Marki z dnia 29 listopada 2017 r. powołano Marecką Radę Seniorów i nadano jej Statut. W 2018 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Mareckiej Rady Seniorów (MRS). Członkami MRS są osoby w wieku 60 i więcej lat, które wybierane są do Rady przez mieszkańców miasta. Marecka Rada Seniorów jest organem o charakterze opiniodawczym, interwencyjnym i inicjującym, której kadencja trwa 3 lata. Powołana została w celu zapewnienia osobom starszym wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności oraz pobudzania aktywności obywatelskiej wśród najstarszych mieszkańców Marek⁸.

Poniżej przedstawiono obszary, w ramach których działa Marecka Rada Seniorów:

- integracja i wspieranie środowiska osób starszych oraz reprezentowanie zbiorowych interesów tych osób na zewnątrz,
- wspieranie aktywności osób starszych,
- profilaktyka i promocja zdrowia osób starszych,
- zapobieganie i przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych,
- zapewnienie osobom starszym dostępu do edukacji i kultury.

⁸ Uchwała nr LIV/443/2017 Rady Miasta Marki z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie powołania Mareckiej Rady Seniorów i nadania jej Statutu.

W czerwcu 2018 r. Marecka Rada Seniorów przyjęła uchwałą⁹ plan pracy na cały okres kadencji Rady, czyli lata 2018-2021 r., w którym zaproponowano zadania do realizacji, wśród których można wskazać m.in.:

1. Stworzenie systemu zintegrowanej informacji dla seniorów;
2. Zainicjowanie utworzenia Mareckiego Funduszu Senioralnego;
3. Podjęcie działań na rzecz Karty Mareckiego Seniora;
4. Podejmowanie działań z zakresu edukacji z różnych dziedzin osób starszych m.in. w zakresie prawidłowego prowadzenia finansów domowych, dbałości o zdrowie, umiejętności poszukiwania informacji w różnych dziedzinach, szkolenie cyfrowe;
5. Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa osób starszych.

W 2019 r. członkowie MRS uczestniczyli m.in. w zajęciach oraz wydarzeniach organizowanych w CAF 3, a także w Jesiennej Szkole Rad Seniorów 2019. Zorganizowano również spotkanie „Seniorzy Seniorom”, na którym omawiano potrzeby mareckich seniorów. W 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 większość spotkań odbywała się w formule online. Spotkania dotyczyły przede wszystkim funkcjonowania i działalności prowadzonej przez Radę Seniorów. W ramach polityki społecznej MRS przy współpracy z Fundacją Zielone Pojęcie i miastem Marki stworzyła „Informator dla seniora”. W 2021 r. MRS zorganizowała zajęcia w CAF 3 dla seniorów, które dotyczyły m.in. nauki języka angielskiego, obsługi telefonów i komputerów czy warsztatów gotowania.

Kolejnym instrumentem wspierania partycypacji społecznej jest Marecka Karta Mieszkańca. Posiadanie karty umożliwi korzystanie ze zniżek, rabatów i bonusów u Partnerów projektu. Obecnie w programie bierze udział 70 firm, które oferują zniżki dla mieszkańców. Lista partnerów stale się powiększa. Wysokość zniżek uzależniona jest od podmiotów, waha się od 3% do 25%. Aby otrzymać kartę należy wypełnić wniosek oraz zgłosić się do CAF3 wraz z okazaniem potwierdzenia, dotyczącego rozliczania podatku w Urzędzie Skarbowym w Wołominie oraz zamieszkiwania w Markach. Zainteresowanie korzystaniem z ulg i zniżek w mieście wzrasta. W styczniu 2020 r. wydano pięcioletnią Marecką Kartę Mieszkańca.

Istotne znaczenie w zbadaniu aktywności obywatelskiej ma poziom uczestnictwa w wyborach. W niniejszej diagnozie skupiono się na analizie zbiorczych statystyk głosowania w wyborach samorządowych w latach 2010, 2014 i 2018. Wskaźnik uczestnictwa świadczy o poziomie aktywności i zaangażowaniu mieszkańców w życie lokalnej wspólnoty.

⁹ Uchwała nr 2/2018 Mareckiej Rady Seniorów z siedzibą w Urzędzie Miasta Marki, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 95 05-270 Marki z dnia 18 czerwca 2018.

Przedstawione dane wskazują na wzrost aktywności obywatelskiej, który przejawia się poprzez wzrost frekwencji wyborczej. W porównaniu do 2010 r. frekwencja w Markach w 2018 r. była o 11,51 pp. wyższa i wynosiła 53,23%. Frekwencja wyborcza w 2018 r. w mieście zbliżona była do średniej ogólnopolskiej (54,90%), ale była niższa w stosunku do średniej dla powiatu (58,08%) i województwa (60,93%). Mimo wzrostu frekwencji w 2018 r. niewiele ponad połowa mieszkańców uprawnionych do głosowania uczestniczyła w wyborach, co może świadczyć o ciągle niewystarczającym poziomie zainteresowania sprawami miasta lub zniechęceniem związanym z odczuciem, że ich głos nic nie zmieni.

4.6. Kultura, sport i rekreacja

W niniejszym rozdziale przedstawiono kwestie dotyczące oferty spędzania czasu wolnego dostępnej w Markach, istotnej w kontekście podnoszenia jakości życia oraz zaspokajania potrzeb mieszkańców, ważnych również w odniesieniu do integracji społeczności lokalnej.

Zadaniem własnym gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty m.in. w kwestii kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury. Na terenie Marek funkcjonuje Biblioteka Publiczna, w której posiadaniu znajduje się ponad 74 tys. woluminów, liczne DVD, audiobooki oraz ponad 800 e-booków. Biblioteka posiada oddział główny, który znajduje się przy ul. Lisa Kuli 3 oraz dwie filie w budynku MCER oraz Zespole Szkół nr 2. Analizując popularność jaką cieszy się gminna biblioteka publiczna, warto oprzeć się na wskaźniku liczby czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności. W mieście Marki w 2016 r. liczba czytelników bibliotek wynosiła 142, w latach 2017 i 2018 r. zmniejszyła się, a w 2019 r. osiągnęła wartość 143. Na koniec badanego okresu, czyli w 2020 r., liczba czytelników bibliotek w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynosiła 120. Spadek o 22 na 1 000 woluminów był niższy niż w województwie, gdzie wartość przeliczeniowa wyniosła 31. Na spadek liczby czytelników w 2020 r. wpływ miała pandemia COVID-19 oraz związane z tym ograniczenia w funkcjonowaniu wielu instytucji, m.in. bibliotek.

Wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach pozwala na dostarczenie informacji o średniej liczbie książek wypożyczanych przez jedną osobę w ciągu roku. W 2016 r. jego wartość w mieście Marki równała się 15,6 i utrzymywała na podobnym poziomie, z niewielkim wzrostem w 2018 r. (16,2). Największą zmianę odnotowano w 2020 r., kiedy to liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach spadła do 13,6. Czynnikiem mającym wpływ na zmniejszenie liczby wypożyczeń była pandemia i chwilowy brak możliwości korzystania z zasobów bibliotek. Mimo wprowadzonych ograniczeń zastosowano w Bibliotece Publicznej rozwiązania dotyczące m.in. zdalnej rezerwacji czy przedłużania terminów, a także udostępniono niektóre materiały z cyfrowej

wypożyczalni międzybibliotecznej. Ponadto prowadzono liczne działania promocyjne w Internecie, mające na celu popularyzację biblioteki i czytelnictwa. Porównując pozostałe jednostki, liczba wypożyczeń na 1 czytelnika w 2020 r. w Markach była jedną z niższych, najwyższą odnotowano w Kobyłce (20,5).

Ważnym elementem oferty kulturalnej są organizowane imprezy i wydarzenia kulturalne. W 2016 r. w Markach za pośrednictwem Mareckiego Ośrodka Kultury (MOK) im. Tadeusza Łużyńskiego zorganizowano 78 imprez. Najmniej imprez, bo zaledwie 22, zorganizowano w 2018 r. W 2020 r. liczba imprez zwiększyła się do 150. Przyrost w porównaniu do 2016 r. wyniósł 72 imprezy, czyli o ponad 50%. Rozbudowana oferta kulturalno-rozrywkowa buduje atrakcyjność osiedleńczą obszaru, dlatego też kluczowe jest jej dalsze rozwijanie oraz dostosowanie jej do oczekiwań mieszkańców. Analizując strukturę organizowanych wydarzeń w Markach, najczęściej organizuje się warsztatów, pokazów teatralnych oraz prelekcji, spotkań i wykładów. W 2016 r. w zorganizowanych imprezach uczestniczyło ponad 8 tys. osób. W 2020 r. liczba ta wzrosła do blisko 11,5 tys. osób. Wzrost odnotowany w przeciągu ostatnich pięciu lat wyniósł ponad 2 tys. osób, czyli około 23%. Wzrost liczby organizowanych wydarzeń bezpośrednio przekłada się na rosnącą liczbę uczestników, ponieważ każdy z mieszkańców w kalendarzu różnorodnych imprez i wydarzeń w Markach jest w stanie znaleźć coś odpowiedniego dla siebie i swoich zainteresowań. W 2020 r. największym zainteresowaniem cieszyły się koncerty, pokazy teatralne, imprezy interdyscyplinarne i warsztaty.

W zakresie oferty kulturalno-rozrywkowej można wymienić działania następujących instytucji:

1. Biblioteka Publiczna Miasta Marki – poza standardową ofertą biblioteki składającą się z możliwości wypożyczenia książek, filmów, audiobooków lub e-booków, w 2020 r. pomimo ograniczeń w I kwartale 2020 r. zorganizowała: lekcje biblioteczne dla dzieci, spotkania teatralne dla dzieci, warsztaty literacko-plastyczne, spotkania autorskie oraz Dyskusyjny Klub Książki. Łącznie we wskazanych przedsięwzięciach wzięło udział 489 uczestników. Po wprowadzeniu obostrzeń i restrykcji działania biblioteki zostały przeniesione w strefę cyfrową, gdzie zrealizowano 17 różnych wydarzeń.

Biblioteka realizowała trzy długofalowe programy:

- a. „Mały Książę – Wielki Człowiek” – projekt Instytutu Książki, do którego Biblioteka Publiczna Miasta Marki dołączyła się w formie partnera. W 2020 r. w ramach przedsięwzięcia rozdano 147 wyprawek i 72 dyplomy dla dzieci, które co najmniej 10 razy odwiedziły bibliotekę i wypożyczyły co najmniej 10 książek.
- b. „Dyskusyjny Klub Książki” – comiesięczne spotkania w bibliotece organizowane w celu dyskusji nad lekturami wspólnie czytаныmi przez klubowiczów.

- c. „Sieć na kulturę w podregionie warszawskim wschodnim” – projekt realizowany przez Fundację Wspierania Zrównoważonego Rozwoju, którego celem było podniesienie i wzmocnienie kompetencji cyfrowych osób pracujących w instytucjach kultury, dodatkowo rozwijanie kompetencji cyfrowych dzieci i młodzieży w wieku 10-18 lat poprzez prowadzenie atrakcyjnych i perspektywicznych zajęć czy wyposażenie placówek w sprzęt niezbędny do organizacji zajęć.
2. Marecki Ośrodek Kultury (MOK) im. Tadeusza Łużyńskiego – organizuje przedstawienia teatralne, koncerty, wernisaże, zajęcia plastyczne, wydarzenia plenerowe oraz wiele projektów dedykowanych dzieciom, młodzieży i osobom dorosłym. Profil MOK na Facebooku odwiedziło prawie 200 tys. osób . W 2020 r. MOK uruchomił trzy nowe platformy internetowe, które wyświetliło 157 tys. osób. Na platformie Wirtualnego MOK-u największym wydarzeniem były „Mareckie Opowieści Wigilijne”, które oglądało 2 322 widzów. Ponadto Wirtualny MOK udostępnia pojedyncze i cykliczne wydarzenia/warsztaty oraz konkursy w wersji online. E-Labirynt Miasta to kolejna nowo otwarta platforma poświęcona edukacji kulturalnej w zakresie lokalnej sztuki i historii. Celem projektu była aktywizacja społeczności w czasie trwania pandemii oraz zmniejszenie stresu z nią związanego, a także poszerzenie wiedzy z zakresu historii, kultury i tożsamości Marek. W jej ramach funkcjonowała wirtualna galeria i muzeum miasta, gra mobilna oraz przeglądarkowa, oprócz tego zorganizowano konkurs „Widok z okna”, a także przeprowadzono eksperyment teatralny oraz warsztaty. MOK zorganizował 6 wydarzeń kulturalnych. Dodatkowo dzięki formule online umożliwił zapoznanie się z 16 wystawami, przeprowadził 14 konkursów oraz 40 amatorskich działań artystycznych. Łącznie w 2020 r. liczba odbiorców stacjonarnych działań kulturalnych MOK wynosiła 3 533, dla porównania, w 2019 r. było 10 549 osób. Zorganizowano 174 przedsięwzięcia, w tym 79 stacjonarne i 95 online. Przed wybuchem pandemii Marecki Ośrodek Kultury zajmował się głównie organizacją koncertów, spektakli, wystaw, wycieczek oraz spotkań i prelekcji. W ramach MOK prowadzone były również stałe sekcje i zespoły, a także warsztaty artystyczne. Działania ośrodka kultury uzupełniane były różnymi projektami integrującymi społeczność marecką. MOK odpowiedzialny jest również za lokalne wydawnictwa funkcjonujące w mieście.
3. Sala widowiskowa Mareckiego Centrum Edukacyjno-Rekreacyjnego (MCER) – na sali odbywają się koncerty, pokazy, spektakle i występy kabaretów. Widownia jest w stanie pomieścić 347 widzów i jest przystosowana do osób z niepełnosprawnością poruszających się na wózkach inwalidzkich. Pomimo zamknięcia sali z powodu pandemii w czasie, kiedy była ona jeszcze otwarta udało się zorganizować m.in. finał WOŚP, noworoczny turniej halowy, liczne spektakle, koncerty, musicale czy występy kabaretowe.

4. Centrum Aktywności Fabryczna 3 (CAF 3) – miejsce spotkań dla mieszkańców i organizacji pozarządowych z całego miasta, które funkcjonuje od 2018 r. CAF3 jest miejscem, które można wykorzystać na kilka sposobów. Można zorganizować spotkanie mieszkańców, których łączy np. wspólne hobby, wziąć udział w zorganizowanych zajęciach takich jak seanse filmowe, warsztaty kulinarne, spotkania organizacyjne, szkoła rodzenia, koncerty i wykłady czy też skorzystać z bookcrossingu i cichego miejsca do odpoczynku, a także lub skorzystać z komputerów z dostępem do bezpłatnego wi-fi. W CAF 3 zajęcia dla rodzin z dziećmi i dorosłych finansowane są z budżetu Miasta Marki. W trakcie trwania pandemii działania ukierunkowano na aktywizację społeczności poprzez media społecznościowe (głównie za pomocą portalu Facebook). Przed pandemią CAF3 był miejscem, które było odwiedzane przez ok. 1 000 osób miesięcznie. W ciągu 3 lat działania CAF3 mimo 2 lat pandemii (w tym zamknięcia CAF3) liczba obserwujących na Facebooku to 1 690 osób.

Większość działań związanych z kulturą, sportem i rekreacją finansowana jest przez gminę. W 2016 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego miasto Marki przeznaczyło kwotę wysokości 1 579 818,6 zł., a w 2020 r. już 1 964 472,7 zł. W badanym okresie przyrost wydatków wyniósł 384 654,1 zł. czyli 19,5%. Na podstawie danych można przypuszczać, iż działalność kulturalna odgrywa dużą rolę w mieście, a ponoszone nakłady świadczą o jej systematycznym rozwoju. W 2020 r. na wydatki w rozdziale budżetowym – Biblioteka przeznaczono 850 000,0 zł, na Domy i ośrodki kultury, świetlice wydano 1 095 067,0 zł, a na Pozostałą działalność poświęcono 19 405,7 zł. W poprzednich latach (2017-2019) Marki przeznaczyły łącznie ponad 143 tys. zł. na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Udział wydatków przeznaczonych na kulturę (Dział 921) w 2020 r. wyniósł 0,8% całości budżetu gminy.

Zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków przyjętą w 2017 r., na terenie miasta występuje 58 zabytków. Wśród najpopularniejszych, o najwyższym znaczeniu, można wskazać na zespół architektoniczny rodziny Briggsów – składający się z:

- Fabryki Briggs and Posselt - sąsiaduje z budynkami, które tworzyły osiedle robotnicze. Ten zespół produkcyjno-mieszkalno-rezydencjalny jest na pierwszym miejscu, jeśli chodzi o zachowanie osiedla i zespoły fabryczne z końca XIX w. w Polsce.
- Pałacyku Briggsów – budowany równolegle z fabryką, budynek z białej cegły, w stylu eklektycznym, zbliżonym do architektury kolonialnej Anglii. Obecnie mieści się w nim liceum.
- Parku krajobrazowego – znajdujący się w otoczeniu pałacyku.

- Osiedla robotniczego Briggsów – zlokalizowanego po dwóch stronach Alei Marsz. J. Piłsudskiego. Powstawało wraz z rozwojem fabryki, przeznaczone było do mieszkańców zatrudnionych w mareckiej fabryce i ich rodzin.

Ponadto warto wskazać jeszcze budynek, w którym obecnie siedzibę ma Marecki Ośrodek Kultury im. Tadeusza Łużyńskiego – wzniesiony w 1895 r., był siedzibą szkoły elementarnej, do której uczęszczały dzieci m.in. robotników fabrycznych. Jest to budynek jednopiętrowy z wieżą, której zwieńczeniem jest około dwumetrowa iglica. Obiekt wybudowano wykorzystując cegły produkowane w mareckich cegielniach. Styl architektoniczny podobny był do budynków szkół budowanych w Bradford, skąd pochodziła rodzina Briggsów.

Analizując ofertę z zakresu kultury i rekreacji, warto wspomnieć o Mareckim Centrum Edukacyjno-Rekreacyjnym (MCER), które zostało otwarte pod koniec 2019 r. W tym wielofunkcyjnym obiekcie znajdują się: basen, hala sportowa, sale sportowe, sala widowiskowa, boiska zewnętrzne, stadion lekkoatletyczny, szkoła podstawowa, filia biblioteki publicznej. Co roku w każdy weekend wakacyjny odbywają się tam wydarzenia z cyklu „Włącz się na wakacje” organizowane w Parku Wolontariuszy. Jest to projekt wspólny Urzędu Miasta Marki, jednostek miejskich oraz organizacji pozarządowych. Partnerami akcji są MCER, MOK, AP Marcovia, OSP Marki, Stowarzyszenie „Razem w przyszłość”, Fundacja Rozwoju „Kolor”, Fundacja „Sport to connect”, kluby sportowe (w tym uczniowskie) oraz firmy: „AcroFamily”, „ASAT”, „LIONHEART”, „Zumba” Monika Żółtowska.

Poniżej przedstawiono liczbę imprez zorganizowanych w Mareckim Centrum Edukacyjno-Rekreacyjnym w latach 2019-2021.

Tabela 4 Wykaz imprez w MCER w latach 2019-2021.

rok	Łączna liczba imprez
2019	10
2020	38
2021	30
Suma	78

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Od otwarcia MCER zorganizowano 78 imprez i wydarzeń sportowych, w tym najwięcej w 2020 r. MCER organizuje wydarzenia własne, ale również użycza obiekt lub go wynajmuje. Imprezy, których organizatorem jest inna jednostka niż MCER, stanowiły większość w latach 2019-2021 r.

Na terenie miasta Marki funkcjonuje Miejski Klub Sportowy Marcovia Marki, obecne są tam cztery sekcje: piłka nożna, piłka ręczna, cheerleading oraz lekkoatletyka. Planowane jest otwarcie jeszcze dwóch sekcji: pływania oraz korfbal. Łączna liczba zawodników to 449, w tym najwięcej stanowią

zawodnicy z Akademii Piłki Nożnej – 300 zawodników. Najmniej liczna jest sekcja cheerleadingu, w której obecnie jest 8 uczestniczek, jednakże wynika to z faktu, że sekcja została dopiero niedawno uruchomiona. W Markach działają 4 kluby sportowe, są to: „Acro Dance”, WWL Badminton Club, Gimnastyka Artystyczna Legion-Warszawa oraz Marcovia Piłka Ręczna. Dodatkowo funkcjonuje również 6 uczniowskich klubów sportowych: „Sanchin”, „Budzilek”, „Jedynka Marki”, „Same Judo”, „Box Garda”, „Akademia Pani Szafki”.

Jednym z podmiotów odgrywających kluczową rolę w obszarze sportu i rekreacji jest spółka komunalna Mareckie Inwestycje Miejskie Sp. z o.o. (MIM), a jej współnikiem jest miasto Marki. MIM posiada oddział, którym jest klub sportowy - Akademia Piłkarska Marcovia – Marki. Spółka realizuje zadania własne gminy z zakresu edukacji, kultury, kultury fizycznej, turystyki, infrastruktury i promocji. Ponadto MIM organizuje i prowadzi zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży oraz realizuje zadania związane z remontami, budową oraz utrzymaniem obiektów i urządzeń użyteczności publicznej.

4.7. Rynek pracy

Sytuację na lokalnym rynku pracy, zaprezentowano w oparciu o dane dotyczące liczby pracujących oraz analizując skalę zjawiska bezrobocia w mieście, przy uwzględnieniu konsekwencji wynikających z wystąpienia początkiem 2020 r. pandemii COVID-19.

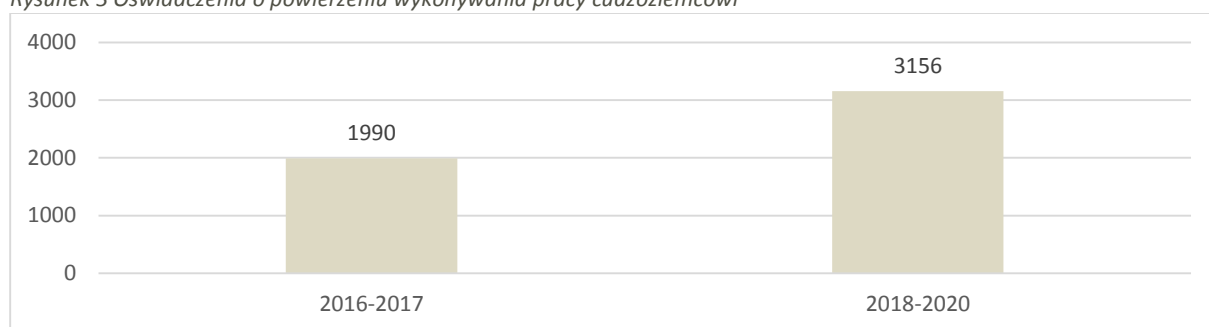
Według definicji i danych udostępnianych przez GUS¹⁰, liczba pracujących dotyczy osób, które zatrudnione są w zakładach zatrudniających powyżej 10 osób. W 2020 r. w Markach liczba osób pracujących była równa 7 191, w tym blisko 54% stanowili mężczyźni. W ostatnich pięciu latach widoczny jest wzrost w liczbie pracujących o 4,6%, co wskazuje na rozwój sektora małych, średnich i dużych przedsiębiorstw.

W przypadku liczby pracujących w mieście w przeliczeniu na 1000 mieszkańców widoczny jest spadek wartości wskaźnika z 217 do 195 w ostatnich pięciu latach i to pomimo wzrostu liczby ludności. Jednakże w przypadku Marek widoczny jest wzrost udziału osób w wieku nieprodukcyjnym, czyli niepracujących, co wpływa na obniżenie wartości tego wskaźnika. W porównaniu do analizowanych jednostek wskaźnik dla Marek utrzymuje się na podobnym poziomie jak w gminie Wołomin. Jest on wyraźnie niższy niż w Zielonce (245) i jednocześnie wyższy w odniesieniu do gmin Kobyłki i Ząbki.

¹⁰ Wg faktycznego miejsca pracy. Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez zakładów osób fizycznych o liczbie pracujących do 5 osób, (dla lat 1995-1998); bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób (dla 1999 r.); bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.).

Analizie poddano również sytuację cudzoziemców i oświadczenia o powierzeniu pracy cudzoziemcowi z miejscem pracy na terenie miasta Marki. Od stycznia 2018 r. po nowelizacji ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w urzędach pracy w ewidencji widnieje zapis dotyczący „Oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi”, wcześniej zestawienia wpisywane do ewidencji dotyczyły „Oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy obywatelom Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej i Ukrainy”. Poniżej przedstawiono dane udostępnione przez PUP w Wołominie, dotyczące zatrudniania cudzoziemców.

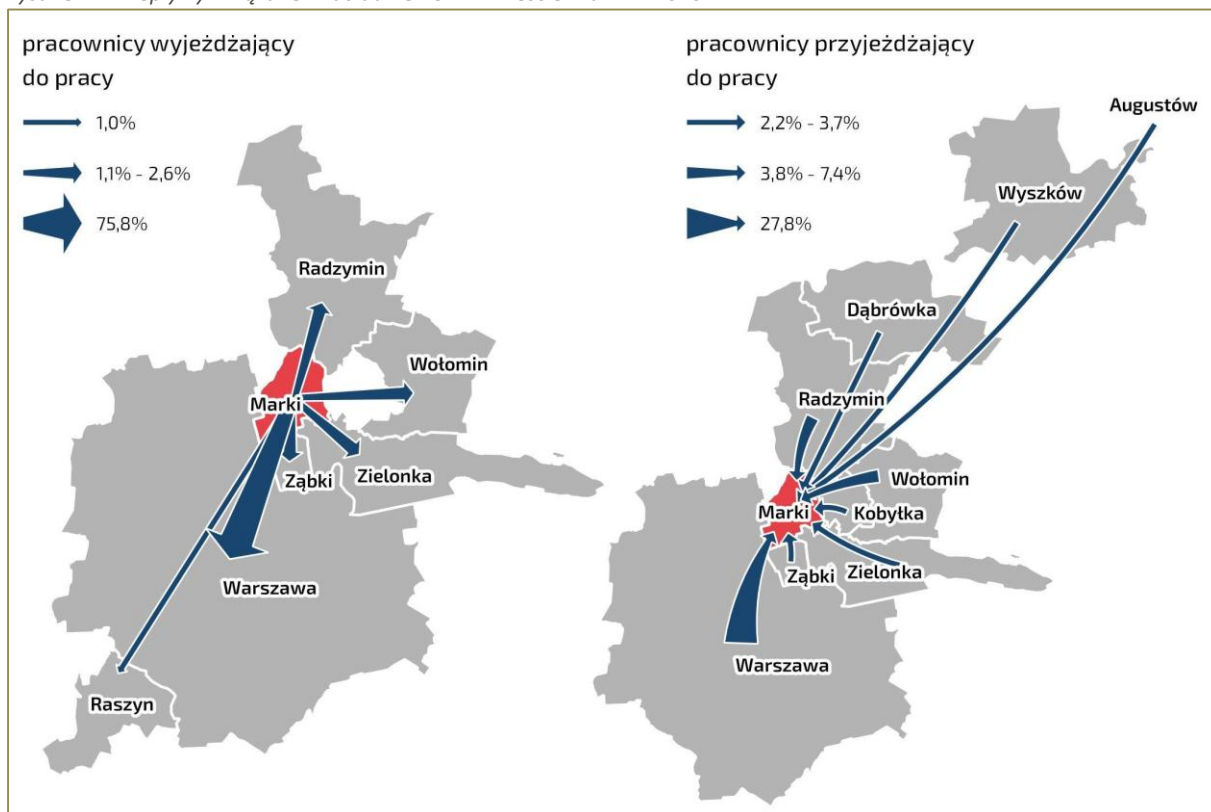
Rysunek 3 Oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Widoczny jest wzrost zainteresowania cudzoziemców zatrudnieniem w mieście. Analizowane dane pokazują, że największy udział i znaczenie na rynku pracy w Markach odgrywają obywatele Ukrainy. W ostatnich trzech latach liczba oświadczeń dotyczących powierzenia wykonywania pracy obywatelom Ukrainy wynosiła 2 912, co stanowi 92,2% ogółu złożonych oświadczeń. Drugą znaczącą grupą są obywatele Białorusi. Można przyjąć, że liczba faktycznie pracujących cudzoziemców jest jeszcze wyższa, a formalnie ujęci są oni w ewidencji Urzędu Pracy w Warszawie.

Rysunek 4 Przepływy związane z zatrudnieniem w mieście Marki w 2016 r.

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Analizując dane dotyczące przepływów związanych z zatrudnieniem¹¹ można zauważyć, że liczba osób wyjeżdżających z Marek do pracy (3 862) była wyższa niż przyjeżdżających (2715). W strukturze osób dojeżdżających do pracy do Marek dominują osoby zamieszkujące Warszawę, które stanowią 27,8% wszystkich dojeżdżających do pracy. Następnie można wskazać na mieszkańców gmin: Radzymin (7,4%), Wołomin (5,2%), Ząbki (3,7%), które zlokalizowane w sąsiedztwie miasta. Wyjątek stanowi Augustów, położony w województwie podlaskim, z którego do pracy w mieście dojeżdżało blisko 3% (około 100 osób) mieszkańców. W przypadku docelowych kierunków i miejsc, gdzie pracują mieszkańcy Marek, wskazuje się przede wszystkim Warszawę (75,8%). Kolejno można wskazać miasto Zielonka (2,6%), Ząbki (2,3%), Radzymin (2,0%), Wołomin (1,9%) i Raszyn (1,0%). Pozostałe miejscowości stanowią mniej niż 1%.

Według danych PUP w Wołominie liczba osób bezrobotnych w Markach zmniejszała się w latach 2016-2019. Na przestrzeni czterech lat odnotowano spadek rzędu 36%. W 2020 r. liczba bezrobotnych wynosiła 821 osób. W strukturze bezrobotnych dominują kobiety, a dysproporcja w liczbie bezrobotnych kobiet i mężczyzn zwiększała się z roku na rok. W 2019 r. kobiety w strukturze osób bezrobotnych stanowiły blisko 55,6%, natomiast w 2016 r. 50,2%. Systematyczny wzrost

¹¹ Dane BDL GUS za 2016 r.

bezrobotnych kobiet jest również wynikiem tego, że stanowią one liczebniejszą grupę w strukturze ludności. W 2020 r. widoczny był wzrost liczby osób bezrobotnych, w przypadku kobiet o 36%, natomiast w przypadku mężczyzn o 61%. Wzrost ten spowodowany był wystąpieniem pandemii COVID-19, która wymusiła konieczność wprowadzenia ograniczeń w funkcjonowaniu wielu firm i przedsiębiorstw, tym samym powodując zwolnienia znacznej liczby pracowników.

Analizując udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym można zauważyć, że sytuacja w Markach na tle analizowanych jednostek jest jedną z lepszych. W latach 2016-2019 r. wartość stopy bezrobocia zmniejszała się i wyniosła 2,6%. Największy udział bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym odnotowano w Wołominie. W 2020 r. ze względu na wzrost liczby bezrobotnych wzrósł również ich udział w liczbie osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika była najwyższa w Wołominie, jednakże największą dynamikę zmian i wzrost liczby bezrobotnych odnotowano w Markach – wzrost udziału o 1,1 pp. w stosunku do roku poprzedniego, co daje wartość 3,7%. W porównaniu do pozostałych jednostek Marki wyróżnia korzystna sytuacja na rynku pracy, lepsza jest tylko w gminie Ząbki. Jednocześnie różnice pomiędzy poszczególnymi gminami są niewielkie, a bezrobocie w analizowanym okresie utrzymywało się na niskim poziomie.

Najwięcej osób pozostających bez pracy w mieście w 2020 r. było w wieku 25-34 lat, osoby te stanowiły 28,4% ogółu bezrobotnych według wieku. Kolejną grupą były osoby w wieku 35-44 lat, stanowiące 25,8%. W 2016 r. również osoby w wieku 25-34 i 35-44 stanowiły znaczącą liczbę bezrobotnych. Niższy udział w strukturze bezrobotnych osób najmłodszych może wynikać z faktu, że wiele młodych osób decyduje się na kontynuowanie nauki niż pójście do pracy. W przypadku najstarszych roczników, 55+, ich niższy udział może być wynikiem przechodzenia na wcześniejsze emerytury, korzystanie z renty lub zasiłku, a także ochronę pracowników, charakteryzujących się długim stażem pracy.

W strukturze osób bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy największą grupę stanowią osoby pozostające bez pracy od 6-12 miesięcy (28,4%), a następnie poniżej 3 miesięcy (24,6%). W porównaniu do 2016 r. widać wyraźną zmianę i wzrost w strukturze osób pozostających bez pracy od 6-12 miesięcy z 19,7% do 28,4%, a także w grupie osób pozostających bez pracy od 12-24 miesięcy (wzrost o 2,5 pp.). W 2016 r. w Markach dominowało bezrobocie krótkookresowe, w ostatnich pięciu latach nastąpiła zmiana na rzecz bezrobocia długookresowego.

Wśród bezrobotnych niezmiennie największy odsetek stanowią osoby z najniższym wykształceniem: gimnazjalnym i niższym. Jednakże widoczny jest spadek udziału tej grupy o 4,4 pp. ostatnich pięciu latach. W tym samym okresie odnotowano wzrost w strukturze pozostających bez pracy o 5,8 pp. udziału osób posiadających wykształcenie wyższe, które to w 2020 r. stanowiły blisko 22%, co należy

uznać za negatywne zjawisko. Taki wynik może mieć związek zarówno z wystąpieniem pandemii COVID-19, jak również może świadczyć o niedopasowaniu kompetencji do oferty lokalnego rynku.

Według danych PUP w Wołominie jako osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy wskazuje się osoby do 30 roku życia, długotrwale bezrobotne, powyżej 50 roku życia, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia, posiadające co najmniej jedno dziecko z niepełnosprawnością do 18 roku życia oraz osoby z niepełnosprawnością. Liczba osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy zmniejszyła się z 709 osób w 2016 r. do 383 w 2019 r. Wzrost nastąpił w 2020 r. (o 59% w stosunku do 2019 r.), najwyższa zmiana dotyczyła wzrostu liczby osób do 30 roku życia. W 2020 r. liczba bezrobotnych w szczególnej sytuacji wynosiła 609 osób. Analizując sytuację na rynku pracy osób z niepełnosprawnością, do 2019 r. odnotowano spadek o blisko 45% w stosunku do roku 2016 r. 2020 r. osoby z niepełnosprawnością w strukturze bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły 3,7% ogółu.

4.8. Finanse samorządowe

W ostatnich pięciu latach wydatki budżetu miasta Marki były wyższe niż dochody, zatem w przypadku analizy finansowej miasta należy mówić o deficycie budżetowym. Największe ujemne saldo w budżecie odnotowano w 2017 r. (różnica wynosiła około 16 mln zł). W 2020 r. wielkość dochodów była równa 231 mln, a wydatków o około 8 mln wyższa – 239 mln.

Dochód na 1 mieszkańca w Markach w 2020 r. wynosił 6 376 zł, a w ostatnich pięciu latach widoczny jest wzrost wielkości o 2 381 zł. W porównaniu do Warszawy (10 347 zł) dochody te są o 3 971 zł niższe. Największą dynamiką zmian oraz wielkością dochodów na 1 mieszkańca w 2020 r. charakteryzuje się miasto Żąbki. Najgorzej jest w gminie Wołomin, gdzie dochody w 2020 r. wynosiły ok 5 400 zł na 1 mieszkańca.

Analizując źródła dochodów w Markach można zauważyć, że przeważają dochody własne i stanowią 51,5%, co można uznać za pozytywne z uwagi na brak ograniczeń w dysponowaniu tego rodzaju środkami i możliwości przeznaczania ich na różne cele. Jednakże ich udział w ostatnich pięciu latach zmniejszył się o 6,4 pp. na rzecz wzrostu zaznaczenia dotacji (wzrost o blisko 9 pp.). Wśród źródeł dochodów własnych wskazuje się przede wszystkim na podatek dochodowy od osób fizycznych (60,0 mln zł), następnie podatek od nieruchomości (19,8 mln zł w 2020 r.), z którego dochód wzrósł o blisko 3 mln zł w ostatnich pięciu latach.

Wydatki z budżetu gminy w 2020 r. wynosiły ponad 239 mln zł. Analizując wydatki według działów Klasyfikacji Budżetowej, łącznie na dział Oświata i wychowanie oraz Rodzina, w 2020 r. przeznaczono

ponad 165 mln zł. Wydatki na oświatę i wychowanie stanowiły około 40% budżetu. Analizując zmiany w strukturze wydatków można zauważyć szczególny wzrost w dziale pomoc społeczna i rodzina. W 2020 r. w stosunku do 2019 r. odnotowano wzrost o 5,4 pp., co wynika z wystąpienia pandemii COVID-19 i pogorszenia się sytuacji materialno-bytowej mieszkańców miasta. Widoczny jest również stopniowy spadek udziałów wydatków przeznaczonych na administrację publiczną, z 9,5% do 5,6%.

Wskaźniki oceny finansowej gminy opracowane zostały przez Ministerstwo Finansów i są pomocne przy ocenie możliwości zaciągania zobowiązań, a także przy podejmowaniu decyzji związanych z rozwojem gminy. Do oceny sytuacji finansowej miasta posłużono się następującymi wskaźnikami:

- Udziałem nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem – określającym stopień, w jakim jednostka mogłaby zaciągnąć nowe zobowiązania, w zestawieniu z osiąganymi dochodami.
- Obciążeniem dochodów własnych obsługą zadłużenia – im wartość tego wskaźnika jest większa, tym zwiększa się ryzyko wystąpienia niewypłacalności jednostki.
- Obciążeniem wydatków bieżących wydatkami na wynagrodzenia – wysoki poziom wydatków przeznaczanych na wynagrodzenia wpływa negatywnie na zarządzanie budżetem, ze względu na brak możliwości ograniczenia i restrukturyzacji tego rodzaju wydatków.
- Wskaźnikiem samofinansowania – który pokazuje stopień w jakim gmina finansuje inwestycje środkami własnymi.

W przypadku udziału nadwyżki operacyjnej, w Markach kształtuje się on na poziomie 1,9% i jest niższy w porównaniu do lat poprzednich. W 2018 r. wynosił 9,4%, a w 2019 r. był na poziomie 11,8%. Wśród analizowanych gmin najkorzystniej przedstawia się sytuacja w Wołominie (5,7%), co oznacza, że w porównaniu do pozostałych jednostek, ma ona większe możliwości inwestycyjne lub większą możliwość zwiększenia wielkości wydatków bieżących.

W Markach odnotowuje się negatywne tendencje, związane ze wzrostem obciążenia dochodów własnych obsługą zadłużenia z 4,8% w 2017 r. do 7,8% w 2020 r. Wskaźnik ten jest jednym z wyższych zaraz po mieście Ząbki (16,7%). W pozostałych gminach sytuacja jest korzystniejsza.

Obciążenie wydatków bieżących wydatkami na wynagrodzenia w 2020 r. wynosiło w Markach 28,3%. Wydatki te są wydatkami „sztywnymi”, które są trudne do restrukturyzacji i ograniczenia. Im wyższy udział tego rodzaju wydatków, tym trudniejsze zarządzanie finansami jednostek. Najkorzystniejsza pod tym względem jest sytuacja w Ząbkach, natomiast najgorsza w Zielonce.

W najlepszej sytuacji znajdują się jednostki charakteryzujące się wyższą wartością wskaźnika samofinansowania, ponieważ ryzyko związane z utratą płynności finansowej związanej z kosztami obsługi zadłużenia jest mniejsze. Jednakże wartość tego wskaźnika może świadczyć również o niskim

poziomie realizowanych inwestycji, mimo możliwości prowadzenia inwestycji. Dla Marek wartość wskaźnika wynosiła 60,8% i była najniższa w porównaniu do wybranych gmin powiatu wołomińskiego.

W mieście w 2017 r. udział wydatków inwestycyjnych był najwyższy (22,4%) w ostatnich pięciu latach, w tym roku również różnica między dochodami, a przeważającymi wydatkami była najwyższa. W 2020 r. udział wydatków inwestycyjnych wynosił 7,7%. Spadek inwestycji w ostatnich latach, jest m.in. związany z przejęciem przez miejską spółkę – Mareckie Inwestycje Miejskie, ciężaru miejskich inwestycji, wynoszących ponad 100 mln zł.

4.9. Infrastruktura, łączność

W 2020 r. długość sieci rozdzielczej na 100 km² wynosiła kolejno: 554 km sieci wodociągowej, 819 km sieci kanalizacyjnej i 669 km sieci gazowej. W ostatnich pięciu latach widoczna jest rozbudowa sieci rozdzielczej na terenie miasta. Analizując dane można zauważyć, że największy przyrost odnotowano w przypadku sieci kanalizacyjnej i w drugiej kolejności sieci gazowej. W związku z rozbudową sieci widoczny jest również stopniowy wzrost udziału ludności z niej korzystającej. Odsetek korzystających z wodociągów w 2020 r. wynosił 89,4% i w ostatnich pięciu latach zwiększył się o 4,1 pp. Nieco mniej (88%) wynosił odsetek osób korzystających z sieci gazowej. Porównując sytuację w gminach powiatu wołomińskiego, można zauważyć, że dostępność sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w Markach jest jedną z wyższych. W przypadku sieci wodociągowej lepsza sytuacja jest tylko w Zielonce (98,7% korzystających), natomiast w przypadku kanalizacji – zarówno w Zielonce, jak i Ząbkach. Dostępność sieci gazowej w Markach jest jedną z niższych, gorsza sytuacja jest tylko w Wołominie (75,4% korzystających).

Dostęp do Internetu na terenie miasta Marki zapewniają operatorzy komórkowi (Orange) oraz operatorzy komercyjni (UPC, Vectra, Netia). Infrastruktura dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie miasta rozwinięta jest w stopniu zadowalającym. Analiza map zasięgu operatorów wskazuje, że najsłabszym dostępem do sieci charakteryzuje się wschodnia część gminy. W celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz jakości świadczenia usług w formie cyfrowej, rekomenduje się podejmowanie działań na rzecz rozwoju sieci światłowodowych.

4.10. Gospodarka komunalna

Ilość odpadów komunalnych z gospodarstw domowych, przypadających na 1 mieszkańca wzrosła w ostatnich pięciu latach. W 2016 r. na jednego mieszkańca przypadało 137,2 kg, a w 2020 r. było to już 237,8 kg. Zatem w porównaniu do 2016 r. obecnie mieszkańcy produkują o ponad 100 kg więcej śmieci na osobę. W latach 2016-2019 r. najwięcej odpadów produkowali mieszkańcy miasta Ząbki, jednakże w 2020 r. wielkość odpadów uległa zmniejszeniu i wynosiła 251,3 kg. W zestawieniu z pozostałymi jednostkami wybranymi do analizy, wynika, że mieszkańcy Marek generują zdecydowanie więcej odpadów niż mieszkańcy pozostałych jednostek. Wiązać się to może ze znaczącym wzrostem liczby mieszkańców. To przekłada się bezpośrednio na ilość produkowanych odpadów komunalnych, które są odbierane przez miasto zgodnie z zapisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Stąd w 2020 r. miasto zdecydowało o zmianie systemu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Wcześniejszy system oparty na liczbie mieszkańców, w mieście tak szybko się rozwijającym był nieszczerly i nieadekwatny do ilości wytwarzanych odpadów oraz rosnących kosztów ich odbioru i zagospodarowania. Stąd miasto w sierpniu 2020 r. powiązało opłatę za odpady komunalne z ilością wody zużywanej przez właścicieli nieruchomości. Ten system zdecydowanie uszczelnił system gospodarowania odpadami i urealnił opłaty względem poszczególnych nieruchomości.

Analizując stan gospodarki odpadami komunalnymi, widoczny jest wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w relacji do ogółu. W latach 2017-2020 nastąpił wzrost o 6,5 pp., co może świadczyć o rosnącej świadomości mieszkańców dotyczącej roli segregacji odpadów w systemie gospodarki komunalnej. Nie bez przyczyny miasto kładzie duży nacisk na edukację mieszkańców w zakresie prawidłowej segregacji odpadów u źródła oraz na kształtowanie postaw ekologicznych. W porównaniu do analizowanych jednostek, wartość tego wskaźnika w przypadku Marek jest niższa w porównaniu do Kobyłki (52,7%) i Zielonki (49,7%).

W Tabeli 5 przedstawiono poziomy odzysku i recyklingu osiągnięte przez Marki w latach 2016-2020. Jak można zauważyć, z roku na rok zakładane poziomy wzrastają.

Tabela 5 Poziomy odzysku i recyklingu osiągnięte przez Marki w latach 2016-2020

Rok	Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania		Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła		Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych	
	[%]	dopusz. max.	[%]	dopusz. min.	[%]	dopusz. min.
2016	2,18%	45%	31,67%	18%	48,35%	42%
2017	0,015%	45%	34,12%	20%	66,55%	45%
2018	0,20%	40%	45,17%	30%	52,56%	50%
2019	0,00%	40%	58,44%	40%	48,81%	60%
2020	0,39%	35%	76,00%	50%	33,57%	70%

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

W analizowanych latach, miasto Marki osiągało poziomy odzysku i recyklingu zgodnie z wytycznymi. Wyjątek stanowił rok 2019 i 2020, kiedy to Marki nie osiągnęły dopuszczalnego minimum w zakresie poziomu recyklingu przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych.

W ramach gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi od lipca 2013 r. na terenie Marek funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych PSZOK, w którym w 2016 r. uruchomiono odbiór odpadów budowlanych. Zauważalny jest wzrost ilości odpadów dostarczanych przez mieszkańców do PSZOK. W 2016 r. do PSZOK trafiło 232,67 Mg odpadów, natomiast w 2020 r. było to już 614,57 Mg. To ponad dwukrotny wzrost ilości przyjmowanych odpadów w ciągu pięciu lat. Od sierpnia 2020 r. na terenie miasta obowiązuje selektywny sposób zbierania odpadów komunalnych w nieruchomościach. Do PSZOK mieszkańcy Marek mogą dostarczać odpady segregowane (odpady z tworzyw sztucznych, papier i kartony, szkło opakowaniowe, metal opakowaniowy, opakowania wielomateriałowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, baterie i akumulatory, chemikalia, bioodpady, odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, przeterminowane lekarstwa, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwach domowych w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, odpady z drewna, odpady budowlane) w ramach wnoszonej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Obecnie z uwagi na rosnącą produkcję odpadów, widoczna jest potrzeba rozbudowy i powiększenia powierzchni PSZOK, po to by umożliwić pozbywanie się odpadów przez rosnącą liczbę mieszkańców.

W przypadku zużycia wody przeanalizowano dane pozyskane z Wodociągu Mareckiego Sp. z o. o. za lata 2016-2020. Analizując przedstawione dane widoczny jest stopniowy wzrost zużycia wody w przypadku gospodarstw domowych. W 2020 r. było to 1 447 586,00 m³, co w przeliczeniu na korzystającego daje wartość 36,2 m³. Mniejsze zużycie wykazują pozostałe podmioty, czyli zakłady

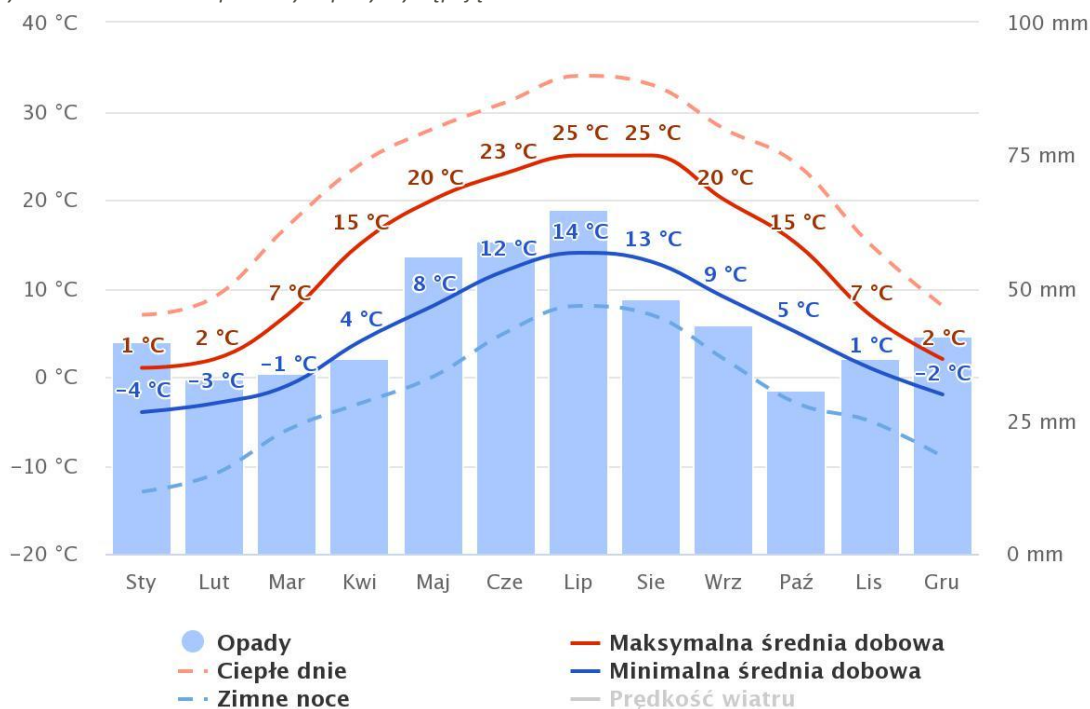
wykorzystujące wodę m.in. na potrzeby produkcji, przemysłu czy działalności usługowej. W 2020 r. w przeliczeniu na korzystającego, zużycie wynosiło 386,8 m³. Dane dotyczące zużycia wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca, udostępnione przez GUS, również wskazują na wzrost zużycia. W ostatnich pięciu latach odnotowano wzrost o 3,7 m³, a w 2020 r. zużycie wody wynosiło 39,2 m³.

4.11. Istniejący stan środowiska

4.11.1. Klimat

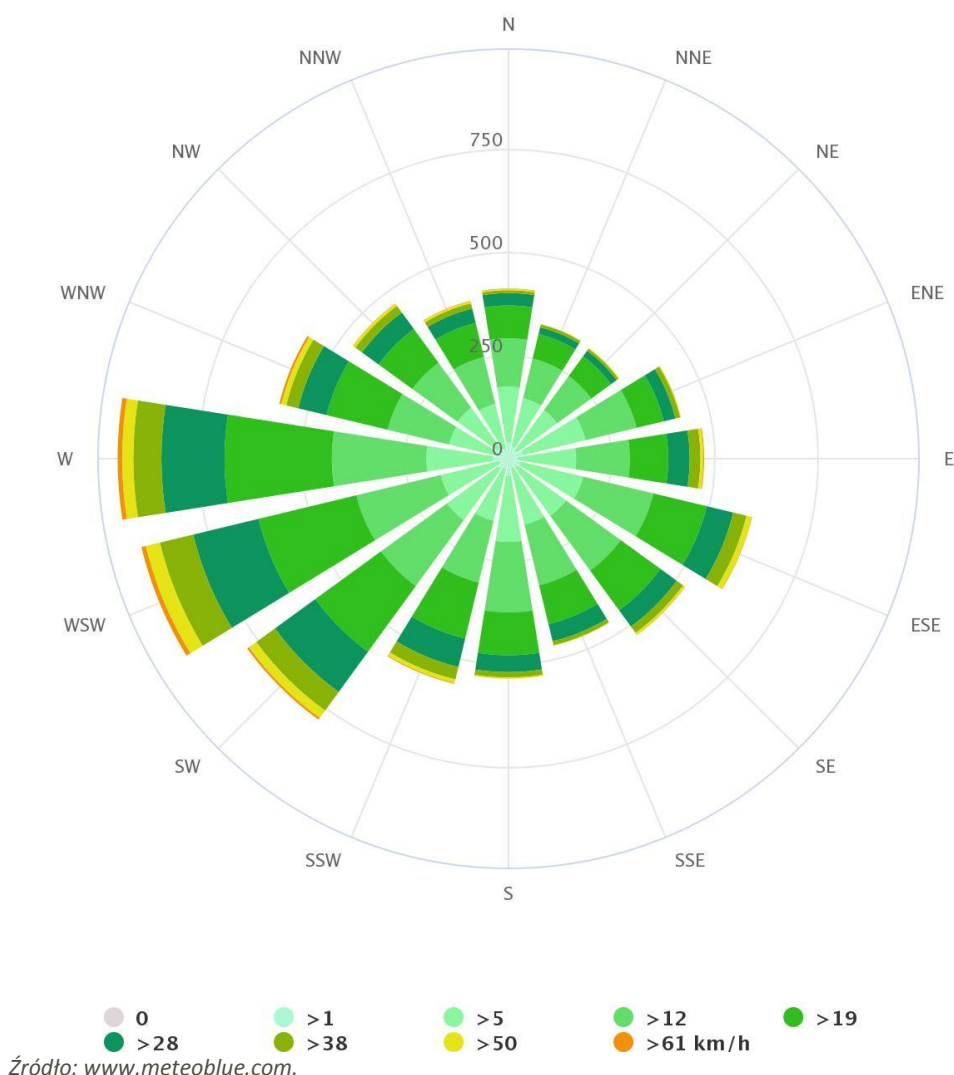
Według podziału na regiony klimatyczne (A. Woś, 1994) obszar miasta Marki należy do Regionu Mazowiecko-Podlaskiego. W mieście Marki średnia roczna temperatura wynosi 9,2°C. Lipiec jest najcieplejszym miesiącem w roku. Średnia temperatura wynosi 20,1°C. Najniższa średnia temperatura w roku występuje w styczniu i wynosi ok -2,1 °C. Średnie opady w ciągu roku wynoszą ok. 550 mm. Największe zachmurzenie występuje od listopada do lutego i wynosi ok. 65%, natomiast średnie dobowe zachmurzenie wynosi ok. 20%. Przeważają wiatry wiejące z sektora zachodniego (W, WSW, SW).

Rysunek 4. Średnie temperatury i opady występujące na terenie miasta Marki

źródło: www.meteoblue.com.

Rysunek 5. Róża wiatrów miasta Marki

4.11.2. Jakość powietrza

Dominującym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest sektor komunikacyjno-transportowy, w przeciwieństwie do sektora komunalno-bytowego określanego jako dominujący w strefie mazowieckiej. Zdecydowanie gorszą jakość powietrza atmosferycznego notuje się w okresie grzewczym, której głównym źródłem jest niska emisja powstająca podczas spalania paliw w lokalnych kotłowniach i piecach, a także ze spalania paliw w silnikach samochodowych. Oprócz niskiej emisji można wskazać również inne źródła emisji zanieczyszczeń powietrza: punktowe, liniowe oraz źródła emisji niezorganizowanej.

Na terenie miasta znajduje się osiem punktów pomiarowych jakości powietrza przy ulicy: Żeromskiego, Al. Marsz. J. Piłsudskiego, Szkolnej, Okólnej, Dużej, Pomnikowej, Klonowej i Wczasowej. Punkty pomiarowe oprócz ciśnienia, wilgotności, temperatury i wiatru mierzą również stężenie pyłów PM10, PM2,5 i PM1 w powietrzu.

Wśród prowadzonych działań miasta na rzecz poprawy jakości powietrza można wskazać udzielanie dofinansowania do wymiany kotłów opalanych paliwem stałym na ekologiczne źródła, czy działania edukacyjne z zakresu dbania o środowisko. W ostatnich latach duży nacisk miasto przykładło do własnego (finansowanego z budżetu Gminy Miasto Marki) programu wymiany kotłów na paliwa stałe, na ekologiczne źródła ogrzewania (Uchwała Nr XXXII/410/2021 Rady Miasta Marki z dnia 31 marca 2021 roku w sprawie przyjęcia regulaminu udzielania dotacji celowych z budżetu Gminy Miasto Marki na zadania służące ochronie powietrza a polegające na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń poprzez trwałą zmianę istniejącego systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na ekologiczne w budynkach zlokalizowanych na terenie miasta Marki). W ramach zadania pn. „Inwentaryzacja indywidualnych źródeł ciepła” zrealizowanego przy pomocy środków z budżetu Województwa Mazowieckiego w ramach „Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Ochrony Powietrza MAZOWSZE 2020” miasto przeprowadziło inwentaryzację indywidualnych źródeł ciepła, co pozwoliło na zdiagnozowanie realnych potrzeb w tym zakresie. Ważnym elementem działania w ramach dbania o jakość powietrza, jest udział w rządowym Programie Czyste Powietrze. Marki uruchomiły w budynku Urzędu Miasta Gminny Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Programu „Czyste Powietrze”, gdzie chętni mieszkańcy mogą uzyskać wszelkie informacje o programie, sposobach finansowania, jak również pomoc w wypełnieniu wniosków. Ponadto miasto dokonuje kontroli palenisk domowych pod względem podejrzenia spalania odpadów w instalacjach grzewczych budynków. Kontrole przeprowadzane są przez pracowników Urzędu Miasta Marki oraz za pomocą bezzałogowego systemu latającego – drona.

4.11.3. Państwowy Monitoring Środowiska

Zgodnie z art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2021 poz. 1973) oceny jakości powietrza i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza. W celu oceny jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego wyznaczono 4 strefy:

Aglomerację Warszawską (kod strefy: PL1401),

Miasto Płock (kod strefy: PL1402),

Miasto Radom (kod strefy: PL1403),

strefę mazowiecką (kod strefy: PL1404), do której należy miasto Marki.

Roczna ocena jakości powietrza, dokonywana przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, była prowadzona w odniesieniu do wszystkich substancji, dla których obowiązek taki wynika z rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania

oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2020 r. poz. 2279). Są to równocześnie substancje, dla których w prawie krajowym (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu) i w dyrektywach UE (2008/50/WE i 2004/107/WE) określono normatywne stężenia w postaci poziomów dopuszczalnych/docelowych/celu długoterminowego w powietrzu, ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin.

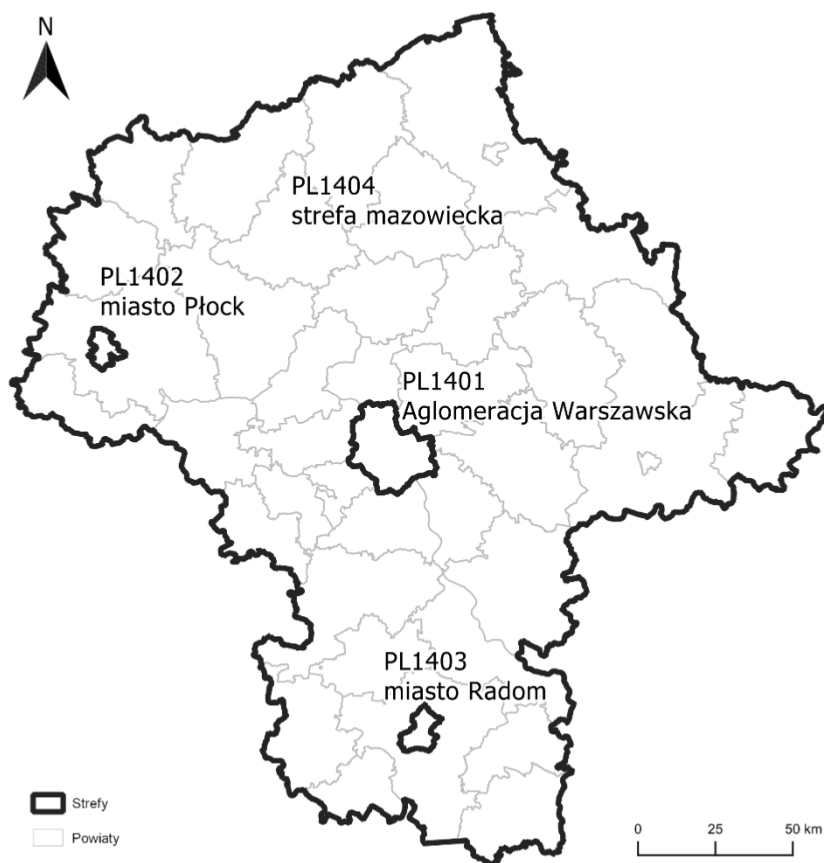
Lista zanieczyszczeń, jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia ludzi, obejmuje 12 substancji:

- dwutlenek siarki SO₂,
- dwutlenek azotu NO₂,
- tlenek węgla CO,
- benzen C₆H₆,
- ozon O₃,
- pył PM₁₀,
- pył PM_{2.5},
- ołów Pb w PM₁₀,
- arsen As w PM₁₀,
- kadm Cd w PM₁₀,
- nikiel Ni w PM₁₀,
- benzo(a)piren B(a)P w PM₁₀.

W ocenach dokonywanych pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin uwzględnia się 3 substancje:

- dwutlenek siarki SO₂,
- tlenki azotu NO_x,
- ozon O₃.

Rysunek 6. Podział województwa mazowieckiego na strefy ochrony powietrza

Źródło: GIOŚ.

Wynik oceny i klasyfikacji strefy dla danego zanieczyszczenia zależy od stężeń tego zanieczyszczenia występujących na terenie strefy - zwykle w rejonach o najwyższym stopniu zanieczyszczenia daną substancją. Uzyskany wynik przekłada się na określone wymagania w zakresie działań na rzecz poprawy jakości powietrza (w przypadku, gdy nie są spełnione odpowiednie kryteria) lub na rzecz utrzymania tej jakości (jeżeli spełnia ona przyjęte standardy).

Poniżej zestawiono klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza:

- **Klasa A** - poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu dopuszczalnego/docelowego,
- **Klasa C** - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom dopuszczalny/docelowy,
- **Klasa D1** - poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu),
- **Klasa D2** - poziom stężeń zanieczyszczenia przekracza poziom celu długoterminowego (dotyczy tylko ozonu).

Tabela 6. Klasyfikacja stref zanieczyszczeń powietrza w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza

Poziom stężeń	Zanieczyszczenie	Klasa strefy	Wymagane działania
W przypadku, gdy dla zanieczyszczenia określony jest poziom dopuszczalny			
nie przekracza poziomu dopuszczalnego	ochrona zdrowia ludzi: dwutlenek siarki SO ₂ , dwutlenek azotu NO ₂ , tlenek węgla CO, benzen C ₆ H ₆ , pył PM10, pył PM2.5 ołów Pb (zawartość w PM10) ochrona roślin: dwutlenek siarki SO ₂ tlenki azotu NO -	A	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz dążenie do utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
powyżej poziomu dopuszczalnego		C	- określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych, - opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu, - kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych
W przypadku, gdy dla zanieczyszczenia określony jest poziom docelowy			
nie przekracza poziomu docelowego	ochrona zdrowia ludzi i ochrona roślin ozon O ₃	A	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu docelowego
powyżej poziomu docelowego	ochrona zdrowia ludzi arsen As (zawartość w PM10), kadm Cd (zawartość w PM10), nikiel Ni (zawartość w PM10), benzo(a)piren B(a)P (zawartość w PM10)	C	- dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych - określenie obszarów przekroczeń poziomów docelowych - opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza, w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu
W przypadku, gdy dla ozonu określony jest poziom celu długoterminowego			
poniżej poziomu celu długoterminowego	ochrona zdrowia ludzi i ochrona roślin ozon O ₃	D1	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu celu długoterminowego
powyżej poziomu celu długoterminowego		D2	- dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego do 2020 r.

* z uwzględnieniem dozwolonych częstości przekroczeń określonych w rozporządzeniu MŚ w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2020.

Program pomiarów jakości powietrza realizowany jest zgodnie „Wieloletnim Strategicznym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska oraz Wykonawczym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska na dany rok. W skład systemu pomiarowego wchodziły 2 sieci pomiarowe: sieć pomiarów automatycznych oraz sieć pomiarów manualnych. W skład całej sieci monitoringu wchodzi 25 stacji pomiarowych. Stacje dzielą się na trzy typy: miejski (17), podmiejski (4) i pozamiejski (3).

Zestawienie wszystkich wynikowych klas dla strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia, zostało przedstawione w poniższej tabeli. Dla porównania zestawiono również wyniki z poprzednich lat.

Tabela 7. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2019 i 2020 rok dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej											
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	O ₃	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5
strefa mazowiecka	Rok 2019											
	A	A	A	A	A ¹	C	A	A	A	A	C	A ²
	Rok 2020											
	A	A	A	A	A ¹	C	A	A	A	A	C	C ¹³
	Rok 2021											
	C	A	A	A	A ¹	C	A	A	A	A	C	C ¹³

1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, wszystkie strefy uzyskały klasę D2

2) Dla pyłu PM2,5 – poziom dopuszczalny II faza, Aglomeracja Warszawska, miasto Radom i strefa mazowiecka uzyskały klasę C1

3) Dla pyłu zawieszony PM2,5 – poziom dopuszczalny I faza, wszystkie strefy uzyskały klasę A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2019, Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2020, Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

Zarówno w 2019 jak i 2020 r. w wyniku klasyfikacji dokonanej z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia ludzi strefę mazowiecką przyporządkowano do klasy C z uwagi na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 (norma dobową) oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Również w tych latach nie uległ poprawie poziom celu długoterminowego ozonu. W 2020 r. zanotowano przekroczenia poziomu PM2,5. W 2021 r. nie nastąpiła poprawa jakości powietrza, a dodatkowo zanotowano klasę C dla zanieczyszczenia SO₂.

Rok 2020 był rokiem nietypowym w odniesieniu do emisji tlenków azotu z transportu drogowego. Ze względu na pandemię Covid-19 obserwowano zdecydowanie mniejsze natężenie ruchu samochodowego niż w latach poprzednich.

W 2021 r. w strefie mazowieckiej doszło do przekroczenia:

- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy dopuszczalne:
 - dwutlenek siarki SO₂ (24-h);
 - pył zawieszony PM10 (24-h);
 - pył zawieszony PM2,5 (rok) faza II;
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe:
 - benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM10 (rok).

W poniższej tabeli przedstawiono klasy strefy mazowieckiej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin.

Tabela 8. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2019, 2020 oraz 2021 rok dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

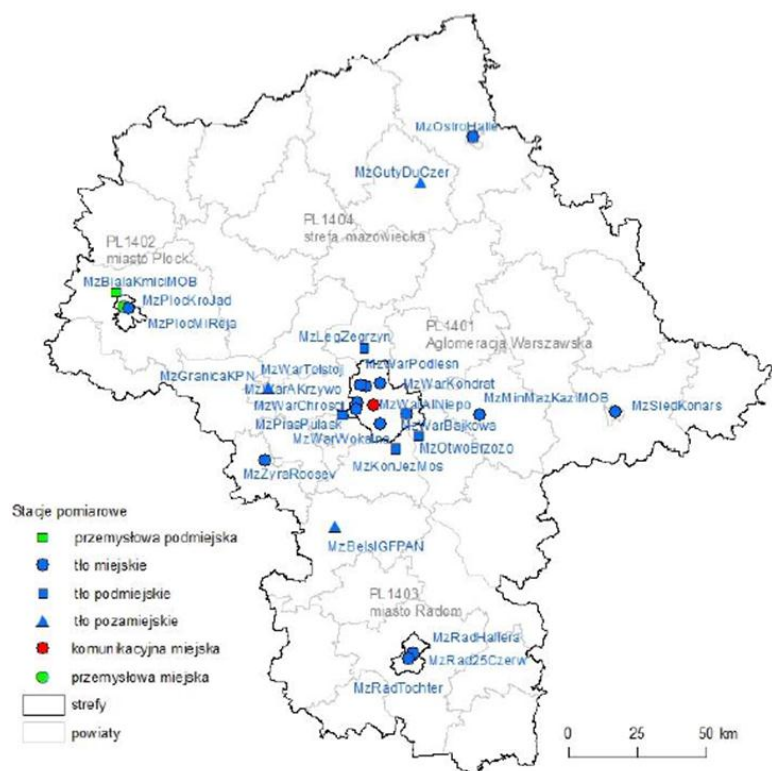
Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej		
	SO ₂	NO _x	O ₃ ¹
strefa mazowiecka	Rok 2019		
	A	A	A
	Rok 2020		
	A	A	A
	Rok 2021		
	A	A	A

¹⁾ Dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefa uzyskała klasę D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2019, Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2020, Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

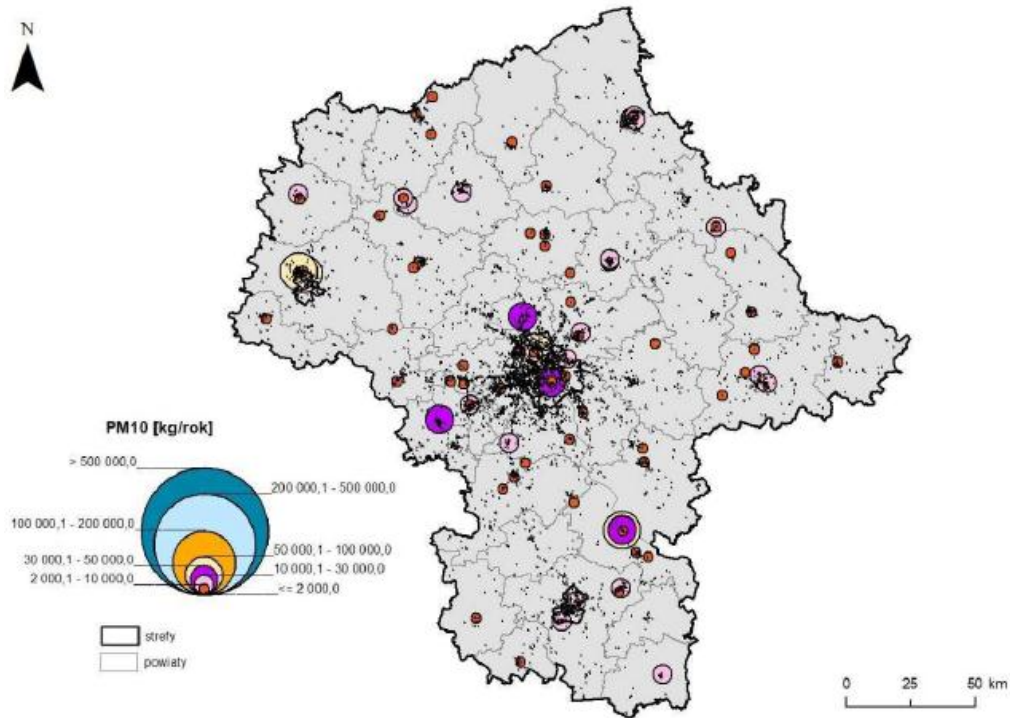
Wyniki klasyfikacji w latach 2019-2021 dokonanej z uwzględnieniem kryterium ochrony roślin dla strefy mazowieckiej zaliczono do klasy A pod kątem SO₂, NO_x oraz O₃. Poziom celu długoterminowego dla ozonu w strefie mazowieckiej uzyskał klasę D2.

Rysunek 7. Lokalizacja stacji pomiarowych na terenie województwa mazowieckiego

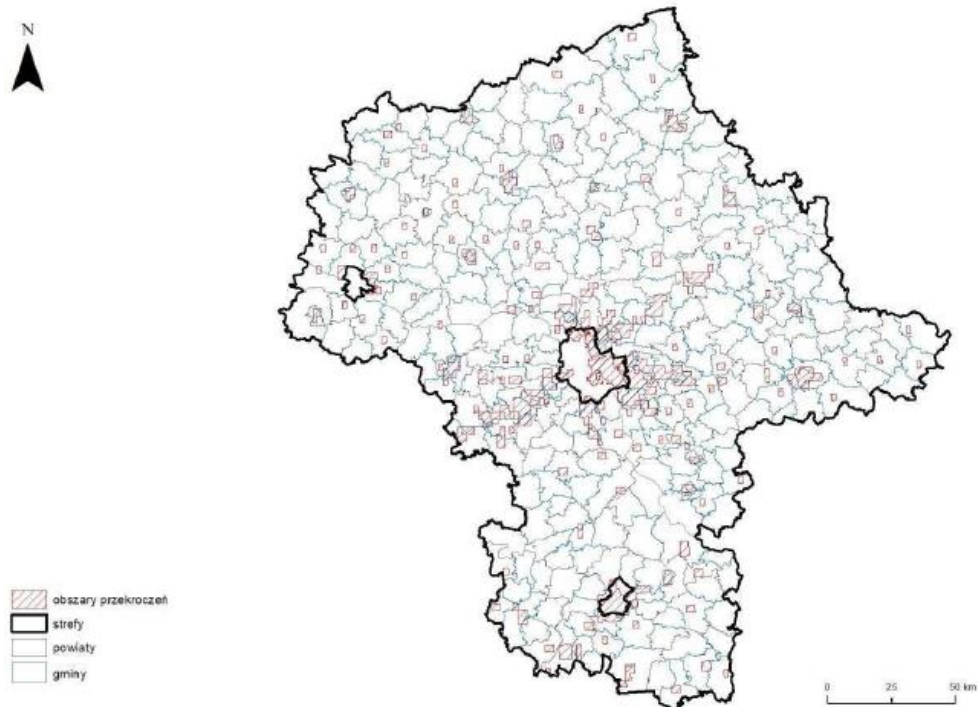
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

Rysunek 8. Lokalizacja punktowych źródeł emisji PM10 na obszarze województwa mazowieckiego (źródło danych: KOBIZE) w 2021 roku

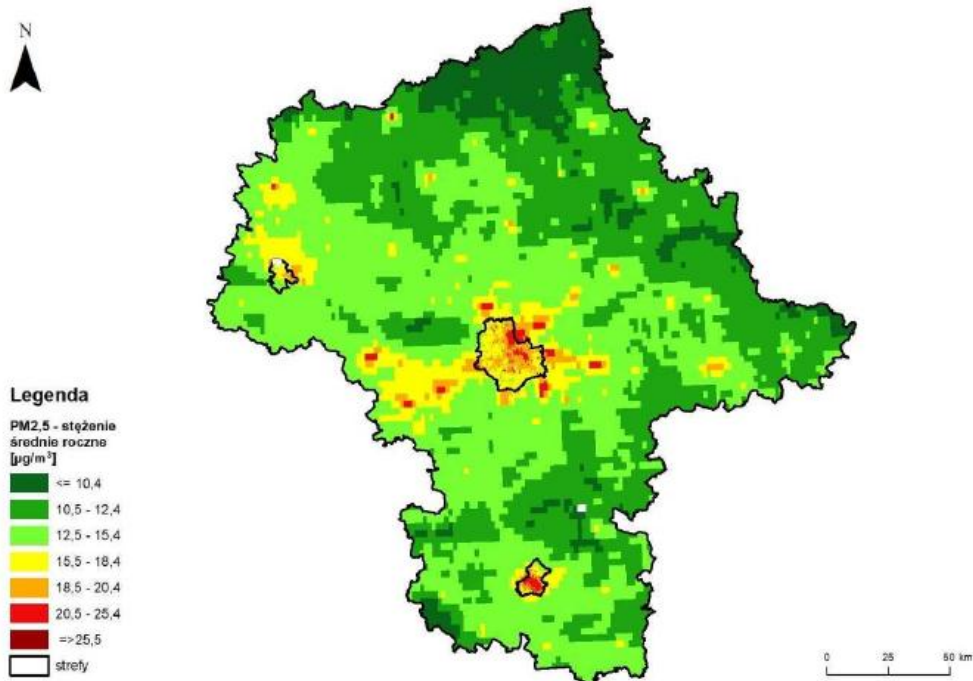
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

Rysunek 9. Obszar przekroczeń B(a)P w województwie mazowieckim w roku 2021

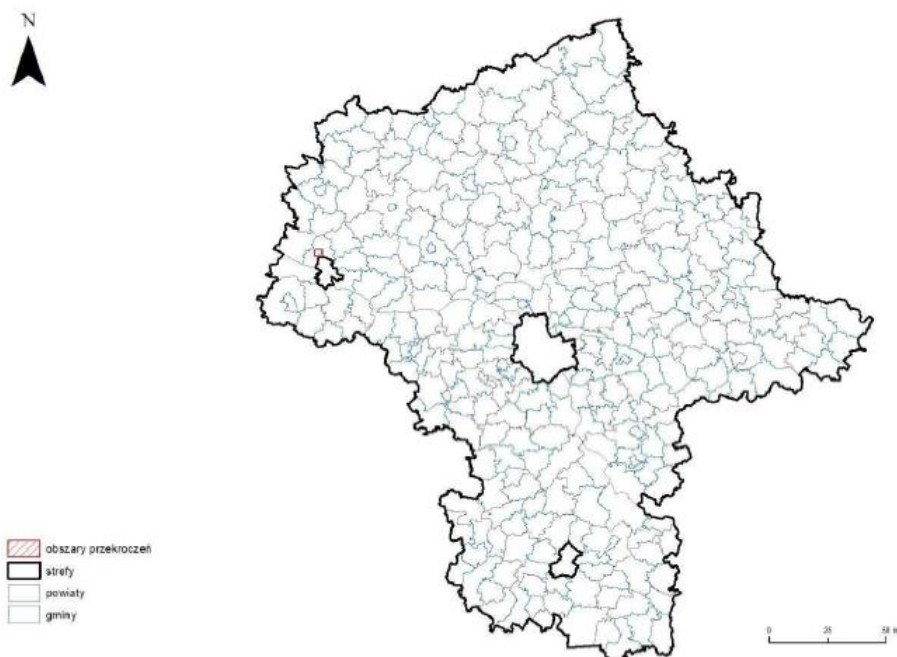
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

Rysunek 10. Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM_{2,5} w województwie mazowieckim w 2021 roku, opracowany z wykorzystaniem metody szacowania w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza dla roku 2021 wykonanego przez IOŚ-PIB

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

Rysunek 11. Zasięg obszaru przekroczenia dobowego poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie mazowieckim w 2021 roku

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za rok 2021

4.11.4. Wody

Miasto Marki należy do obszaru dorzecza Wisły, regionu wodnego Środkowej Wisły, w obrębie zlewni Narwi. Sieć hydrograficzną na terenie gminy tworzą rzeki: Długa i Czarna.

Rzeka Długa ma źródła w okolicy ul. Polnej w Starej Niedziałce na północ od Mińska Mazowieckiego (obecnie w miejscu tym przechodzi autostrada A2) i płynąc na zachód przepływa przez Halinów (spiętrzona w postaci stawów), Okuniew, Ossów, Zielonkę i Marki i wpada do Kanału Żerańskiego w warszawskiej dzielnicy Białołęka. Całkowita długość rzeki wynosi około 47 km.

Rzeka Czarna przepływa przez powiat legionowski i wołomiński, swoje ujście posiada w Kanale Żerańskim. W dolnym biegu rzeka przepływa przez rezerwat Puszcza Słupecka. Rzeka przepływa przez m.in. takie miejscowości jak Kobyłka i Marki oraz wsie Nadma i Czarna koło Wołomina.

Obszar miasta Marki znajduje się na terenie Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 54 (PLGW 200054). Przepływ wód podziemnych w obrębie JCWPd 54 odbywa się ku dolinom Wisły, Narwi i Bugu, stanowiącym główną strefę drenażu. Omawiany obszar drenowany jest przez ciek i zbiorniki powierzchniowe. Wyjątek stanowi strefa południowego brzegu Zalewu Zegrzyńskiego, od ujściowego odcinka Rządzy na wschodzie po zaporę w Dębem na zachodzie, gdzie ma miejsce infiltracja brzegowa spowodowana spiętrzeniem wód w zbiorniku (Paczyński, Sadurski, red. 2007).

Wody podziemne JCWPd 54 zasilane są głównie w strefach wysoczyzn poprzez infiltrację opadów atmosferycznych. JCWPd 54 posiada 3 pietra wodonośne: czwartorzędowe, paleogeńsko-neogeńskie oraz kredowo-paleogeńskie.

Obszar miasta Marki leży w zlewniach następujących jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP) i podziemnych (JCWPd):

Tabela 9 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych zlokalizowanych na terenie miasta Marki

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Typologia JCW	Status	Stan ogólny	Cel środowiskowy		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
					Stan lub potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
RW20000267182	Kanał Bródnowski	kanały i zbiorniki zaporowe	sztuczna część wód	zły	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW200002671852	Długa od Dopływu z Rembertowa do ujścia	kanały i zbiorniki zaporowe	silnie zmienione części wód	zły	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000172671849 6	Długa od źródeł do Kanału Magenta	Potok nizinny piaszczysty	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000172671869	Czarna	Potok nizinny piaszczysty	naturalna	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

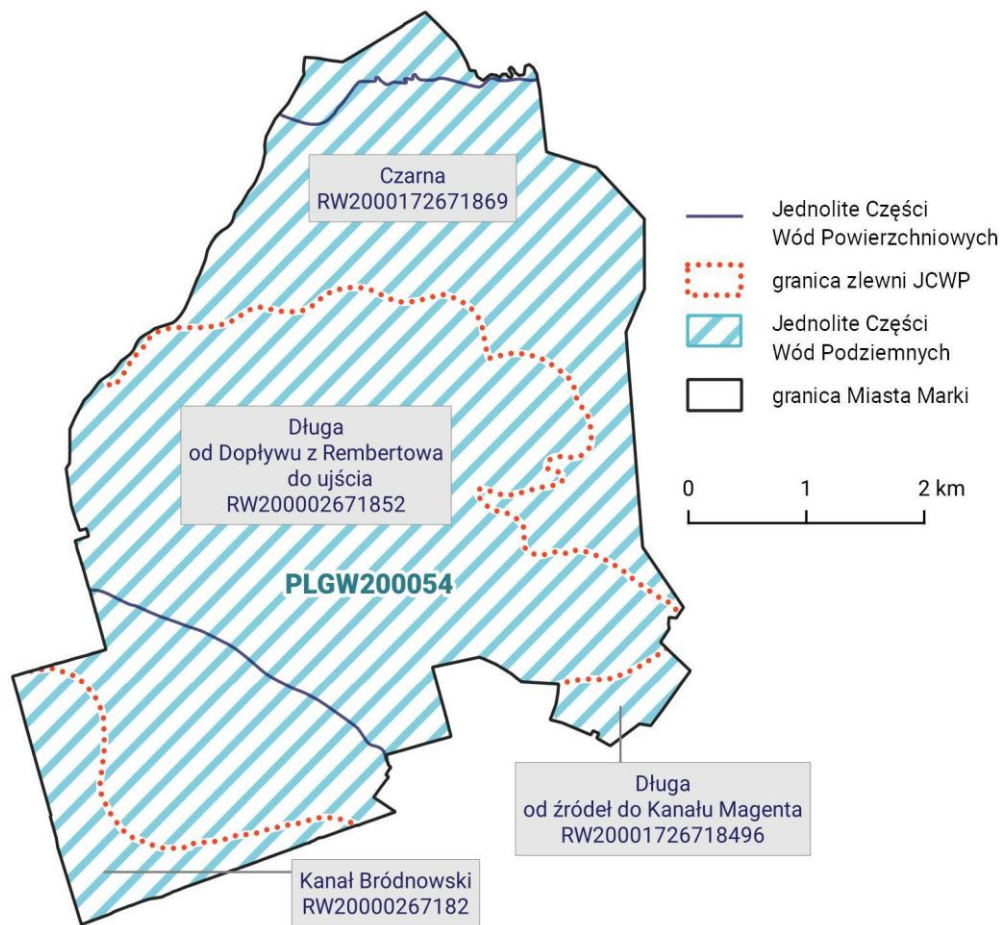
Wszystkie JCWP charakteryzują się złym stanem ogólnym i są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Natomiast JCWPD zlokalizowane na terenie gminy miasta Marki cechują się dobrym stanem ogólnym.

Tabela 10 Charakterystyka jednolitych części wód podziemnych zlokalizowanych na terenie miasta Marki

Numer JCWPD	Ogólna ocena stanu	Cel dla stanu chemicznego	Cel dla stanu ilościowego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
PLGW200054	dobry	dobry	dobry	niezagrożona

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030

Rysunek 12 Mapa jednolitych części wód na terenie miasta Marki

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Zagrożenie powodzią

Na terenie miasta Miarki istnieje ryzyko zagrożenia powodziowego. Mapy ryzyka i zagrożenia powodziowego stanowią załącznik nr 2 do Strategii.

4.11.5. Hałas

Hałas definiuje się jako wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego oddziałujące na organizm ludzki. Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2021 poz. 1973), podstawowe pojęcia z zakresu ochrony przed hałasem są następujące:

- emisja – wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio energie do powietrza, wody lub ziemi, związane z działalnością człowieka (takie jak hałas czy wibracje),
- hałas – dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16.000 Hz,
- poziom hałasu – równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB).

Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zgodnie z art. 117 ustawy Prawo ochrony środowiska. W rozumieniu ustawy ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie, oraz zmniejszeniu poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

W związku ze stwierdzoną uciążliwością akustyczną hałasów komunikacyjnych Państwowy Zakład Higieny opracował skalę subiektywnej uciążliwości zewnętrznych tego rodzaju hałasów. Zgodnie z dokonaną klasyfikacją uciążliwość hałasów komunikacyjnych zależy od wartości poziomu równoważnego L_{Aeq} i wynosi odpowiednio:

- mała uciążliwość $L_{Aeq} < 52$ dB
- średnia uciążliwość 52 dB $< L_{Aeq} < 62$ dB
- duża uciążliwość 63 dB $< L_{Aeq} < 70$ dB
- bardzo duża uciążliwość $L_{Aeq} > 70$ dB

Kryteria dopuszczalności hałasu drogowego określa Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112). Dla rodzajów terenu, wyróżnionych ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje (tj. tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny szpitali, szkoły, tereny rekreacyjno – wypoczynkowe i uzdrowiska), ustalono dopuszczalny równoważny poziom hałasu L_{AeqD} w porze dziennej i L_{AeqN} w porze nocnej. Podstawą określenia dopuszczalnej wartości poziomu równoważnego hałasu dla danego terenu jest zaklasyfikowanie go do określonej kategorii, o wyborze której decyduje sposób jego zagospodarowania. Dla hałasu drogowego, dopuszczalne wartości poziomów hałasu wynoszą w porze dziennej – w zależności od funkcji terenu – od 50 do 65 dB, w porze nocnej 45–56 dB. Dopuszczalne poziomy hałasu, w zależności od przeznaczenia terenu, zestawiono w tabeli.

Poziomy dopuszczalne zostały określone dla dwóch grup wskaźników mających zastosowanie:

- w prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, w szczególności do sporządzania strategicznych map hałasu oraz programów ochrony środowiska przed hałasem:
 - L_{DWN} – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach [dB], wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia od godz. 6.00 – 18.00, pory wieczoru od godz. 18.00 – 22.00 oraz pory nocy od godz. 22.00 – 6.00;

- L_N – długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach [dB], wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku od godz. 22.00-6.00,
- do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska w odniesieniu do jednej doby:
 - L_{AeqD} jest to równoważny poziom dźwięku A dla pory dnia, rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 – 22.00,
 - L_{AeqN} – równoważny poziom dźwięku A dla pory nocy, rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 – 6.00.

Tabela 11. Dopuszczalne poziomy hałasu w zależności od przeznaczenia terenu.

Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w dB			
	Drogi lub linie kolejowe*		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
	L_{AeqD}	L_{AeqN}	L_{AeqD}	L_{AeqN}
a) Obszary A ochrony uzdrowiskowej b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży** c) Tereny domów opieki d) Tereny szpitali w gminnych	61	56	50	40
a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe poza miastem d) Tereny zabudowy zagrodowej	65	56	55	45
Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ***	68	60	55	45

gdzie:

* Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

** W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

*** Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona swartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych

Źródło: Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112)

Natężenie ruchu pojazdów poruszających się drogami na terenie miasta Marki na przestrzeni lat ulega zwiększeniu, przez co negatywne oddziaływanie akustyczne nasila się. Hałas, oddziałując bezpośrednio na tereny sąsiadującej zabudowy, stanowi główne źródło zagrożenia. Hałas drogowy

stanowi dominujące źródło na terenie gminy, zarówno pod względem wielkości jak i zasięgu oddziaływania.

Hałas drogowy

Przez Marki przebiegają następujące ciągi komunikacyjne:

droga krajowa S8 – stanowi oś komunikacyjną miasta.

drogi wojewódzkie:

DW 629 (Radzymin – Warszawa) al. Marsz. J. Piłsudskiego;

DW 631 (Nieporęt – Warszawa) ul. Ks. Poławskiego;

DW 632 (Legionowo – Marki) ul. Legionowa;

drogi powiatowe:

ul. Mjr Billa;

ul. Fabryczna;

ul. Kościuszki (odc. Sosnowa – granica miasta Marki);

ul. Sosnowa.

Sieć drogową tworzą również drogi gminne stanowiące większość ulic miasta. Pozostałe drogi są drogami wewnętrznymi, które nie stanowią istotnego elementu w strukturze sieci i układu drogowego i w większości są własnością prywatną.

Łączna długość dróg na terenie Marek wynosi 155,123 km. Blisko połowę stanowią drogi o nawierzchni gruntowej (49,5%), a niewiele ponad 47% to drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. Pozostałe 3,3% to drogi o nawierzchni twardej nieulepszonej. W przypadku dróg o nawierzchni twardej ulepszonej większość stanowią drogi bitumiczne. Jeśli chodzi o drogi gruntowe 54% stanowią drogi wzmocnione żwirem, żużlem. Poprawa w zakresie jakości i stanu infrastruktury drogowej jest jednym z podstawowych wyzwań, z którymi samorząd gminy musi się zmierzyć w najbliższych latach.

W Markach od 2018 r. istnieją dwa parkingi typu Parkuj i Jedź (Park&Ride) wybudowane w ramach projektu współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020. Parkingi zlokalizowane są przy ul. Dużej i Sportowej. Głównym celem wprowadzenia tego typu rozwiązania było zmniejszenie stopnia wykorzystania samochodów osobowych w dojazdach do Warszawy oraz ograniczenia emisji CO₂ na terenie miasta. Ponadto parkingi są wyposażone w punkty ładowania samochodów elektrycznych.

Transport publiczny w Markach realizowany jest na podstawie porozumienia z Warszawą, a linie autobusowe na terenie miasta zarządzane są przez Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie (ZTM) i obsługiwane taborem ZTM. Pierwszą strefę biletową wprowadzono w Markach w 2016 r. Obowiązujące ceny biletów są takie same jak w stolicy. Główną osią transportową w mieście jest Al. Marsz. J. Piłsudskiego. Obecnie w mieście funkcjonują następujące linie:

Linie zwykłe

140 – Czarna Struga – Metro Trocka;

240 – Pustelnik – Żerań FSO;

738 – Radzymin – Metro Trocka;

Linia zwykła okresowa

340 – Pustelnik – Metro Trocka;

Linia nocna

N61 - Czarna Struga - Warszawa (Emilii Plater;)

Linie strefowe uzupełniające

L33 – Legionowo – Cmentarz Marki (obecnie zawieszona);

L40 – Wołomin - Cmentarz Marki;

L43 – CH Marki – Zielonka;

L45 – CH Marki – Dąbkowizna;

L46 - CH Marki – Zielonka.

Transport rowerowy

W 2020 r. długość dróg dla rowerów wynosiła 11,2 km i w ostatnich pięciu latach zwiększyła się znacząco. Największa zmiana i rozbudowa dróg dla rowerów miała miejsce w 2018 r., ich długość wzrosła o blisko 7 km. Analizując wskaźnik dotyczący ścieżek rowerowych na 100 km² widoczny jest wzrost z 14,91 km w 2016 r. do 42,83 km w 2020 r. Wartość ta jest zdecydowanie wyższa w porównaniu do wartości dla powiatu czy województwa. Obecnie drogi rowerowe funkcjonują m.in. wzdłuż ul. Szkolnej, Głównej, Mokrej, Sportowej i Sowińskiego, Wesołej, Sosnowej, Kościuszki, Zygmuntońskiej i Zagłoby, a także obok Mareckiego Centrum Edukacyjno-Rekreacyjnego (MCER). W 2021 r. powstała droga rowerowa od ulicy Wspólnej do Stawowej, Głównej wzdłuż ulic Marsa i Saturna, a w etapie projektowania jest droga wzdłuż Alei Marsz. J. Piłsudskiego. Do dyspozycji najmłodszych mieszkańców jest miasteczko rowerowe zlokalizowane przy MCER, które jest czynne od kwietnia do października i daje możliwość doskonalenia wiedzy i umiejętności jazdy na rowerze.

Ponadto w Markach funkcjonuje system roweru miejskiego, tzw. KołoMarek, dysponujący 75 pojazdami i pięcioma stacjami rowerowymi zlokalizowanymi w głównych miejscach przesiadkowych m.in. przy budynku Urzędu Miasta.

Hałas kolejowy

Na terenie miasta Marki nie funkcjonuje transport kolejowy.

Hałas przemysłowy

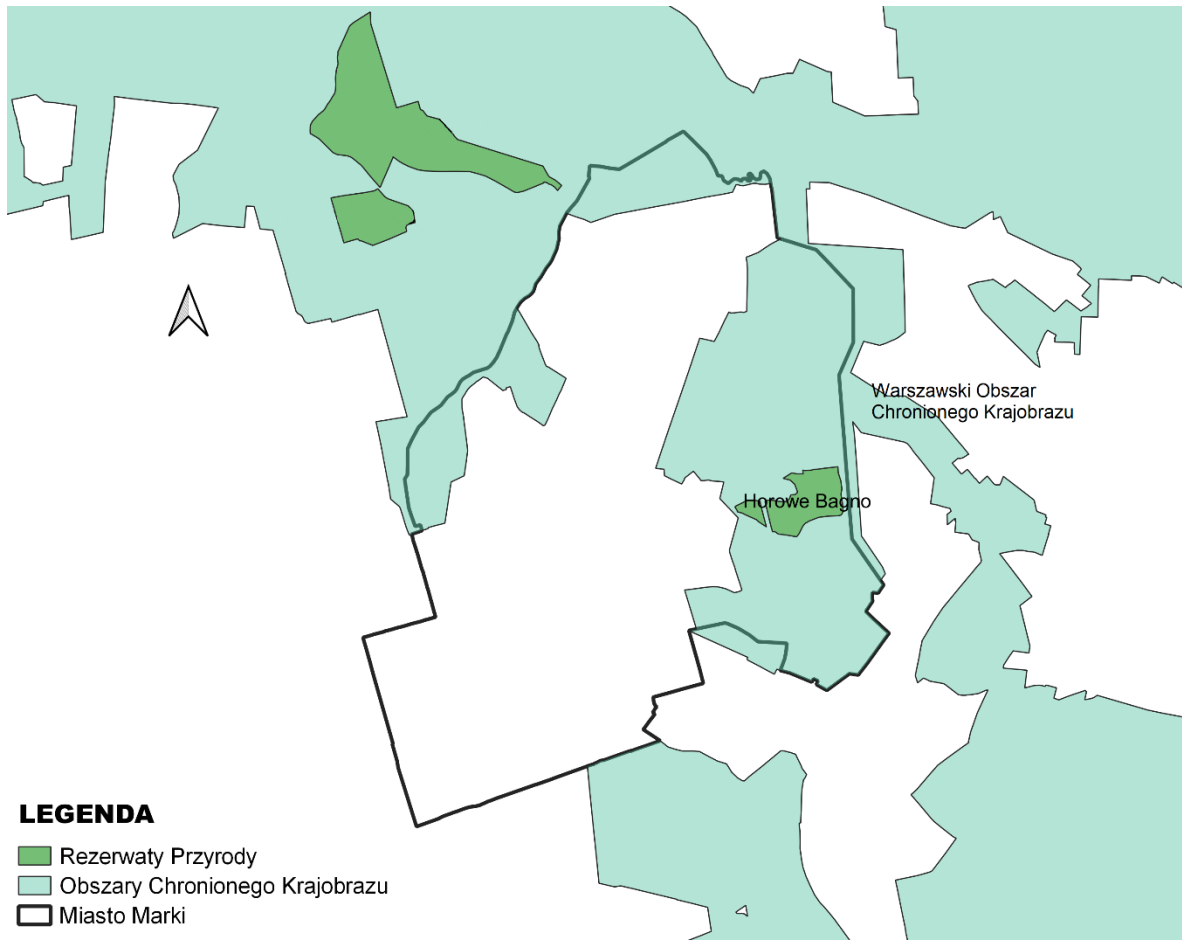
Na terenie miasta Marki zlokalizowane są zakłady, które mogą być potencjalnym źródłem hałasu instalacyjnego (przemysłowego). Są to przede wszystkim zakłady produkcyjne, ale również hurtownie i markety oraz związana z nimi działalność.

Państwowy Monitoring Środowiska (PMŚ)

W latach 2017-2020, nie prowadzono badań stanu klimatu akustycznego na terenie miasta Marki w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

4.11.6. Zasoby przyrodnicze

W Markach ustanowiono następujące formy: rezerwat przyrody Horowe Bagno, Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu oraz pomniki przyrody. Rezerwat zajmuje w mieście powierzchnię 44,46 ha, natomiast obszar chronionego krajobrazu obejmuje 1826,00 ha. W przypadku pomników przyrody, na terenie Marek jest ich 11. Udział powierzchni prawnie chronionych w powierzchni gminy ogółem w 2020 r. wynosił 35,4% i był wyższy niż w przypadku województwa (29,8%) czy powiatu (20,8%).

Źródło: opracowanie własne.

Pomniki przyrody w mieście Marki¹²:

Aleja Kasztanowa

- (kasztanowiec zwyczajny (10 szt.), klon pospolity (37 szt.), dąb szypułkowy (1 szt.) - długość alei: 200 m.

Park Briggsów

- topola biała (obwód: 510 cm, wysokość: ok. 30 m, uwagi: drzewo martwe);
- dąb szypułkowy 5 szt. (obwód: 399, 351, 290, 259, 267 cm, wysokość: 28, 27, 27, 26, 25 m);
- wierzba biała (obwód: 344 cm, wysokość: 25 m, uwagi: uszkodzona w górnej części przez wicherę lub piorun);
- klon 2 szt. (obwód: 375, 312 cm, wysokość: 27, 23 m);
- lipy szerokolistne (obwód: 200-290 cm, wysokość: 15-26 m);
- kasztanowce (obwód: 200-270 cm, wysokość: 15-22 m);
- klony (obwód: ok. 300 cm, wysokość: 15-25).

Dziedziniec pałacu Briggsów

- dąb szypułkowy 2 szt. (obwód: ok. 300 cm, wysokość: 25 m);
- topola biała (obwód: 472 cm, wysokość: ok. 28 m);
- jesion 2 szt. (obwód: 273, 260 cm, wysokość: ok 20 m) ul. Ząbkowska;
- topola zwyczajna (3 szt.) (obwód: 381, 270, 208 cm, wysokość: ok. 22-23 m) Plac kościoła św. Izydora;
- wierzba biała (obwód: 368 cm, wysokość: ok. 10 m);
- topola biała 3 szt. (obwód: ok. 270 cm, wysokość: ok. 15 m);
- klon zwyczajny (obwód: 250 cm, wysokość: ok. 20 m) ul. Lisa Kuli (ok. 100 metrów na ptn.-wch. od nr. 106);
- topola czarna (obwód: 445 cm, wysokość: ok. 30 m) ul. Grunwaldzka 48;
- dąb szypułkowy (obwód: 450 cm, wysokość: ok. 25 m) ul. Krasińskiego 5;
- dąb szypułkowy (nazwa własna: Dąb Gajosa, obwód: 636 cm, wysokość: ok. 30 m) ul. Spokojna 1;
- dąb szypułkowy (5 szt.) (obwód: 150-350 cm, wysokość: 25-28 m) ul. Kwiatowa 9;
- dąb szypułkowy (obwód: 310 cm, wysokość: 22 m) ul. Dębowa 3;
- dąb szypułkowy (obwód: 370 cm, wysokość: 24) ul. Spacerowa 6;
- dąb szypułkowy nazwa własna: Franciszek, obwód: 468 cm, wysokość: 30 m) ul. Spacerowa 16;

¹² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Marki

- dąb szypułkowy (2 szt. (obwód: 356 i 296 cm, wysokość: 24 i 23 m) ul. Pogodna;
- dąb szypułkowy (obwód: 345 cm, wysokość: 26 m) ul. Szeroka 2/4;
- dąb szypułkowy (obwód: 400 cm, wysokość: 24) ul. Szeroka 6;
- dąb szypułkowy (obwód: 300 cm, wysokość: 20 m) przy leśniczówce (przy ul. Spacerowej);
- dąb szypułkowy 2 szt. (obwód: 410 i 340 cm, wysokość: 27 i 25 m) al. J. Piłsudskiego 246 - nazwa własna: Jaś i Małgosia;
- dąb szypułkowy (obwód: 310 cm, wysokość: ok 27 m);
- lipa drobnolistna (obwód: 240 cm, wysokość: ok. 27 m) al. J. Piłsudskiego 248/252 (na dziedzińcu domu Zgromadzenia św. Michała Archanioła);
- dąb szypułkowy im. ks. Poławskiego (obwód: 348 cm, wysokość: 22 m) al. J. Piłsudskiego -za wiaduktem;
- dąb szypułkowy (obwód: 498 cm, wysokość: 30 m).

W przestrzeni miejskiej ważną rolę spełniają tereny zielone. Udział powierzchni terenów zieleni ogółem w 2020 r. wyniósł 1,38% powierzchni miasta. W latach 2016- 2020 r. udział wzrósł o 0,20 pp. Północno-wschodnia część miasta charakteryzuje się występowaniem lasów oraz obecnością rezerwatu Horowe Bagno. Jednym z większych obszarów zieleni jest Park Miejski, położony pomiędzy rzeką Długą a Pałacym Braci Briggs, w którym obecnie mieści się Liceum Profilowane, przy Al. Marsz. J. Piłsudskiego. Poniżej przedstawiono powierzchnię poszczególnych terenów w latach 2016-2020 oraz mapę przedstawiającą tereny zieleni w mieście. Widoczne są zmiany na przestrzeni ostatnich pięciu lat związane ze zwiększaniem powierzchni zieleńców, terenów zieleni osiedlowej oraz lasów, co należy uznać za pozytywne zjawisko, mające wpływ na estetykę przestrzeni oraz jakość życia mieszkańców Marki.

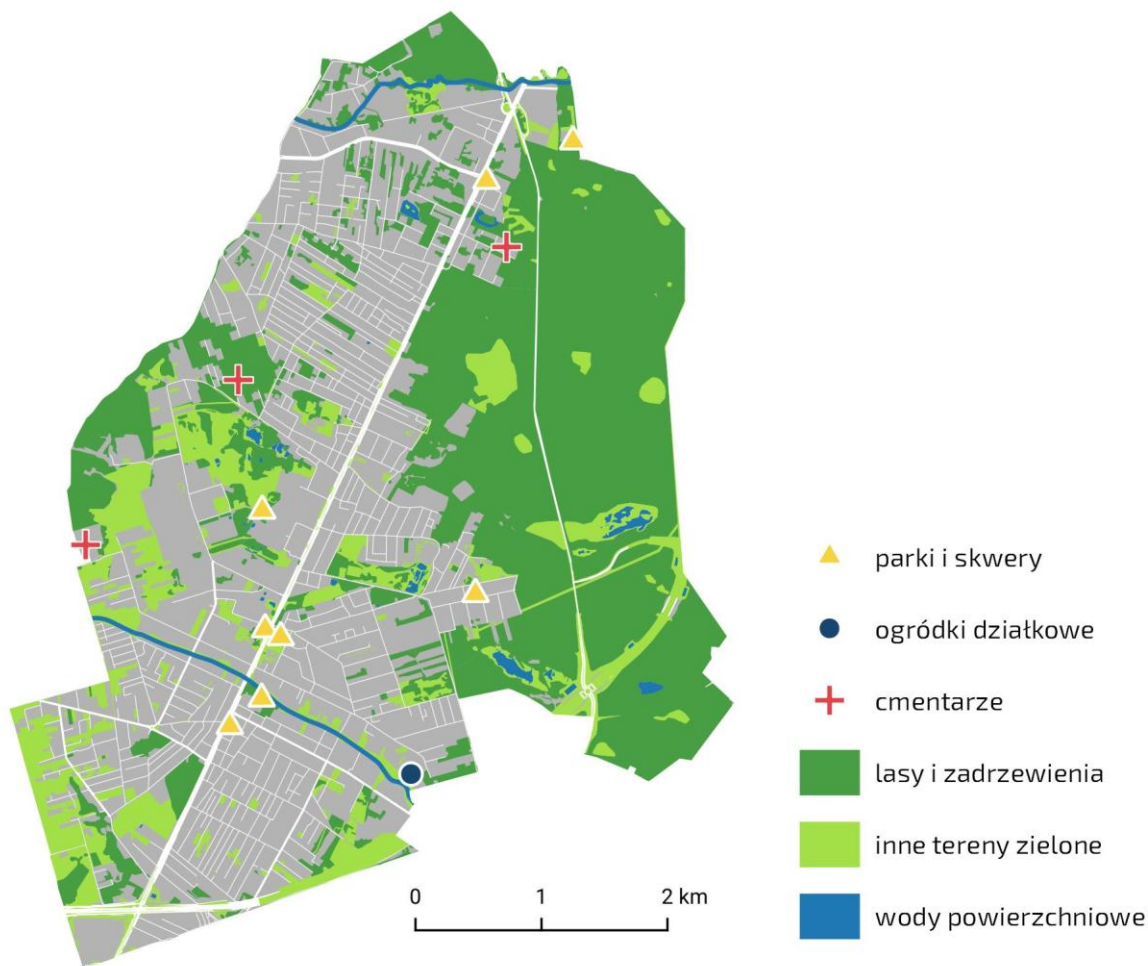
Tabela 12. Powierzchnia terenów zieleni w Markach w latach 2016 i 2020

Tereny zieleni	2016	2020
parki spacerowo - wypoczynkowe	2,50 ha	2,50 ha
zieleńce	2,10 ha	3,80 ha
zieleń uliczna	1,80 ha	1,80 ha
tereny zieleni osiedlowej	6,20 ha	6,69 ha
cmentarze	9,90 ha	9,90 ha
lasy gminne	8,40 ha	11,43 ha

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

Wskaźnik lesistości kształtuje się na podobnym poziomie (33%) i również jest wyższy niż lesistość w powiecie (29%) czy województwie (23,4%). Lasy leżące na terenie Marek należą do Nadleśnictwa Drewnica.

Rysunek 13 Mapa terenów zieleni w mieście Marki

Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

5. Przewidywane oddziaływanie na środowisko w wyniku realizacji zapisów dokumentu

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 wyznacza cele, kierunki interwencji i działania, które są zadaniami zarówno o charakterze inwestycyjnym i nie inwestycyjnym (organizacyjno-edukacyjne), które ujmują ogół potrzeb wynikających z rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, społecznej, funkcjonalno-przestrzennej itp.

Niektóre zadania wyznaczone w projekcie Strategii mogą kwalifikować się jako przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839), dla których konieczne może być przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko na zasadach określonych w Ustawie z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029).

W ramach powyższej procedury prowadzona będzie wówczas szczegółowa ocena oddziaływania zadań pod kątem środowiskowym przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Ocena oddziaływania na środowisko na etapie sporządzenia niniejszej Prognozy oddziaływania na środowisko jest utrudniona, a czasami wręcz niemożliwa. Strategia zawiera zadania zgłoszone przez samorząd miasta, których realizacja przewidziana jest w perspektywie lat 2022-2030. Duża część zadań inwestycyjnych nie ma określonego zakresu, sposobu i charakteru prowadzenia prac, w związku z czym podanie konkretnych oddziaływań jest dosyć trudne i problematyczne. Zgodnie z powyższym w niniejszej Prognozie przedstawiono potencjalne oddziaływania, zidentyfikowane na podstawie oceny oddziaływania dla innych przedsięwzięć o zbliżonym zakresie. Zatem w ramach oceny skutków realizacji projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 na etapie opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przedstawiono potencjalne oddziaływanie bezpośrednie (B) pośrednie (P), wtórne (W), skumulowane (Sk), stałe/długoterminowe (S), chwilowe/krótkoterminowe (Ch), pozytywne, negatywne i neutralne na powierzchnię ziemi i krajobraz, wody, różnorodność biologiczną, rośliny, zwierzęta, formy ochrony przyrody, zasoby naturalne, powietrze atmosferyczne i klimat, klimat akustyczny, krajobraz kulturowy i zabytki, ludzi i dobra materialne wykorzystując metodę macierzy interakcji.

W przypadku miasta Marki istnieje niewielkie prawdopodobieństwo bezpośredniego lub pośredniego ryzyka oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo. Należy jednak nadmienić, iż stopień, zakres oraz skutek oddziaływania (negatywny, pozytywny, neutralny) będzie mógł zostać oceniony z chwilą ustalenia dokładnego zakresu oraz rodzaju prowadzonych przedsięwzięć.

W zależności od ich rodzaju może zostać nałożony obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, która może zakończyć się wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub odmową jej wydania, z uwagi na znaczne negatywne oddziaływania.

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 jest dokumentem o charakterze ogólnym i nie wskazuje zakresu ani szczegółów technicznych poszczególnych inwestycji. Strategia określa

jedynie konieczność ich realizacji w celu poprawy jakości różnych komponentów funkcjonowania miasta oraz wdrażania zaleceń dokumentów wyższego szczebla. W związku z powyższym, efekty poszczególnych zadań mogą być przewidziane tylko w ograniczonym zakresie. Należy mieć na uwadze uwzględnianie zasad ochrony środowiska podczas projektowania i planowania poszczególnych inwestycji.

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 przewiduje szereg działań edukacyjno-promocyjnych. Wyznaczone działania edukacyjne mają głównie charakter organizacyjny i informacyjny. Potrzeba prowadzenia ciągłej edukacji szczególnie z zakresu ekologii społeczeństwa wynika z ciągle zmieniających się przepisów ochrony środowiska oraz powstawania nowych zagrożeń i problemów przyrodniczych. Edukacja jest elementem wspierającym - opisuje, informuje i wyjaśnia zagadnienia, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia założonego efektu ekologicznego i spełnienia odpowiednich standardów ochrony środowiska. Dlatego większość wyznaczonych zadań z zakresu edukacji odznacza się pośrednim, stałym i pozytywnym wpływem na poszczególne komponenty ochrony środowiska, stąd zrezygnowano w dalszej części z interpretacji tego zagadnienia w ramach poszczególnych grup oddziaływań. Podobna sytuacja dotyczy działań polegających na aktualizację dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) o zapisy sprzyjające osiągnięciu lepszych standardów środowiskowych.

Poniższa tabela przedstawia ocenę i analizę oddziaływania na poszczególne elementy środowiska działań zaplanowanych do realizacji w ramach projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030.

LEGENDA:

	Potencjalne pozytywne oddziaływanie
	Potencjalne neutralne oddziaływanie
	Potencjalne negatywne oddziaływanie

B Bezpośrednie

P Pośrednie

S Stałe

Ch Chwilowe

W Wtórne

Sk Skumulowane

Tabela 13. Ocena oddziaływania na środowisko działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki.

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
Kierunek działania 1: Modernizacja i budowa infrastruktury publicznej														
1.	Systematyczna poprawa nawierzchni dróg gminnych.		P,S Ch	B, S Ch	P,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	P,S	B,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	
2.	Dostosowywanie sieci dróg gminnych do zmieniającej się, urbanizującej przestrzeni miasta.			B,S Ch					P,S Ch			B,S		
3.	Przebudowa i dostosowanie do zmienionej funkcji drogi wojewódzkiej DW629.			B, S										
4.	Współpraca z pozostałymi zarządcami dróg publicznych i prywatnych.													
5.	Rozbudowa oświetlenia ulicznego.			B, S Ch										
6.	Budowa infrastruktury towarzyszącej w postaci chodników.		P,S Ch	B, S Ch	P,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	P,S	P,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	B, S Ch		
7.	Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.		P,S Ch	B, S Ch	P,S Ch	P,S Ch	B,S Ch	B,S	B,S Ch	P,S Ch	P,S Ch	B, S Ch	P,S Ch	
8.	Tworzenie zintegrowanego systemu transportowego.		P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S				P,S	
9.	Prowadzenie działań na rzecz rozwoju transportu zbiorowego oraz zwiększenia efektywności.		P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S				P,S	

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
10.	Działania edukacyjne i promocyjne popularyzujące alternatywne, inne niż samochód środki transportu.		P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S				P,S	
11.	Prowadzenie działań na rzecz zmiany przyzwyczajeń mieszkańców w zakresie komunikacji oraz uwolnienie przestrzeni od ruchu samochodowego.		P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S				P,S	
12.	Rozpoczęcie procesu inwestycyjnego każdorazowo od wizji terenowej oraz w uzasadnionych przypadkach konsultacji społecznych.													
13.	Rozwijanie inicjatyw w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP).													
14.	Wzmacnianie zasobów i efektywności działania Mareckich Inwestycji Miejskich Sp. z o.o. oraz Wodociągu Mareckiego Sp. z o.o.		P,S	P,S	P,S	P,S				P,S				
15.	Dalsza profesjonalizacja zarządzania obiektami szkolno-edukacyjnymi oraz sportowo-rekreacyjnymi przez Mareckie Inwestycje Miejskie.			B, S										
16.	Remonty i modernizacje budynków komunalnych (dostosowanie do wymogów środowiskowych), realizacja działania etapami.		P,S	B,S Ch	P,S	P,S	P,S	P,S	Ch			P,S		

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
17.	Wykorzystanie potencjału fabryki Briggsów wraz z otoczeniem zgodnie z ustaleniami Gminnego Programu Rewitalizacji.			B,S										
Kierunek działania 2: Ograniczanie skutków kryzysu klimatycznego														
18.	Budowa sieci kanalizacji deszczowej.	P,S	P,S	B, S	P,S	P,S			Ch	B, S	P,S	P,S		
			Ch	Ch	Ch	Ch	Ch	Ch		Ch				
19.	Przygotowanie terenów zalewowych charakteryzujących się dużą chłonnością gleb.		P,S	P,S	P,S	P,S				B,S	B,S	P,S	P,S	
			Ch		Ch	Ch	Ch	Ch	Ch	Ch				
20.	Rozwijanie, budowa obiektów małej retencji na terenie miasta.		P,S	P,S	P,S	P,S	B,S	B,S	Ch	B,S	B,S	P,S	P,S	
			Ch	Ch	Ch	Ch					Ch	Ch	Ch	
21.	Przygotowanie planu działań odpowiadającego za skutki deszczów nawalnych szczególnie w odniesieniu do przestrzeni, które fizycznie nie mogą zostać wyposażone w kanalizację burzową.			B, S										
22.	Przeciwdziałanie skutkom suszy.	P,S	P,S	P,S	B,S	B,S	P,S	P,S		B,S	P,S	P,S	B,S	P,S
23.	Przeciwdziałanie powstawaniu wysp ciepła.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S		P,S				
24.	Racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych, wprowadzenie wodooszczędnych, i proekologicznych rozwiązań m.in. małej retencji.		P, S	P, S	P, S	P, S	P, S	P,S	Ch	B,S	B,S	P,S	B,S	
			Ch	Ch	Ch	Ch	Ch			Ch	Ch	Ch		

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
25.	Prowadzenie działań na rzecz zwiększenia powierzchni przepuszczalnych i terenów biologicznie czynnych w mieście.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S		P,S	B,S	P,S	P,S	
26.	Działania w celu ograniczenia zjawiska „betonozy” i nadmiernemu utwardzaniu terenów.		P, S	P, S	P, S	P, S	P, S	P, S		P, S	B,S	B,S	P,S	
27.	Budowa obiektów zielono-niebieskiej infrastruktury ¹³ .		P, S	P, S	P, S	P, S	P, S	P, S		P, S	P, S	B, S	P, S	
28.	Wzmacnianie świadomości wśród mieszkańców dotyczącej racjonalnego gospodarowania wodami.	P,S	P, S	P, S	P, S	P, S	P, S	P, S		P, S	P, S	P, S	P, S	
29.	Rozwijanie zasobów i wzmacnianie efektywności działania spółki miejskiej Wodociąg Marecki Sp. z o.o.	P,S	P, S	P, S	P, S	P, S				P, S				
30.	Rozbudowa gminnej sieci wodociągowej.		P, S	B, S	P, S	P, S	P,S		Ch	P, S	P, S	P, S	P, S	
			Ch	Ch	Ch	Ch				Ch	Ch	Ch		
31.	Rozbudowa gminnej sieci kanalizacji sanitarnej i współpraca w tym zakresie w ramach aglomeracji warszawskiej ¹⁴ .	P,S	P, S	B, S	P, S	P, S	P, S		Ch	P, S	P, S	P, S	P, S	
			Ch	Ch	Ch	Ch				Ch	Ch	Ch		

¹³Zielono-niebieska infrastruktura skupia się na połączeniu celów i zadań związanych z gospodarowaniem wodami oraz różnymi formami zieleni.

¹⁴ W rozumieniu aglomeracji wodno-ściekowych.

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
32.	Aktualizacja koncepcji wyposażenia miasta w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną w oparciu o plany zagospodarowania przestrzennego.			P, S										
33.	Ochrona terenów cennych przyrodniczo przed presją urbanistyczną.	B,S	B, S	B, S	B, S	P,S					P,S	P,S		
34.	Utrzymanie i rozwój terenów zieleni oraz elementów błękitno-zielonej infrastruktury umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie wewnętrznych i zewnętrznych powiązań przyrodniczych	B,S	P,S	P, S	B,S	P,S	P,S	P,S		P,S	P,S	B,S	P,S	
35.	Zachowanie bioróżnorodności i walorów środowiska przyrodniczego.	B,S	P,S	P, S	B,S	P,S	P,S	P,S		P,S	P,S	B,S		
36.	Wsparcie procesu wdrażania OZE w gospodarstwach indywidualnych (fotowoltaika, pompy ciepła) oraz obiektach użyteczności publicznej.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S					P,S	
37.	Wspieranie działań zmierzających do poprawy jakości powietrza m.in. poprzez wspieranie wymiany indywidualnych źródeł ciepła.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	B,S	P,S					P,S	
38.	Wdrażanie energooszczędnego oświetlenia ulicznego.			B,S		P,S	P,S	P,S					P,S	
39.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, zasobu komunalnego oraz obiektów prywatnych i przemysłowych.	P,S	P,S	B,S Ch	P,S	P,S Ch	B,S Ch	B,S				P,S Ch	P,S	

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
40.	Prowadzenie działań informacyjnych, szkoleniowych i edukacyjnych z zakresu kryzysu klimatycznego, jego skutków i oddziaływania.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S		P,S			P,S	
41.	Profesjonalizacja systemu odbioru odpadów komunalnych.			P,S		P,S					P,S	P,S		
42.	Prowadzenie działań edukacyjnych z zakresu segregacji odpadów, recyklingu i wzmacnianie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.			P,S		P,S					P,S	P,S		
Kierunek działania 3: Podnoszenie jakości przestrzeni publicznych i zagospodarowania przestrzennego														
43.	Prowadzenie aktywnej polityki przestrzennej za pośrednictwem MPZP, aktualizacja zapisów MPZP.	P,S	P,S	B,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S
44.	Planistyczne stymulowanie funkcji symbolicznych i miastotwórczych Marek ze szczególnym uwzględnieniem sfery usług oraz przestrzeni publicznych (miejsc spotkań).			B,S										
45.	Dbłość o zapewnienie odpowiedniej przestrzeni wokół budynków, dostępności do budynków, miejsc parkingowych, zachowania powierzchni biologicznie czynnej, zieleni, przestrzeni publicznej i infrastruktury publicznej oraz przestrzeni zabudowy mieszkaniowej.	P,S	P,S	B,S	P,S	P,S	P,S	P,S			P,S	P,S		
46.	Ograniczenie intensywności zabudowy.		P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S			P,S	P,S		
47.	Wdrażanie polityki dostępności, likwidowanie barier architektonicznych.			B,S					Ch					

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
48.	Zapewnienie dostępu do przestrzeni publicznej dla niechronionych użytkowników dróg.			B, S										
49.	Estetyzacja przestrzeni publicznych.			B, S								B,S		
50.	Doposażenie przestrzeni publicznych w małą architekturę.			B,S								P,S		
51.	Rozwijanie i poprawa standardów funkcjonowania terenów zielonych w mieście.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S			P,S	P,S		
52.	Wprowadzenie spójnej polityki parkingowej.			B, S										
53.	Tworzenie miejsc parkingowych w uzasadnionych społecznie i ekonomicznie przestrzeniach miasta.			B,S							B	B		
54.	Uporządkowanie przestrzeni w mieście.			B,S								B,S		
55.	Racjonalne gospodarowanie, przetworzenie i wykorzystywanie terenów opuszczonych lub zdegradowanych i niewchodzenie na niezagospodarowane tereny.			B,S							B,S	B,S		
56.	Prowadzenie na terenach wykorzystywanych w przeszłości spójnego systemu zarządzania i wprowadzanie nowych funkcji, jako sposobu zapobiegania presji inwestycyjnej.			B,S							B,S	B,S		

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
57.	Prowadzenie działań na rzecz zapewnienia dostępności terenów pod rozwój inwestycji.			B,S										
Kierunek działania 4 Marki atrakcyjnym miastem do prowadzenia działalności gospodarczej														
58.	Tworzenie atrakcyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w gminie w zakresie zachęt inwestycyjnych, szczególnie w kontekście miejsc handlowych i usługowych o miastotwórczym charakterze.			B,S										
59.	Prowadzenie zintegrowanych działań promocyjnych i informacyjnych ukierunkowanych na wzrost rozpoznawalności gospodarczej.			B,S										
60.	Przygotowanie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej we współpracy z sektorem prywatnym wraz z prowadzeniem wysokich standardów obsługi inwestora w mieście.			B,S										
61.	Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu oraz zrzeszeniami pracodawców i przedsiębiorców.			B,S										
62.	Wspieranie integracji zawodowej ludności uchodźczej.			B,S										
63.	Rozwijanie działalności instytucji okołobiznesowych, realizacja funkcji stymulujących przedsiębiorczość.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
64.	Współpraca z przedsiębiorcami i placówkami edukacyjnymi w kontekście przygotowywania merytorycznych kadr, gotowych do podjęcia pracy.			B,S										
65.	Wspieranie i promocja aktywności zawodowej (również osób starszych) oraz promocja postawy przedsiębiorczej.			B,S										
66.	Wykorzystanie potencjału turystyczno-rekreacyjnego miasta Marki jako czynnika stymulującego atrakcyjność inwestycyjną.			B,S										
67.	Wykorzystanie dziedzictwa historycznego związanego z braćmi Briggs jako elementu marki miasta.			B,S										B,S
68.	Uczestnictwo w branżowych targach, konferencjach i misjach gospodarczych.			B,S										
69.	Inkubacja i akceleracja inicjatyw biznesowych, w tym start-upów.			B,S										
70.	Wspieranie i animowanie współpracy na rzecz budowy innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy.			B,S										
Kierunek działania 5: Marka miasta – efektywny i sprawnie komunikujący samorząd														
71.	Realizacja działań na rzecz podnoszenia sprawności funkcjonowania administracji samorządowej.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
72.	Rozwój e-administracji.			B,S			P, S		P, S					
73.	Cyfryzacja zasobów gminnych.			B,S									P, S	
74.	Doposażenie sprzętowe UM w kontekście świadczenia usług online.			B,S										
75.	Wzmocnienie kompetencji kadr i pracowników samorządowych.			B,S										
76.	Poprawienie efektywności - współpraca między Urzędem Miasta i jego jednostkami.			B,S										
77.	Intensyfikacja współpracy zagranicznej i partnerskiej miasta.			B,S										
78.	Wdrażanie nowych standardów i procedur mających na celu usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej.			B,S										
79.	Podjęmowanie działań ułatwiających cudzoziemcom korzystanie z usług publicznych oraz ograniczenie barier w obsłudze instytucjonalnej.			B,S										
80.	Poprawa jakości bazy lokalowej i infrastruktury świadczenia usług przez Urząd Miasta Marki i jego jednostki.			B,S										
81.	Wykorzystanie potencjału Mareckich Inwestycji Miejskich Sp. z o.o.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
82.	Wykorzystanie analogowych oraz cyfrowych form komunikowania się z mieszkańcami.			B,S										
83.	Rozwijanie dotychczasowych inicjatyw i instrumentów komunikacji z mieszkańcami.			B,S										
84.	Zwiększenie efektywności informowania mieszkańców podczas odbywających się wydarzeń społeczno-kulturalnych w mieście.			B,S										
85.	Stworzenie wspólnego miejskiego kalendarza imprez.			B,S										
86.	Stworzenie mapy usług (w szczególności usług publicznych).			B,S										
Kierunek działania 6: Silne społeczeństwo obywatelskie														
87.	Rozwijanie systemów grantowych oraz outsourcing usług publicznych poprzez zlecanie zadań własnych organizacjom pozarządowym.			B,S										
88.	Animowanie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi a sektorem publicznym oraz biznesowym.			B,S										
89.	Rozwijanie potencjału Centrum Aktywności Fabryczna 3 i Mareckiego Ośrodka Kultury im. Tadeusza Łużyńskiego.			B,S										
90.	Prowadzenie działań mających na celu przeciwdziałanie konfliktom międzykulturowym i zapobieganie wykluczeniu społecznemu.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
91.	Prowadzenie działań animacyjnych, organizacja wydarzeń, spotkań w celu wsparcia i integracji uchodźców.			B,S										
92.	Działania na rzecz integracji mieszkańców wokół dziedzictwa miasta.			B,S										
93.	Działania na rzecz integracji środowisk lokalnych oraz tworzenia i wzmacniania tożsamości mareckiej.			B,S										
94.	Rozwijanie mechanizmów partycypacyjnych zmierzających do włączania mieszkańców w procesy decyzyjne również w procesach inwestycyjnych i projektowych.			B,S										
95.	Wykorzystanie kapitału społecznego w formule wolontariatu, mentoringu.			B,S										
Kierunek działania 7: Kompleksowa rewitalizacja														
96.	Priorytetowe traktowanie rewitalizacji jako Obszaru Strategicznej Interwencji kluczowego dla gminy.			P,S							P, S	P, S		P, S
97.	Realizacja zadań zapisanych w GPR.	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S		P,S	P,S	P,S	P,S	P,S	P,S
			Ch	Ch	Ch	Ch	Ch		Ch	Ch	Ch			
98.	Bieżący przegląd dokumentu, aktualizowanie i ewaluacja.			P,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
Kierunek działania 8: Polityka senioralna														
99.	Realizacja polityki senioralnej przez poprzez zwiększenie partycypacji społecznej seniorów.			B,S										
100.	Kontynuowanie podejmowanych działań, dostosowanie ich do uwarunkowań pandemicznych i postpandemicznych.			B,S										
101.	Podejmowanie nowych działań i inicjatyw m.in. poprzez prowadzenie warsztatów edukacyjnych, konsultacji senioralnych i innych działań aktywizujących środowisko seniorów.			B,S										
102.	Rozwijanie nowych inicjatyw senioralnych szczególnie edukacyjnych i kulturalnych.			B,S										
103.	Wymiana międzypokoleniowych doświadczeń, mentoring między seniorami a młodzieżą.			B,S										
104.	Realizacja programów i działań prozdrowotnych obejmujących m.in. kwestię szczepień, opieki paliatywnej oraz profilaktyki.			B,S										
105.	Jednoczesne wzmocnienie instytucji oferujących wsparcie seniorów oraz deinstytucjonalizacja wsparcia.			B,S										
106.	Aktywna współpraca pomiędzy działającymi organizacjami zrzeszającymi seniorów.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
Kierunek działania 9: Prowadzenie zintegrowanej polityki kierowanej do młodzieży i osób w średnim wieku														
107.	Budowanie tożsamości miejskiej młodzieży poprzez organizację gier miejskich mających na celu pokazanie kulturalnej spuścizny Marek.			B,S										
108.	Organizacja zajęć w szkołach dotyczących dziedzictwa Marek i jego wyróżników, takich jak Marecka Kolej Dojazdowa, dziedzictwo Briggsów (w tym działania na rzecz społecznej odpowiedzialności biznesu).			B,S										
109.	Organizacja spacerów studyjnych młodzieży po mieście ukierunkowanych na zapoznanie się z dziedzictwem miasta.			B,S										
110.	Promocja miasta Marki jako miejsca dobrego do życia dla młodych osób, poprzez rozwijanie przedsiębiorczości, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy.			B,S										
111.	Rozwijanie oferty kierowanej do młodzieży w oparciu o stadion miejski, tereny rekreacyjne wykorzystywane na co dzień (m.in. teren wzdłuż ul. Stawowej).			B,S										
112.	Wykorzystanie potencjału MCER, CAF 3, MOK i Biblioteki Miejskiej (wraz z filiami i czytelniami) na rzecz polityki młodzieżowej.			B,S										
113.	Stworzenie miejsca integracji i aktywności mieszkańców w Strudze.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
114.	Wspieranie MKS Marcovia Marki jako nośnika i przestrzeni do integracji wspólnoty lokalnej.			B,S										
115.	Podejmowanie inicjatyw związanych z poszerzeniem oferty spędzania czasu wolnego.			B,S										
116.	Tworzenie warunków do zwiększenia liczby komercyjnych miejsc i podmiotów zajmujących się czasem wolnym.			B,S										
117.	Rozwijanie inicjatyw spotkań młodych ludzi przy grach planszowych („Markowe Planszówki”).			B,S										
118.	Wykorzystanie terenów zielonych w Markach na rzecz wypoczynku i rekreacji.			B,S			P,S				P,S Ch	P,S Ch		
119.	Kreowanie dedykowanej oferty spędzania wolnego czasu odzwierciedlającej zróżnicowane potrzeby mieszkańców wszystkich części miasta (Marek, Strugi, Pustelnika, Zieleńca).			B,S										
120.	Stworzenie miejsca przystosowanego do spędzania czasu przez młodzież po lekcjach, odpowiadającego różnym grupom wiekowym.			B,S										
121.	Równomierna dostępność do miejsc rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży we wszystkich częściach miasta.			B,S										
122.	Wzmacnianie oferty sportowej przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
123.	Tworzenie oferty spędzania czasu wolnego, warunków do rekreacji na bazie terenów zielonych.			B,S			P,S				P,S Ch	P,S Ch		
124.	Atrakcyjne wyposażenie przestrzeni publicznych (np. wybudowanie skateparku).			B,S			P,S Ch		B,S Ch		B,S Ch	B,S Ch		
125.	Skoncentrowanie się na ofercie skierowanej dla osób w wieku średnim (30-50 lat), która powinna być rozwijana równolegle z polityką senioralną i młodzieżową.			P,S										
126.	Stworzenie atrakcyjnej oferty do spędzania czasu wolnego po pracy dla osób w średnim wieku			B,S										
Kierunek działania 10: Oświata i edukacja														
127.	Działania na rzecz poszerzenia opieki żłobkowej (utworzenie publicznego żłobka miejskiego).			B,S			P,S Ch		B,S Ch		B,S Ch	B,S Ch		
128.	Zwiększenie liczby miejsc w żłobkach.			B,S										
129.	Współfinansowanie opieki nad dziećmi do lat 3.			B,S										
130.	Rozbudowa bazy przedszkolnej.			B,S										
131.	Utrzymanie i rozwijanie oferty edukacyjnej w placówkach przedszkolnych.			B,S										
132.	Racjonalizacja systemu zarządzania placówkami szkolnymi przy wykorzystaniu potencjału Centrum Usług Wspólnych i Mareckich Inwestycji Miejskich Sp. z o.o.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
133.	Podnoszenie jakości i efektywności kształcenia oraz atrakcyjności nauczania.			B,S										
134.	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacyjnej.			B,S	P,S	P,S	P,S	P,S	Ch	P,S	P,S	P,S	P,S	
				Ch	Ch	Ch	Ch			Ch	Ch	Ch		
135.	Realizacja systemowych projektów edukacyjnych.			B,S										
136.	Doposażenie placówek oświatowych w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne.			P,S										
137.	Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej, szczególnie w obrębie kompetencji kluczowych, przedsiębiorczości oraz kompetencji miękkich.			B,S										
138.	Utworzenie usług edukacyjnych przeznaczonych dla uchodźców uwzględniających ich tożsamość kulturową i pozbawionych barier językowych.			B,S										
139.	Dostosowanie kierunków i profili kształcenia w mareckim liceum do potrzeb rynku pracy.			B,S										
140.	Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów szczególnie uzdolnionych.			B,S										
141.	Poszerzenie wsparcia pedagogiczno-psychologicznego skierowanego do dzieci i młodzieży z uwzględnieniem interwencji kryzysowej.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
142.	Organizacja warsztatów profilaktycznych dla dzieci/młodzieży oraz szkolenia dla nauczycieli z zakresu pomocy pedagogiczno-psychologicznej.			B,S										
143.	Promocja postawy i idei uczenia się przez całe życie.			B,S										
144.	Aktywizacja i prowadzenie działań edukacyjnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.			B,S										
Kierunek działania 11: Polityka społeczna														
145.	Realizacja celów i zadań opisanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Marki.			B,S										
146.	Realizacja sektorowych polityk społecznych.			B,S										
147.	Prowadzenie polityki mieszkaniowej poprzez budowę zasobu komunalnego i zwiększenie dostępności mieszkań na rynku (m.in. budownictwo społeczne).			B,S	P,S	P,S	P,S		Ch		Ch	B,S	P,S	
				Ch	Ch	Ch	Ch					Ch	Ch	
148.	Zapewnienie mieszkań chronionych treningowych dla osób przygotowujących się do usamodzielnienia.			B,S										
149.	Prowadzenie działań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
150.	Prowadzenie programów profilaktycznych i zdrowotnych.			P,S										
151.	Zapewnienie opieki wytchnieniowej wspierającej rodziny i opiekunów osób ze szczególnymi potrzebami.			B,S										
152.	Realizacja zapisów ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami ¹⁵ .			B,S										
153.	Szkolenie kadr pomocy społecznej w zakresie doskonalenia metod pracy z osobami starszymi, chorymi czy z osobami z niepełnosprawnością.			B,S										
154.	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej, zwiększenie dostępności przestrzennej dla osób ze szczególnymi potrzebami.			B,S										
155.	Wdrożenie usług wspierających dla seniorów i osób niepełnosprawnych w ich miejscu zamieszkania.			B,S										
156.	Prowadzenie działań na rzecz wzmocnienia świadomości społeczeństwa o potrzebach osób z niepełnosprawnością, osób starszych i niesamodzielnych.			P,S										

¹⁵ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 202 r. poz. 1062).

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
KD. 12. Atrakcyjna oferta kulturalna														
157.	Rozwijanie zasobów i zakresu działalności Biblioteki Publicznej Miasta Marki i jej filii.			B,S										
158.	Rozwijanie zasobów i zakresu działalności Mareckiego Ośrodka Kultury im. Tadeusza Łużyńskiego			B,S										
159.	Pobudzanie aktywności i integracja mieszkańców poprzez organizację i powstawanie inicjatyw oddolnych mieszkańców w CAF 3.			B,S										
160.	Zwiększenie dostępności do miejsc kultury w nowych odległych od centrum osiedlach.			B,S										
161.	Wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej i artystycznej, w szczególności wśród najmłodszych mieszkańców.			B,S										
162.	Tworzenie i rozwijanie przestrzeni do działalności artystycznej i kulturalnej.			B,S										
163.	Promocja i organizacja wydarzeń artystycznych, literackich takich jak wieczorki poetyckie, spotkania autorskie z literatami.			B,S										
164.	Kontynuowanie prowadzenia działalności kulturalnej przy wykorzystaniu różnorodnych form np. warsztatów, skierowanych do różnych grup odbiorców.			B,S										

L.p.	Działanie	Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000	Różnorodność Biologiczna	Ludzie	Rośliny	Zwierzęta	Powietrze	Klimat	Klimat akustyczny	Wody (w tym JCW)	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki
165.	Poszerzenie oferty imprez skierowanych do mieszkańców w weekendy.			B,S										
166.	Rozwijanie oferty kulturalnej i rozrywkowej (darmowej oraz odpłatnej).			B,S										
167.	Umożliwienie uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym, mieszkańcom zagrożonym wykluczeniem społecznym (osoby starsze, niezdolne, z niepełnosprawnością).			B,S										
168.	Wzmacnianie integracji mieszkańców poprzez uczestnictwo we wspólnych przedsięwzięciach kulturalnych.			B,S										
169.	Organizacja wydarzeń i prowadzenie działań na rzecz integracji uchodźców.			B,S										
170.	Rozwijanie i wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej, poprzez edukację regionalną.			B,S										

6. Przewidywane oddziaływanie działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Miasta Marki na wybrane elementy środowiska

6.1. Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko

Przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko określone zostały w §3 ust 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz. 1839). Spośród nich do realizacji wyznaczono m.in.:

- 1) budowę i rozbudowę dróg;
- 2) budowę sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej;
- 3) budowę sieci wodociągowej;
- 4) budowę skateparku.

Przedstawione powyżej przedsięwzięcia będą miały charakter lokalny, tzn. będą one terytorialnie realizowane w obrębie miasta. W związku z powyższym, przedsięwzięcia te charakteryzować się będą ograniczonym przestrzennie oddziaływaniem na środowisko. Ponadto, w przypadku takich przedsięwzięć, jak budowa sieci kanalizacji sanitarnej czy sieci wodociągowej, główne oddziaływanie na środowisko występuje w fazie realizacji przedsięwzięcia i ma ono również czasowo ograniczony charakter. Działania takie są zazwyczaj realizowane w obrębie terenów już zmienionych antropogenicznie, tj. w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy.

Oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależy będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Zakres oddziaływania oraz jego wielkość będzie można oszacować dopiero na etapie sporządzania szczegółowego zakresu prac np. Studium wykonalności. W przypadku kiedy przedsięwzięcie zostanie zakwalifikowane jako wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, ocena wpływu wraz z podaniem rodzaju oddziaływań zostanie przeprowadzona na etapie opracowania Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia lub Raportu oddziaływania na środowisko.

W konsekwencji realizacja powyższych przedsięwzięć skutkować będzie poprawą stanu środowiska na danym terenie. Ponadto ich realizacja:

- posiada związek z rozwiązywaniem problemów ochrony środowiska na terenie miasta bądź ich zapobieganiem;
- służy wspieraniu zrównoważonego rozwoju;
- służy wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska.

6.2. Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody

Na terenie miasta Marki występują następujące formy ochrony przyrody:

- Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Rezerwat przyrody,
- Pomniki przyrody.

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 21 lipca 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Horowe Bagno

§ 6. 1. Wprowadza się następujące ustalenia do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Marki, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Marki, planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych:

1. na terenie rezerwatu i obszaru określonego w załączniku nr 4 do zarządzenia jako „obszar wskazań” należy utrzymać dotychczasowy sposób przeznaczenia i użytkowania gruntów;
2. należy utrzymać całość obszaru rezerwatu, jako wyłączony z możliwości lokalizacji wszelkiej nowej infrastruktury technicznej niezwiązanej z funkcjonowaniem rezerwatu;
3. w obrębie obszaru określonego w załączniku nr 4 do zarządzenia jako „obszar wskazań”, należy wykluczyć realizację przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko za wyjątkiem inwestycji liniowych celu publicznego;
4. należy utrzymać całość obszaru określonego w załączniku nr 4 do zarządzenia jako „obszar wskazań”, jako wyłączony z możliwości prowadzenia działań mogących przyczynić się do zmiany stosunków wodnych w sposób mogący negatywnie wpływać na rezerwat.

Rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu w zakresie ustawy o ochronie przyrody

Zadania określone w Strategii nie posiadają na chwilę obecną przypisanej lokalizacji, więc ich ewentualne oddziaływanie na obszary chronione jest niemożliwe do określenia. Jednakże, żadne z realizowanych przedsięwzięć nie będzie stało w sprzeczności z zakazami określonymi dla terenów objętych ochroną.

Strategia wyklucza możliwość podejmowania działań pozostających w sprzeczności z podstawowymi założeniami ochrony przyrody.

Strategia uwzględnia także zakazy, jakie obowiązują w stosunku do obszarów chronionych, wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2020 poz. 55).

Zakazy związane z rezerwatami przyrody

W rezerwach przyrody zabrania się:

- 1) budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 2) (uchylony);
- 3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodoctw i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
- 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczenia i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- 8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
- 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- 10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;

- 12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
- 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 14) połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573);
- 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach stanowiących własność parków narodowych lub będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- 20) zakłócania ciszy;
- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 24) prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska;

- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody RDOŚ.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
- 2) (uchylony)
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 5) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

Zakazy związane z obszarami chronionego krajobrazu

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy :

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne – z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
- 9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego również ustala się ochronę parków krajobrazowych. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, które obejmują teren Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu ustala się utrzymanie i ochronę istniejącej zieleni, w tym szczególną ochronę strefy WOCHK.

1a. Na obszarze chronionego krajobrazu, dla terenów:

- 1) objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy:
 - a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
 - b) zalesiania;
- 2) nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy:
 - a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
 - b) lokalizowania nowych obiektów budowlanych odbiegających od lokalnej formy architektonicznej,
 - c) lokalizowania nowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 2 kondygnacje lub 7 m,
 - d) zalesiania.

1b. Na obszarze chronionego krajobrazu zakazuje się niszczenia i uszkodzenia obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym wskazanych w uchwale, o której mowa w art. 23a ust. 1.

6.3. Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta

Realizacja zapisów Strategii Rozwoju Miasta Marki w przypadku typowych działań inwestycyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, infrastruktury technicznej, infrastruktury drogowej, gospodarki wodami, termomodernizacji budynków może powodować wystąpienie negatywnych, bezpośrednich, chwilowych oddziaływań na środowisko przyrodnicze.

Prace budowlane mogą wpływać bezpośrednio i negatywnie na bioróżnorodność poprzez: możliwe zniszczenie siedlisk roślin i zwierząt, zmiany stosunków gruntowo-wodnych, tworzenie barier w migracji zwierząt, zmianę warunków siedliskowych np. poprzez wycinkę drzew i krzewów. Będą to jednak oddziaływania chwilowe. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej, wodociągowej oraz sieci drogowej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Szerokość strefy oddziaływania drogi na strukturę, skład i kluczowe procesy ekologiczne kształtujące dane siedlisko uzależniona jest od zasięgu zmian stosunków wodnych, dyspersji biogenów, zanieczyszczeń i wrażliwości siedlisk.

Negatywne skutki funkcjonowania ciągów komunikacyjnych to:

- utrudnienie przemieszczania się zwierząt i roślin,
- wypadki i kolizje drogowe z dzikimi zwierzętami,
- zniszczenie siedlisk w zasięgu przebiegu i oddziaływania drogi,
- przekształcanie terenu przyległego do drogi (osiedlanie się człowieka wzdłuż dróg),
- ekspansja gatunków obcych na danym terenie, związanych z człowiekiem.

W strategii znajdują się także działania, wpływające bezpośrednio pozytywnie na florę i faunę. Zadania mające na celu zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do powietrza, mają na celu zmniejszenie ich stężenia, przez co mniej substancji niebezpiecznych dla zdrowia opada na powierzchnie roślin oraz jest wchłaniana przez organizmy zwierzęce. Ograniczanie emisji hałasu pozytywnie wpływa na zwierzęta, pozwalając im na spokojne, niezakłócone żerowanie, migracje oraz rozmnażanie.

6.4. Ludzie

Działania realizowane w ramach, w perspektywie średnio i długoterminowej Strategii wpłyną pozytywnie na zdrowie ludności, jakość oraz komfort ich życia. Jednym z ważnych elementów będzie rozwój infrastruktury technicznej (dróg, sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej). Pozytywny wpływ

na środowisko będą miały także działania związane z innymi działaniami w obszarze infrastruktury i gospodarki oraz edukacja. W szczególności pozytywne oddziaływanie mają zadania mające na celu poprawę jakości powietrza, wpływające długofalowo na zdrowie mieszkańców. Podjęcie ww. działań pozwoli na zaspokojenie potrzeb społeczeństwa, a także zmniejszy negatywny wpływ na środowisko, zarówno w sposób pośredni i bezpośredni. Oddziaływaniami negatywnymi dla mieszkańców, znajdujących się w najbliższym sąsiedztwie obszarów objętych inwestycjami, będą prace remontowo-budowlane. Będzie to związane z użyciem maszyn i urządzeń budowlanych (emisja hałasu, pyłu i wibracji) oraz utrudnieniami komunikacyjnymi. Oddziaływania te będą bezpośrednie, krótkotrwałe i odwracalne, jak również ustaną po zakończeniu robót.

6.5. Powietrze atmosferyczne

Oceniono, że wyznaczone w projekcie Strategii działania nie będą mieć znaczącego negatywnego wpływu na jakość powietrza atmosferycznego. Ograniczając emisję zanieczyszczeń, także niską, która jest najważniejszym problemem, spowoduje się również zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w ramach oddziaływania ponadlokalnego. Planowane działania zmierzające do zmniejszenia niskiej emisji i jej uciążliwości będą zdecydowanie pozytywnie oddziaływać na poszczególne komponenty środowiska. Największy nacisk powinien być położony na działania jednostek wskazanych w programie naprawczym określonym w Programie Ochrony Powietrza. Do potencjalnych pozytywnych, pośrednich i stałych działań nie inwestycyjnych (organizacyjnych) zaliczyć można zadania związane z wdrażaniem lokalnych polityk ograniczania emisji gazów i pyłów do powietrza, do których należą zapisy Programu Ochrony Powietrza dla województwa mazowieckiego. Pozytywny, bezpośredni i stały wpływ na powietrze atmosferyczne i klimat będą miały zadania typowo inwestycyjne tj. termomodernizacja obiektów oraz przebudowa infrastruktury drogowej. Głównym zagrożeniem powietrza atmosferycznego jest niska emisja z instalacji grzewczych budynków. Termomodernizacja budynków pozwoli na znaczące ograniczenie zużycia materiału opałowego niezbędnego do ogrzania obiektu. W konsekwencji wpłynie to na redukcję emisji szkodliwych zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. Przeprowadzone prace termomodernizacyjne budynków, dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię cieplną, minimalizują emisję zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł spalania energetycznego. W okresie realizacji przedsięwzięć będą miały miejsce uciążliwości związane z emisją do powietrza substancji z procesu spalania paliw w silnikach maszyn budowlanych i pojazdów transportowych, prac montażowych. Powyższe emisje będą miały charakter okresowy i odwracalny, a uciążliwości z nimi związane ustaną wraz z zakończeniem prac budowlanych.

Instalacja OZE

Na terenie miasta Marki planowane jest tworzenie instalacji fotowoltaicznych. Instalacja pojedynczych baterii fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych nie stanowi zagrożenia dla środowiska. Niemniej jednak montaż baterii fotowoltaicznych może stanowić zagrożenie dla ptaków gniazdujących w budynkach (np. jerzyki, jaskółki, wróble). Dlatego też przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków. Prace montażowe powinny być prowadzone poza okresem lęgowym ptaków. Okres lęgowy większości ptaków w Polsce przypada w terminie od 1 marca do 15 października. Należy jednak zaznaczyć, iż dla niektórych gatunków ptaków okres lęgowy przypada w innym okresie np. dla wróbli – od lutego/marca do sierpnia, a jeżyków od maja do sierpnia. Ponadto w poszczególnych latach okresy lęgowe dla konkretnych gatunków ulegają nieznacznym przesunięciom, w zależności od panujących warunków pogodowych.

Negatywnego oddziaływania można się spodziewać w odniesieniu do dzikich gatunków. Problem będzie dotyczył głównie ptaków i owadów a zależny będzie w znacznej mierze od lokalizacji inwestycji fotowoltaicznych.

6.6. Klimat

Skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnich kilku dekadach pogłębiają się i z tego względu stały się przedmiotem zainteresowania rządów i społeczności międzynarodowej. Wyniki badań naukowych jednoznacznie wskazują, że zjawiska powodowane przez zmiany klimatu stanowią zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju, w tym także dla Polski. Wysiłki na rzecz dostosowania się do skutków zmian klimatu powinny być zatem podejmowane jednocześnie z realizowanymi przez Polskę działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych.

„Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” został opracowany z myślą o zapewnieniu warunków stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyka związanego ze zmianą klimatu, ale również z myślą o wykorzystaniu pozytywnego wpływu, jakie niosą działania adaptacyjne mogące mieć wpływ nie tylko na stan polskiego środowiska, ale również na wzrost gospodarczy. Realizacja ustaleń niektórych zaproponowanych działań może mieć wpływ na mikroklimat. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii powinien uwzględniać pogorszenie warunków wiatrowych (długie okresy bezwietrznej pogody, lub krótkotrwałe okresy z wiatrami o sile huraganu). Produkcja biomasy będzie podlegać takim samym ograniczeniom jak cała produkcja rolna ze względu na zmniejszenie dostępności wody, ograniczenie wydajności produkcji. W przypadku energii

śłonecznej można spodziewać się poprawy warunków w lecie ze względu na wydłużone okresy pogody słonecznej i zmniejszenie w zimie ze względu na dłuższe okresy z zachmurzeniem. W zakresie upraw roślin energetycznych kluczowy będzie rozwój nowych gatunków roślin, bardziej odpornych na zmienne warunki pogodowe oraz innowacyjnych technik upraw do wykorzystywania w bardzo suchym oraz wilgotnym środowisku. Zmiany klimatu będą miały różnorodny wpływ na sektor energetyczny, uwzględniając w szczególności prognozowane wahanie średniej temperatury. Konieczne będzie dostosowanie systemu energetycznego do warunków zapotrzebowania zarówno na energię elektryczną, jak i ciepłą, m.in. poprzez wdrożenie stabilnych niskoemisyjnych źródeł energii.

Ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu jest niezmiernie ważnym zagadnieniem, ponieważ problem utraty bioróżnorodności narasta wraz z postępującymi zmianami klimatu.

Zmiany klimatyczne będą prowadziły do zmniejszenia zasobów przestrzeni dostępnej dla danego typu prowadzonej lub planowanej działalności – m.in. wzrost ryzyka osuwiskowego, nasilenie procesów erozji wodnej i wietrznej, deficyt wody, podniesienie, a także obniżenie poziomu wód gruntowych. Zmiany klimatu w kontekście przestrzennym oddziałują na cały kompleks problemów zagospodarowania przestrzennego.

Określono, iż żadne z działań przewidzianych do realizacji w Strategii nie ma na celu, ani nie przyczyni się to pogorszenia się klimatu i przyspieszenia jego zmian. Wręcz przeciwnie, działania przewidziane w analizowanym dokumencie mają na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych odpowiedzialnych za szybki wzrost średniej globalnej temperatury. W związku z tym, realizacji Strategii przyczyni się do spowolnienia ocieplenia klimatu, także w wymiarze ponadlokalnym.

6.7. Zabytki oraz dobra materialne

Działania wyznaczone w projekcie Strategii mają w większości neutralne lub pozytywne oddziaływanie na dobra materialne i zabytki. Zadania inwestycyjne w zakresie infrastruktury komunikacyjnej bezpośrednio wpłyną pozytywnie na występujące w bliskim sąsiedztwie tych terenów zabytki nieruchome, poprzez minimalizację występowania drgań spowodowanych złym stanem technicznym nawierzchni lub szlaku. Prowadzenie założonych działań infrastrukturalnych w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów zabytkowych (zabytków nieruchomych, stanowisk archeologicznych) będzie wymagało od inwestora uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków postępowania i właściwego zabezpieczenia na etapie wykonywania robót budowlanych.

Negatywne, bezpośrednie i chwilowe oddziaływania na zabytki oraz dobra materialne mogą wystąpić jedynie na etapie realizacji zadań inwestycyjnych lub wówczas, gdy działanie dotyczyć będzie

obiektów objętych ochroną kulturową lub historyczną. Negatywne oddziaływanie może wiązać się ze zniszczeniem obiektu zabytkowego lub naruszeniem jego pierwotnego stanu. W chwili przygotowania niniejszego opracowania brak jest możliwości stwierdzenia, które z zadań inwestycyjnych będą prowadzone w pobliżu obiektów chronionych i czy ich zakres prac spowoduje zniszczenie lub degradację danego obiektu historycznego. Konsekwencją realizacji zadań inwestycyjnych będzie dbałość o walory historyczno-kulturowe poprzez zastosowanie takich rozwiązań projektowych, aby środowisko kulturowe nie zostało zdegradowane.

Reasumując, działania wyznaczone w ramach projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki przyczynią się do ochrony wartości kulturowych i pozytywnego wpływu na zabytki i stanowiska archeologiczne.

6.8. Zasoby naturalne

Z dokonanej analizy wynika, że na etapie realizacji zadań typowo inwestycyjnych wyznaczonych w projekcie Strategii Rozwoju Miasta Marki będą wykorzystywane zasoby naturalne tj. woda, gleba, zasoby kopalin. Największe zużycie surowców naturalnych będą generowały inwestycje związane z budową/przebudową infrastruktury drogowej, dlatego działania te mogą wiązać się z krótkotrwałym negatywnym i bezpośrednim oddziaływaniem na ten komponent środowiska. Nieuniknionym negatywnym oddziaływaniem na zasoby naturalne będzie trwałe zajęcie terenów biologicznie czynnych pod realizację zaplanowanych zadań infrastrukturalnych. Jednakże, ilość zajętych terenów można znacznie ograniczyć poprzez wybór lokalizacji przedsięwzięcia na terenach już zurbanizowanych.

Wielkość zapotrzebowania będzie wynikała jednak z rodzaju inwestycji i zastosowanej technologii. Na etapie sporządzania niniejszej Prognozy nie jest możliwe oszacowanie wielkości zużytych zasobów, jednak mając na względzie lokalny charakter zaplanowanych inwestycji oraz stosowane rozwiązania proekologiczne nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na ten komponent środowiska.

Pozytywnym długoterminowym i skumulowanym oddziaływaniem będzie minimalizacja zużycia zasobów naturalnych (w szczególności wody oraz paliw energetycznych) poprzez realizację zadań związanych z ochroną powietrza i klimatu, do których należeć będzie wdrażanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej, która zakłada termomodernizację budynków, zmianę sposobu ogrzewania budynków, poprawę mobilności itp.

6.9. Wody

Działania zaplanowane do realizacji w ramach projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki nie będą wywierały znaczącego wpływu na stan wód powierzchniowych i podziemnych. W czasie realizacji zamierzeń może dojść do chwilowego zaburzenia stosunków wodnych, jednak długotrwały efekt

inwestycji przyniesie korzyści zarówno dla stanu wód jak i komfortu życia mieszkańców miasta. Oceniono, że wyznaczone w projekcie Strategii zadania nie będą mieć znaczącego wpływu na jakość i ilość wód powierzchniowych i podziemnych, w tym jednolitych części wód. Co więcej, zadania polegające na eliminacji zanieczyszczeń z powietrza ograniczy ich opad do wód.

Realizacja ustaleń Strategii wpisuje się w realizację głównych celów środowiskowych dla wód podziemnych określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW):

- zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych,
- zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych,
- wdrożenie działań niezbędnych do odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego wskutek działalności człowieka.

Natomiast w przypadku wód powierzchniowych działania zapisane w Strategii powinny realizować następujące cele RDW:

- zapobieganie pogorszeniu się stanu wszystkich części wód powierzchniowych,
- poprawa i przywracanie wszystkie części wód powierzchniowych dla sztucznych i silnie zmienionych części wód, mając na celu osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych,
- ochrona i poprawa wszystkich sztucznych i silnie zmienionych części wód w celu osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych,
- stopniowe redukcje zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi i zaprzestanie lub stopniowa eliminowanie emisji, zrzutów i strat niebezpiecznych substancji priorytetowych.

Każde z opisanych działań wpisuje się w realizację powyższych celów, zakładając osiągnięcie przez jednolite części wód podziemnych i powierzchniowych stanu/potencjału co najmniej dobrego.

Budowa sieci kanalizacyjnej podlega najczęściej analizie jej opłacalności, jednak dla ochrony środowiska jest ona rozwiązaniem najbardziej korzystnym. W przypadku obszarów, na których występuje zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych, a tym samym także gruntowych, budowa indywidualnych rozwiązań gospodarki ściekowej nie jest korzystnym podejściem do problemu odprowadzania ścieków. Właściciele takich urządzeń nie są w stanie zagwarantować właściwego oczyszczenia ścieków lub prawidłowego eksploatacja urządzenia. Budowa sieci wyeliminuje przedostawanie się zanieczyszczeń z możliwych nieszczelnych zbiorników bezodpływowych do gruntu. W ten sposób zmniejszy się zagrożenie mikrobiologiczne i zjawisko eutrofizacji. Ograniczy to także rozproszone zanieczyszczanie gleb i wód podziemnych.

Kolejnym rozwiązaniem mogą być przydomowe oczyszczalnie ścieków. W odpowiedni sposób zaprojektowane i wykonane, z rozbudowanym systemem przelewowym zapewniają dobrą jakość wód wprowadzanych do gruntu. Ponadto zaleca się sporządzenie aktualnej ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz prowadzenie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników.

Oddziaływania negatywne związane będą z etapem budowy i po zakończeniu prac ustąpią. Prace budowlane mogą wpływać niekorzystnie na wody poprzez: możliwe zniszczenie siedlisk roślin i zwierząt żyjących w wodach, zmiany stosunków gruntowo-wodnych. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych z rozbudową sieci kanalizacyjnej oraz sieci drogowej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależy będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Zakres oddziaływania oraz jego wielkość będzie można oszacować dopiero na etapie sporządzania szczegółowego zakresu prac np. Studium wykonalności. W przypadku, kiedy przedsięwzięcie będzie kwalifikować się do przedsięwzięć wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, ocena wpływu wraz z podaniem rodzaju oddziaływań zostanie przeprowadzona na etapie opracowania Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia lub Raportu oddziaływania na środowisko.

Realizacja planowanych inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej wpisują się w cele środowiskowe, wskazane w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, przyjętym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Dz. U. Z 2016 r. poz. 1911). Zgodnie z Programem wodno-środowiskowym kraju wprowadzono działania z kategorii „Gospodarka Komunalna”, obejmujące konieczność porządkowania systemu gospodarki ściekowej. Działania te obejmują budowę systemu kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Reasumując realizacja inwestycji przewidzianych w Strategii nie wpłynie na pogorszenie stanu wód i nie będzie stanowić zagrożenia nieosiągnięcia celów środowiskowych. Inwestycje mają na celu poprawę warunków sanitarnych, uporządkowanie gospodarki ściekowej poprzez podłączenie istniejących i planowanych budynków do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków.

6.10. Krajobraz i powierzchnia ziemi

Wśród kierunków działań przewidzianych w Strategii znajdują się takie, które będą wiązać się z naruszeniem istniejącej struktury gruntów oraz wprowadzeniem zmian krótkookresowych lub długookresowych w krajobrazie naturalnym, w efekcie czego przewiduje się wystąpienie oddziaływań negatywnych oraz pozytywnych. Należą do nich:

- Przebudowa bądź modernizacja dróg gminnych poprawiających dostępność komunikacyjną i mobilność mieszkańców,
- Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury wodociągowej,
- Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury kanalizacyjnej.
- Budowa lub modernizacja wybranych obiektów użyteczności publicznej

Zgodnie z celami przyjętymi w Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (zalecenia CM/Rec(2008)3 Komitetu Ministrów w sprawie wytycznych dotyczących wdrażania Europejskiej Konwencji Krajobrazowej) „Każde działanie lub projekt powinien być zgodny ze standardami jakości krajobrazu. W szczególności powinny poprawić jakość krajobrazu, a przynajmniej nie doprowadzić do jej pogorszenia. Wpływ projektów na krajobraz, niezależnie od ich skali, powinien być oceniony, a przepisy i instrumenty odpowiadające tym skutkom powinny być sprecyzowane. Każde działanie lub projekt powinien nie tylko odpowiadać cechom miejsca, ale także być do nich dostosowany”.¹⁶

Na krajobraz oddziaływać będą głównie działania o charakterze inwestycyjnym. Inwestycje polegające na budowie dróg, budowie, modernizacji i termomodernizacji obiektów, rozbudowie infrastruktury wodno-ściekowej, budowie ścieżek rowerowych, chodników, konserwacji systemu melioracyjnego powodują stałą zmianę w krajobrazie. Rodzaj oddziaływania (pozytywny bądź negatywny) jest uzależniony od lokalizacji danej inwestycji i otaczającego je terenu. Właściwie zaprojektowany i zlokalizowany w przestrzeni nie powinien negatywnie oddziaływać na środowisko.

Inwestycje budowlane w sposób trwały wpiszą się w krajobraz, dlatego istotny jest wybór lokalizacji oraz odpowiedniej technologii z zachowaniem ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Budowa nowych dróg może potencjalnie negatywnie wpłynąć na krajobraz z uwagi na pojawienie się nowej formy w przestrzeni. Niemniej jednak z uwagi na powierzchniowych charakter dróg nie stanowią one dominanty krajobrazowej, a ich przebieg jest w większości dostosowany do lokalnego ukształtowania terenu. Sporadyczne przypadki tj. budowa obiektu inżynierskiego lub inżynierskiego, skrzyżowań itp. mogą powodować zaburzenia w lokalnym krajobrazie z uwagi na ich rozmiary w przestrzeni. Na etapie realizacji inwestycji drogowych

¹⁶ Zalecenia CM/Rec(2008)3 Komitetu Ministrów w sprawie wytycznych dotyczących wdrażania Europejskiej Konwencji Krajobrazowej

negatywne chwilowe oddziaływanie może wystąpić z uwagi na prowadzone wykopy, przemieszczanie mas ziemnych, prace „wysokich” maszyn tj. żurawie, dźwigi, które mogą być widoczne z dużych odległości.

Część z tych czynników można zminimalizować poprzez stosowanie działań ograniczających, a część zupełnie wyeliminować poprzez wdrożenie odpowiedniego systemu edukacji ekologicznej i prowadzenie działań naprawczo-prewencyjnych. Istotą jest więc zaplanowanie takich działań ochronnych, które ograniczą zjawisko degradacji powierzchni ziemi i przywrócą stan zgodny ze standardami w tym zakresie. Oceniono, że wyznaczone w projekcie Strategii zadania nie będą mieć znaczącego negatywnego wpływu na powierzchnię ziemi i krajobraz.

6.11. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Kierunki działań przewidziane w Strategii są związane z podjęciem nowych inwestycji i zadań na obszarze miasta, co będzie skutkowało budową lub rozbudową obiektów, a także zabiegami modernizacyjno-remontowymi. Oddziaływanie to będzie krótkotrwałe, odwracalne i występujące tylko na terenie prowadzonych prac i w ich najbliższym sąsiedztwie. Prace realizowane w ramach tych zadań będą źródłem hałasu, którego głównym emitorem będzie praca urządzeń mechanicznych. Zadania, których realizacja będzie się wiązać z użyciem ciężkiego sprzętu powinny być prowadzone w dzień, aby nie zakłócać ciszy w porze nocnej. Dla zminimalizowania emisji hałasu i spalin, podczas prac zostaną użyte maszyny w pełni sprawne, które zostaną wykorzystane do prac zgodnych z ich przeznaczeniem i możliwościami, tak aby nie powstały inne zagrożenia, np. dla pracowników i osób postronnych znajdujących się w pobliżu. Oddziaływanie to będzie krótkotrwałe i ustąpi z chwilą zakończenia prac. Modernizacja istniejących odcinków dróg przyczyni się do poprawy ich stanu oraz komfortu jazdy. Pośrednio zmniejszy to poziom hałasu drogowego. Ponadto rozbudowy chodników oraz ścieżek rowerowych zachęcą mieszkańców miasta do rezygnacji z transportu samochodowego. Przemieszczanie się pieszo bądź rowerem charakteryzuje się znacznie mniejszą emisją hałasu oraz zerową emisją spalin.

Negatywne oddziaływanie w postaci promieniowania elektromagnetycznego może nastąpić w ramach pośredniego skutku przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie miasta opartych na energii słońca. Dotyczy to linii łączących instalacje z siecią energetyczną. Właściwa lokalizacja oraz zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń może niemal całkowicie wyeliminować narażenie na promieniowanie elektromagnetyczne. Przewidywalne uciążliwości związane z promieniowaniem elektromagnetycznym oraz dźwiękami wydawanymi podczas pracy takich urządzeń będą marginalne.

Podczas prac ziemnych i montażowych, w sąsiedztwie placu budowy wystąpią potencjalne bezpośrednie i krótkotrwałe uciążliwości w tym: emisja hałasu, zanieczyszczeń do powietrza oraz wytwarzanie odpadów. Oceniono je jako krótkoterminowe. Prace związane z budową przedsięwzięć wiązać się będą ze wzrostem poziomu hałasu, którego źródłem będzie praca sprzętu budowlanego, środków transportu. Hałas będzie miał zasięg lokalny. Ewentualne uciążliwości będą minimalizowane poprzez prowadzenie prac w porze dziennej w godz. 6.00-22.00 oraz zastosowanie urządzeń i maszyn w pełni sprawnych.

7. Analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodnicza negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu

Prognoza oddziaływania na środowisko wykazała, że niektóre z przedsięwzięć realizowanych w ramach projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki mogą negatywnie wpłynąć na środowisko. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych m.in. z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej, budową i modernizacją obiektów czy modernizacją i rozbudową ciągów komunikacyjnych można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależą będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Wykaz inwestycji zamieszczonych w Strategii Rozwoju Miasta Marki powinien być realizowany zgodnie z zaleceniami wynikającymi z wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (dotyczy inwestycji, które rozpoczęły się w latach poprzednich i są obecnie kontynuowane). Podczas podejmowania nowych działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony ww. obszarów. Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach).

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie należą:

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych;

- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu;
- odpowiedni wybór lokalizacji inwestycji, uwzględniając zapisy dokumentów lokalnych oraz dokumentów wyższego szczebla.

W przypadku, gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji; tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

W wyniku realizacji projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki może potencjalnie dojść do oddziaływania na obszary chronione, dlatego ważne jest, aby wszelkie przedsięwzięcia wynikające ze Strategii były przeprowadzone zgodnie z przepisami dotyczącymi gospodarowania na obszarach objętych prawną formą ochrony przyrody.

Minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko możliwa jest m.in. poprzez prowadzenie świadomej polityki przestrzennej popartej stosownymi zapisami w dokumentach prawa lokalnego oraz zachowanie walorów przyrodniczych miasta.

Poniżej przedstawiono propozycje zapobiegania, łagodzenia negatywnego wpływu na środowisko, będącego konsekwencją realizacji działań ujętych w Strategii na poszczególne komponenty środowiska:

Ochrona powierzchni ziemi i wód:

- Na etapie projektowania należy rozważać koncepcje organizacji placu budowy i jego zaplecza z uwzględnieniem zasady minimalizacji zajęcia terenu i przekształcenia jego powierzchni.
- Po zakończeniu prac budowlanych, w razie konieczności, należy przeprowadzać rekultywację.
- W projekcie i wykonawstwie należy minimalizować zakres robót powodujących zdejmowanie warstw próchnicznych gleby, a także zaplanować wykorzystanie nadmiarów ziemi pochodzącej z wykopów.
- W opisach technicznych projektów budowlanych należy zaplanować miejsca przeznaczone do składowania substancji podatnych na migrację wodną.
- Prawidłowe przechowywanie substancji ropopochodnych oraz inne materiałów.
- Opracowanie procedury na wypadek wystąpienia awarii na placu budowy, by nie doprowadzić do zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego.

- Właściwe postępowanie z odpadami.
- Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów nadających się do odzysku lub unieszkodliwiania, a odpady niebezpieczne gromadzić w szczelnych, oznakowanych pojemnikach, w wydzielonym miejscu.
- Powstające podczas realizacji inwestycji oraz eksploatacji obiektu odpady należy przekazywać tylko wyspecjalizowanym jednostkom posiadającym zezwolenie na odzysk, utylizację, zbieranie i transport tych odpadów.
- Materiał pozostały po robotach ziemnych w miarę możliwości należy wykorzystywać na miejscu.

Ochrona powietrza:

- Wykonawcy wybierani do realizacji poszczególnych zadań powinni używać nowoczesnego sprzętu i wykazać się dbałością o prawidłową eksploatację i właściwą konserwację sprzętu i środków transportu. Takie zapisy mogą znaleźć się na odpowiednich etapach procedur przetargowych.
- Niedopuszczalne jest palenie na terenie budowy papy, opon, rozpuszczalników, farb itp.
- Pogłębiona analiza lokalizacji przedsięwzięcia.
- Zminimalizowaniu ryzyka awarii poprzez stosowanie sprawdzonych rozwiązań i nowoczesnego sprzętu.
- Prowadzenie prac budowlanych poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów.
- Prowadzenie prac budowlanych i rozbiórkowych w porze dziennej.
- Stosowanie przepisów BHP.
- Zastosowanie do budowy nowoczesnego sprzętu, który emituje mniejsze ilości spalin.
- Na etapie eksploatacji - prowadzenie monitoringu powietrza.

Różnorodność biologiczna (w tym fauna, flora, obszary chronione):

- Minimalizacja negatywnych oddziaływań inwestycji infrastrukturalnych wymaga (oczywiście nie jest to konieczne w przypadku każdej inwestycji) wcześniejszych terenowych inwentaryzacji zasobów środowiska przyrodniczego. Inwentaryzacja pozwoli na precyzyjne dostosowanie ogólnych zaleceń do realiów danego zadania inwestycyjnego i uniknięcie spowodowania znaczących szkód w środowisku przyrodniczym i wiążących się z tym komplikacji w trakcie realizacji poszczególnych inwestycji.

- W przypadku prac termomodernizacyjnych budynków czy remontów elewacji bądź pokrycia dachowego budynków należy przeprowadzić inwentaryzację ornitologiczną i chiropterologiczną.
- Wykorzystanie rozwiązań technologicznych umożliwiających zachowanie istniejących stosunków wodnych.
- Ograniczenie na etapie planowania i wykonawstwa wycinki drzew i krzewów oraz naruszania cennych siedlisk. bądź odbudowanie drzewostanów.
- W przypadku braku możliwości nienaruszenia siedlisk rzadkich/chronionych gatunków, należy wziąć pod uwagę możliwość przeniesienia populacji.
- Nie należy prowadzić robót budowlanych w okresie lęgowym, jeśli na obszarze inwestycji lub w jej pobliżu gniazdują ptaki.
- W przypadku budowy dróg tworzyć przejścia dla zwierząt umożliwiające ich migrację przez ciągi komunikacyjne.
- W przypadku istotnego zagrożenia hałasem, mogącego płoszyć chronione gatunki zwierząt w okresie rozrodczym (i/lub powodujące ponadnormatywną emisję na terenach mieszkaniowych), należy rozważyć zastosowanie ekranów.

Ochrona przed hałasem i drganiami:

- Ograniczenie prac związanych z wykorzystaniem głośnego sprzętu, do pory dziennej między 7:00 a 20:00.
- W miejscach szczególnie wrażliwych obok zabudowy mieszkaniowej należy ograniczyć prędkość pojazdów dowożących materiały budowlane ze względu na drgania przenoszące się na konstrukcje budynków oraz wpływ na klimat akustyczny otoczenia.
- Projektanci powinni zwrócić uwagę na propozycję lokalizacji baz zaplecza technicznego budowy tak, aby planować je możliwe z dala od okien budynków mieszkalnych.
- Na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej należy tak planować roboty budowlane w ramach poszczególnych zadań, by prowadzić prace związane z emisją hałasu w tym samym czasie tylko po jednej stronie budynku, aby w mieszkaniu były pomieszczenia nienarażone na emisję hałasu.
- Organizacja pracy, ograniczająca liczbę osób i czas ekspozycji na hałas.
- Stosowanie harmonogramów prac, ograniczających narażenie na hałas.
- Stosowanie tzw. cichych nawierzchni.
- Ograniczenie do minimum strefy bezpośredniej ingerencji w środowisko,
- Racjonalna gospodarka materiałami i minimalizacja powstawania odpadów.

- Sprawne przeprowadzenie prac.
- Ograniczenie do niezbędnego minimum usuwania drzew i krzewów będących w kolizji z planowaną inwestycją.
- Dobór gatunków roślin pełniących rolę dźwiękochronną dostosowanych do wymogów siedliska.

8. Propozycja działań alternatywnych

Art. 51, ust. 2, pkt. 3b ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029) nakłada obowiązek przedstawienia rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

W przypadku projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki, rozwiązaniem alternatywnym jest brak realizacji Strategii. Wszystkie działania zaproponowane do realizacji w ramach projektowanego dokumentu z założenia mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz stanu środowiska na terenie miasta i tym samym pozytywnie wpływać będą na zdrowie człowieka.

W związku z ciągłym rozwojem gospodarczym regionu oraz wzrostem poziomu konsumpcji brak realizacji Strategii prowadzić będzie do pogorszenia wszystkich elementów środowiska.

9. Potencjonalne oddziaływanie transgraniczne

Zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029), z rozdziału 3, działu VI dotyczącego postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku projektów polityk, strategii, planów i programów, opracowywany dokument nie będzie wywierał znaczącego oddziaływania transgranicznego.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach dokumentu ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

10. Monitorowanie realizacji Strategii Rozwoju

Procedura monitorowania „Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030” obejmuje wskazane poniżej procedury. Monitoring bieżący będzie realizowany corocznie. Celem tej procedury jest uzyskanie kompletnej informacji dotyczącej rezultatów planowanych działań przyjętych do realizacji. Monitoringowi podlega katalog wskaźników umieszczonych poniżej. Wynikiem corocznie prowadzonego monitoringu będzie zestawienie wskaźników dla poszczególnych kierunków działań, których realizacja została podjęta w ramach każdego z celów strategicznych zapisanych w Strategii.

Kierunek działania	Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa 2022 r. ¹⁷	Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych
KD 1. Modernizacja i budowa infrastruktury publicznej	Cel operacyjny 1. Modernizacja, budowa i rozbudowa infrastruktury drogowej	Długość dróg o nawierzchni twardej ulepszonej	km	73,1 km	85,5 km	UM Marki
	Cel operacyjny 2. Rozwijanie i rozbudowa infrastruktury liniowej	Długość dróg dla rowerów ogółem	km	11,2 km	23,2 km	UM Marki
	Cel operacyjny 3. Poprawienie standardu funkcjonowania obiektów użyteczność publicznej i zasobu komunalnego	Remonty komunalnych zasobów mieszkaniowych – liczba mieszkań	szt.	4	6	ZUK
		Liczba budynków użyteczności publicznej i budynków komunalnych poddanych termomodernizacji ¹⁸	szt.	0	2	UM Marki
KD 2. Ograniczanie skutków kryzysu klimatycznego	Cel operacyjny 4. Rozwijanie systemu gospodarowania wodami opadowymi	Długość sieci kanalizacji deszczowej	km	7,47 km	19,47 km	UM Marki
	Cel operacyjny 5. Dostosowanie sieci wodno-kanalizacyjnej do zmieniających uwarunkowań	Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	%	89,4 %	95%	BDL GUS
		Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	%	89,3%	95%	BDL GUS
	Cel operacyjny 6. Ochrona bioróżnorodności	Powierzchnia terenów zieleni	ha	19,4 ha	21 ha	BDL GUS
	Cel operacyjny 7. Działania na rzecz ograniczenia emisyjności miasta	Wydatki budżetu miasta przeznaczone na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	zł	347 157,00 zł	400 000,00 zł	UM Marki

¹⁷ Dla wskaźników monitorowanych przez Urząd Miasta, jako rok bazowy przyjmuje się rok 2022, dlatego wartość wskaźnika w trakcie wdrażania strategii wynosi 0.

¹⁸ Wskaźnik łączy się również z celem operacyjnym 7. Działania na rzecz ograniczenia emisyjności miasta

Kierunek działania	Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa 2022 r. ¹⁷	Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych
		Liczba przeprowadzonych działań informacyjnych, szkoleniowych i edukacyjnych dotyczących kryzysu klimatycznego	szt.	0	9 ¹⁹	UM Marki
	Cel operacyjny 8. Rozwijanie systemu gospodarki odpadami	Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów	%	45,7%	60%	UM Marki
KD 3. Podnoszenie jakości przestrzeni publicznych i zagospodarowania przestrzennego	Cel operacyjny 9. Planowanie przestrzenne	Opracowane dokumenty planistyczne	szt.	32	37	UM Marki
	Cel operacyjny 10. Poprawa funkcjonowania przestrzeni publicznych	Powierzchnia terenów zielonych wyposażonych w obiekty małej architektury	ha	0	1,5	UM Marki
	Cel operacyjny 11. Kształtowanie i tworzenie struktury przestrzeni do inwestycji	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	-	14,19	15,00	BDL GUS
KD 4. Marki atrakcyjnym miastem do prowadzenia działalności gospodarczej	Cel operacyjny 12. Tworzenie warunków do rozwijania się przedsiębiorczości	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	os.	117	125	BDL GUS
		Liczba osób bezrobotnych	os.	825	800	BDL GUS
	Cel operacyjny 13. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej	Liczba zorganizowanych imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	szt.	5	8	UM Marki
KD 5. Marka miasta – efektywny i sprawnie komunikujący samorząd	Cel operacyjny 14. Rozwój instytucjonalny samorządu Miasta Marki	Liczba e-usług (lokalne)	szt.	2	4	UM Marki
		Liczba przeprowadzonych działań w zakresie wzmacniania kompetencji kadr i pracowników samorządowych	szt.	0	15 ²⁰	UM Marki
	Cel operacyjny 15. Wzmocnienie procesów komunikowania społecznego	Stworzenie mapy usług	szt.	0	1	UM Marki
KD 6. Silne społeczeństwo obywatelskie	Cel operacyjny 16. Wzmacnianie sektora organizacji pozarządowych	Poziom satysfakcji organizacji pozarządowych ze współpracy z Miastem, wyrażany co roku w	%	80%	85%	UM Marki sprawozdanie z Programu

¹⁹ Przyjęto realizację minimum jednego działania na rok, przez cały okres obowiązywania strategii.

²⁰ Przyjęto realizację minimum dwóch działań na rok, przez cały okres obowiązywania strategii.

Kierunek działania	Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa 2022 r. ¹⁷	Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych	
		anonymowej ankiecie				współpracy NGO	
	Cel operacyjny 17. Integracja mieszkańców	Liczba mieszkańców głoszących w ramach Mareckiego Budżetu Obywatelskiego	os.	2 035 ²¹	2 500	UM Marki	
KD 7. Kompleksowa rewitalizacja	Cel operacyjny 18. Wdrażanie procesu rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji	liczba projektów zrealizowanych w ramach GPR	szt.	2	11	UM Marki	
KD 8. Polityka senioralna	Cel operacyjny 19. Dostosowanie sektora polityk publicznych do rosnącej populacji seniorów	Liczba przeprowadzonych działań na rzecz aktywizacji środowiska seniorów przeprowadzonych we współpracy z Marecką Radą Seniorów	szt.	0	9 ²²	UM Marki	
		Udział osób, będących członkami kół, klubów lub sekcji seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej	%	1,6	2,0	BDL GUS	
		Wartość środków z budżetu miasta przeznaczonych na działania skierowane dla seniorów (dotacje, zajęcia)	zł	25 000	100 000	UM Marki	
KD 9. Prowadzenie zintegrowanej polityki kierowanej do młodzieży i osób w średnim wieku	Cel operacyjny 20. Tworzenie i wzmacnianie tożsamości lokalnej wśród młodzieży mareckiej	Liczba zorganizowanych gier miejskich	szt.	0	9 ²³	UM Marki	
		Cel operacyjny 21. Tworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego skierowanej do młodzieży i osób w średnim wieku	Stworzenie miejsca integracji i aktywności mieszkańców w Strudze	szt.	0	1	UM Marki
		Atrakcyjne wyposażenie przestrzeni publicznych – wybudowanie skateparku	szt.	0	1	UM Marki	
KD 10. Oświata i edukacja	Cel operacyjny 22. Podnoszenie standardów jakości opieki i wspierania rozwoju dzieci do lat 3.	Kwota z budżetu gminy przeznaczona na „Marecki Bon Żłobkowy”	szt.	409 718,80 zł	415 000,00 zł	UM Marki	

²¹ Dane za rok 2021 r.

²² Przyjęto realizację minimum jednego działania na rok, przez cały okres obowiązywania strategii.

²³ Przyjęto realizację minimum jednego działania na rok, przez cały okres obowiązywania strategii.

Kierunek działania	Cel operacyjny	Wskaźnik	Jednostka	Wartość bazowa 2022 r. ¹⁷	Wartość docelowa 2030 r.	Źródło danych	
	Cel operacyjny 23. Podnoszenie standardów jakości usług związanych z wychowaniem przedszkolnym	Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	os.	0,55 ²⁴	0,45	BDL GUS	
		Współczynnik skolaryzacji netto	%	99,83%	100%	BDL GUS	
	Cel operacyjny 24. Podnoszenie jakości i efektywności kształcenia oraz atrakcyjności nauczania na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym	Wyniki z egzaminu ósmoklasisty	Język polski	%	68,3%	70%	https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/
			Język angielski	%	73,0%	75%	
			Matematyka	%	51,4%	55%	
	Wyniki z egzaminu maturalnego	Język polski	%	62,5%	65%	https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/	
		Język angielski	%	83,5%	85%		
Matematyka		%	55,6%	60%			
KD 11. Polityka społeczna	Cel operacyjny 25. Realizacja zadań z obszaru pomocy społecznej	Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	os.	315	300	BDL GUS	
		Liczba lokali socjalnych	szt.	70 ²⁵	118	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem GMM	
KD. 12. Atrakcyjna oferta kulturalna	Cel operacyjny 26: Rozwój kultury i działań kulturalnych na rzecz mieszkańców Marek	Liczba zorganizowanych imprez	szt.	150	165	UM Marki	
		Liczba uczestników imprez	os.	114 844 ²⁶	130 000	UM Marki	

²⁴ Najnowsze dane z GUS pochodzą z 2018 r.

²⁵ Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem GMM.

²⁶ Dane za 2019 r. – posłużono się danymi na 2019 r. w uwagi na niski stopień reprezentacyjności danych w 2020 r. w związku z ograniczeniami związanymi z pandemią COVID-19.

11. Podsumowanie i wnioski

- Strategia Rozwoju Miasta Marki jest zgodna ze strategicznymi dokumentami obowiązującymi na szczeblu europejskim, krajowym i lokalnym.
- Przeprowadzone w ramach niniejszej Prognozy analizy zgodności celów Strategii z celami nadrzędnych dokumentów strategicznych oraz podstawowych dokumentów opracowywanych na szczeblu regionalnym, wskazują na znaczną ich spójność oraz zharmonizowanie. Spójność regionalnej polityki ekologicznej ze strategicznymi celami rozwoju powiatu i gminy jest podstawą równoważenia rozwoju w horyzoncie średnio i długookresowym. Dzięki temu Strategia może stać się skutecznym narzędziem koordynacji działań na rzecz wdrożenia rozwoju zrównoważonego w regionie.
- W Prognozie przedstawiono wpływ realizacji postanowień Strategii na wszystkie formy ochrony przyrody wymienione w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W szczególności zaprezentowano wpływ realizacji postanowień na Rezerwat przyrody Horowe Bagno, Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu, pomniki przyrody oraz rośliny, zwierzęta i grzyby.
- Strategia umożliwia identyfikację skutków środowiskowych oraz potencjalnych zmian warunków życia mieszkańców regionu w wyniku realizacji ustaleń dokumentu.
- Projektowana Strategia określa obszary problemowe i wyzwania w zakresie rozwoju społecznego, gospodarczego oraz ochrony środowiska na terenie miasta Marki oraz wyznacza cele i kierunki interwencji mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz środowiska.
- Niektóre z zadań zaplanowanych do realizacji w ramach projektowanej Strategii mogą wywierać negatywny wpływ na środowisko. Oddziaływanie to może być chwilowe, na etapie prac budowlanych i modernizacyjnych.
- W niniejszej prognozie zaproponowano szereg działań ograniczających negatywne oddziaływanie zaplanowanych zadań na środowisko oraz przykłady kompensacji przyrodniczej.
- Podczas podejmowania działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony ww. obszarów.
- Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury.

12. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Przedmiotem opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko do projektu „Strategia Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030”. Opracowanie zostało wykonane w oparciu o art. 46 oraz art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029).

Głównym celem prognozy jest ustalenie, czy zapisy projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, a cele ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju są spójne z celami i priorytetami zaplanowanymi w dokumentach wyższego szczebla. Prognoza ma za zadanie także ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza ponadto określa i analizuje:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na środowisko.

Przy sporządzaniu *Prognozy* zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy. Autor kierował się swoją wiedzą i doświadczeniem stosownie do stanu wiedzy współczesnej.

W projekcie Strategii Rozwoju Miasta Marki na lata 2022-2030 obrano kierunki interwencji wynikające z dokumentów wyższego szczebla oraz dokumentów lokalnych. Na ich podstawie wyznaczono cele strategii, a także strategię ich realizacji na poziomie gminnym.

W rozdziale 4 Prognozy opisano szczegółowo teren miasta Marki z podaniem portretu miasta, charakterystyki struktury demograficznej, przyrodniczej i gospodarczej. Przedstawiono demografię, funkcje wiodące, edukację i kulturę, pomoc społeczną oraz infrastrukturę techniczną i środowisko.

W ramach tworzenia dokumentu prowadzona była szczegółowa ocena oddziaływania zadań pod kątem środowiskowym. Duża część zadań inwestycyjnych nie ma określonego zakresu, sposobu i charakteru prowadzenia prac, w związku z czym podanie konkretnych oddziaływań jest dosyć trudne i problematyczne. Zgodnie z powyższym, w niniejszej Prognozie przedstawiono potencjalne oddziaływania, zidentyfikowane na podstawie oceny oddziaływania dla innych przedsięwzięć o zbliżonym zakresie. Zatem w ramach oceny skutków realizacji projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki na etapie opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przedstawiono potencjalne oddziaływanie bezpośrednie pośrednie, wtórne, skumulowane, stałe/długoterminowe, chwilowe/krótkoterminowe, pozytywne, negatywne i neutralne na następujące komponenty środowiska wykorzystując metodę macierzy interakcji:

- Obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, w tym obszary NATURA 2000;
- Różnorodność Biologiczna;
- Ludzie;
- Rośliny;
- Zwierzęta;
- Powietrze;
- Klimat;
- Klimat akustyczny;
- Wody (w tym JCW);
- Powierzchnia ziemi;
- Krajobraz;
- Zasoby naturalne;
- Zabytki.

W przypadku Miasta Marki istnieje niewielkie prawdopodobieństwo bezpośredniego lub pośredniego ryzyka oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo. Należy jednak nadmienić, iż stopień, zakres oraz skutek oddziaływania (negatywny, pozytywny, neutralny) będzie mógł zostać oceniony z chwilą ustalenia dokładnego zakresu oraz rodzaju prowadzonych przedsięwzięć. W zależności od ich rodzaju może zostać nałożony obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, który może zakończyć się wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub odmową jej wydania z uwagi na znaczne negatywne oddziaływania.

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Marki jest dokumentem o charakterze ogólnym i nie wskazuje zakresu ani szczegółów technicznych poszczególnych inwestycji. Należy mieć na uwadze uwzględnianie zasad ochrony środowiska podczas projektowania i planowania poszczególnych inwestycji.

Przedstawione przedsięwzięcia będą miały charakter lokalny, tzn. będą one terytorialnie realizowane w obrębie miasta.

W związku z powyższym przedsięwzięcia te charakteryzować się będą ograniczonym przestrzennie oddziaływaniem na środowisko. Ponadto, w przypadku takich przedsięwzięć, jak budowa sieci kanalizacji sanitarnej czy sieci wodociągowej, główne oddziaływanie na środowisko występuje w fazie realizacji przedsięwzięcia i ma ono również czasowo ograniczony charakter. Zadania inwestycyjne są zazwyczaj realizowane w obrębie terenów zmienionych antropogenicznie, tj. w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy.

Do negatywnych oddziaływań na środowisko podczas realizacji inwestycyjnych można zaliczyć:

- zmiany stosunków gruntowo-wodnych;
- zmianę warunków siedliskowych;
- tworzenie barier w migracji zwierząt;
- wycinkę roślinności;
- użycie maszyn i urządzeń budowlanych (emisja hałasu, pyłu i wibracji);
- naruszeniem jego pierwotnego stanu obiektów zabytkowych;
- zajęcie terenów pod realizację zaplanowanych zadań infrastrukturalnych.

Pozytywne skutki realizacji planowanych zadań:

- pozytywny wpływ na bioróżnorodność;
- zapewnienie stabilności siedlisk przyrodniczych;
- mniejszy udział zanieczyszczeń bezpośrednio kierowanych do wód, ziemi i powietrza;
- poprawa stanu środowiska i jego elementów, w perspektywie długoterminowej;
- zminimalizowanie negatywnego oddziaływania podtopień;

- minimalizacja zużycia zasobów naturalnych.

Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych m.in. z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej czy modernizacją i rozbudową ciągów komunikacyjnych można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Wykaz inwestycji zamieszczonych w Strategii Rozwoju Miasta Marki powinien być realizowany zgodnie z zaleceniami wynikającymi z wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (dotyczy inwestycji, które rozpoczęły się w latach poprzednich i są kontynuowane). Podczas podejmowania nowych działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony ww. obszarów. Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach).

Do ogólnych działań ograniczających oddziaływanie należą:

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych,
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu,
- odpowiedni wybór lokalizacji inwestycji, uwzględniając zapisy dokumentów lokalnych oraz dokumentów wyższego szczebla.

W przypadku gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracalnego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych. Należy m.in. zapewnić odtworzenie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych, sztuczne zasilanie osłabionych populacji; tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i różnorodnych tras migracji zwierząt.

W kolejnych rozdziałach omówione zostały oddziaływania transgraniczne oraz rozwiązania alternatywne. W przypadku projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki, rozwiązaniem alternatywnym jest brak realizacji Strategii. Wszystkie działania zaproponowane do realizacji w ramach projektowanego dokumentu z założenia mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców, a także stanu środowiska na terenie miasta i tym samym pozytywnie wpływać będą na zdrowie człowieka.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach dokumentu ma charakter regionalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

Przewidywane oddziaływanie działań zawartych w projekcie Strategii Rozwoju Miasta Marki na wybrane elementy środowiska oddziaływania w formie opisowej zawarto w rozdziale 6. Przeanalizowano: przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, obszary chronione oraz pozostałe formy ochrony przyrody, oddziaływanie na różnorodność biologiczną, rośliny i zwierzęta, ludzi, powietrze atmosferyczne, klimat, zabytki oraz dobra materialne, zasoby naturalne, wody, krajobraz i powierzchnię ziemi, hałas i promieniowanie elektromagnetyczne.

Kolejnym etapem przeprowadzenia prognozy oddziaływania na środowisko była analiza rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu. Zgodnie z Art. 51, ust. 2, pkt. 3b ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2022 poz. 1029) przedstawiono rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

W niniejszej Prognozie oddziaływania na środowisko opisano potencjalne oddziaływanie transgraniczne oraz zaproponowano sposoby monitorowania realizacji Strategii Rozwoju.

13. Zestawienie tabel oraz rysunków

<i>Tabela 1 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych zlokalizowanych na terenie miasta Marki</i>	14
<i>Tabela 2 Charakterystyka jednolitych części wód podziemnych zlokalizowanych na terenie miasta Marki</i>	15
<i>Tabela 3 Działania podstawowe przewidziane do realizacji w ramach Programu Wodno-Środowiskowego Kraju</i>	16
<i>Tabela 4 Wykaz imprez w MCER w latach 2019-2021</i>	35
<i>Tabela 5 Poziomy odzysku i recyklingu osiągnięte przez Marki w latach 2016-2020</i>	44
<i>Tabela 6. Klasyfikacja stref zanieczyszczeń powietrza w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza</i>	50
<i>Tabela 7. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2019 i 2020 rok dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia</i>	51
<i>Tabela 8. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej za 2019, 2020 oraz 2021 rok dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin</i>	52
<i>Tabela 9 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych zlokalizowanych na terenie miasta Marki</i>	56
<i>Tabela 10 Charakterystyka jednolitych części wód podziemnych zlokalizowanych na terenie miasta Marki</i>	56
<i>Tabela 11. Dopuszczalne poziomy hałasu w zależności od przeznaczenia terenu</i>	59
<i>Tabela 13. Powierzchnia terenów zieleni w Markach w latach 2016 i 2020</i>	65
<i>Tabela 14. Ocena oddziaływania na środowisko działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu Strategii Rozwoju Miasta Marki</i>	69
<i>Rysunek 1 Mapa jednolitych części wód na terenie miasta Marki</i>	15
<i>Rysunek 2 Położenie miasta Marki na terenie powiatu wołomińskiego</i>	18
<i>Rysunek 3 Oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi</i>	37
<i>Rysunek 4 Przepływy związane z zatrudnieniem w mieście Marki w 2016 r.</i>	38
<i>Rysunek 5. Róża wiatrów miasta Marki</i>	45
<i>Rysunek 6. Podział województwa mazowieckiego na strefy ochrony powietrza</i>	48
<i>Rysunek 7. Lokalizacja stacji pomiarowych na terenie województwa mazowieckiego</i>	52
<i>Rysunek 8. Lokalizacja punktowych źródeł emisji PM10 na obszarze województwa mazowieckiego (źródło danych: KOBIZE) w 2021 roku</i>	53
<i>Rysunek 9. Obszar przekroczeń B(a)P w województwie mazowieckim w roku 2021</i>	53
<i>Rysunek 10. Rozkład przestrzenny wartości stężenia średniego rocznego pyłu zawieszonego PM2,5 w województwie mazowieckim w 2021 roku, opracowany z wykorzystaniem metody szacowania w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza dla roku 2021 wykonanego przez IOŚ-PIB</i>	54
<i>Rysunek 11. Zasięg obszaru przekroczenia dobowego poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie mazowieckim w 2021 roku</i>	54
<i>Rysunek 12 Mapa jednolitych części wód na terenie miasta Marki</i>	57
<i>Rysunek 13 Mapa terenów zieleni w mieście Marki</i>	66